

NÂZIM HİKMET

Yazılar (1924-1934)

yazılar 2

ADAM

NÂZIM HİKMET *Yazılar (1924-1934)* 22 ADAM

Nâzım Hikmet

●

Yazılar
(1924-1934)

ADAM YAYINLARI

© 1987

Bu kitabın tüm hakları Adam Yayıncılık ve Matbacılık A.Ş.

Nâzım Hikmet'in tüm yapıtlarının Türkiye'de yayın ve temsil hakları Adam Yayıncılık ve Matbacılık A.Ş.'nindir. Adam Yayıncılık ve Matbacılık A.Ş.'den yazılı izin alınmadan Nâzım Hikmet'in hiçbir yapıtı parça ya da bütün olarak yayımlanamaz, tiyatro, film ya da radyo ve televizyonu uyarlanamaz ve başka biçimlerde işlenemez ve kullanılamaz.

Birinci Basım: Temmuz 1991
Onuncu Basım: Şubat 2001

Kapak Düzeni: Aydın Ülken

01.34.Y.0016.405
ISBN 975-418-099-7

Nâzım Hikmet'in bütün yapıtlarını (şiirlerini, oyunlarını, romanlarını, öbür düzyazılarını) bir araya toplayan bu dizi kitaplarda kronolojik sıra uygulanmıştır.

Yalnız şiir bölümünde, şairin çocukluk ve çıraklık dönemi ürünleri (ki bunları kitaplarına almadığı gibi, birçoğunu dergilerde de yayımlamamıştır) ayrı bir ciltte toplanarak şiir kitapları dizisinin en sonuna konmuştur. Bu cilt şairin yetişme yıllarındaki gelişmelerini izlemek isteyenler içindir.

Şiir bölümündeki sıralama, şairin sağlığında yayımlanan, ya da kendi düzenlediği ama yayımlandıklarını görmediği kitaplarının yayın, ya da düzenlenme tarihlerine, kitaplarına girmemiş olan şiirlerinin ise yazılış tarihlerine göredir. Yazılış tarihleri kesinlikle belirlenemeyen şiirlerin yerlerinde kaymalar olabilir. Başta kitapların yayın tarihlerine göre sıralama yapılırken de (iç düzenleri olduğu gibi korunduğu için) şiirler yazılış tarihlerine göre değil, şairin gönlüne göre bir sıralama içindedirler. Amaç çeşitli dönemlerdeki şiirlerin birbirine karışmaması olduğundan, bu tür yer değiştirmelerin gelişmeleri izleme açısından fazla bir sakıncası bulunmadığı açıktır.

Elinizdeki yeni derlemeyle, birbirini tutmayan çeşitli müsveddelerden yola çıkan, savruk, özensiz, acele basımlardaki kargaşaya, sırasında anlamı zedeleyen dizgi düzelti yanlışlarına son verilmiştir.

YAZIŞMA ADRESİ : ADAM YAYINLARI, KÜÇÜKPARMAKKAPI SOK., NO. 17, 80060 BEYOĞLU - İSTANBUL
TEL: (0 - 212) 293 41 05 (3 HAT) FAKS: (0 - 212) 293 41 08

Nâzım Hikmet

●

Yazılar
(1924-1934)

Yazılar 2

ADAM

1924

TÜRKİYE'DE AMELE SINIFI VE AMELE MESELESİ

Türkiye'de bir inkılap oldu: Burjuva inkılabı. Bu inkılap Türkiye'nin tarihi inkişaf seyrinde ileriye atılmış bir adımdır, fakat son adım değildir.

Burjuva inkılabı kendisiyle beraber kendi içinden, kendi içtimai ve iktisadi sistemine zıt birçok kuvvetleri, meseleleri ortaya atar. Bu kuvvet ve meselelerin en mühimi amele meselesi, amele sınıfıdır. Binaenaleyh Türkiye'de 1908'den itibaren patlak vermiş olan amele meselesinin bugün artık böyle herkesin ağzında dolaşmasına hem hükümeti, hem de sermayeyi bu kadar meşgul etmesine şaşmamak lazımdır.

Bugün Türkiye'de amele meselesinin ve amele sınıfının ehemmiyet kesbettiğine en büyük delillerden biri de amele kutbuna mütezat ve mütekabil kutupta bulunanların bu meseleyi, hatta bu sınıfı külliyen red ve inkâr için bazen kopardıkları yaygaradır. Biz bu efendilere soruyoruz : Mademki Türkiye'de amele sınıfı ve binaenaleyh amele meselesi mevcut değildir, o halde niçin gırtlaklarını yırtarcasına bağırıyorlar? Mevcut olmayan bir şeyin zorla ihdas edilmesinden mi korkuyorlar? Hiç amele sınıfı ve amele meselesi gibi iktisadi ve içtimai bir şeniyeti yoktan var etmek kabil midir? Amele sınıfı ve amele meselesi patlıcan mıdır ki gidip onu çarşıdan satın alalım? Muarızlarımız efendilerin bu suallere nasıl cevap vereceklerini bilmiyoruz. Bizim bildiğimiz bir şey varsa o da Türkiye'de amele sınıfının ve binaenaleyh amele meselesinin mevcudiyetidir.

Sınıf demek istihsal seyrinde aynı mevkii işgal eden ve aynı iktisadi menfaatler etrafında toplanan insan kümeleri demektir. Bu kümenin miktaren iki yüz bin, bir milyon veya on milyon olması o sınıfın kemmi kuvvetini çoğaltır veya azaltır. Mesela : İngiltere'de amele sınıfı Rusya'daki amele sınıfına nazaran kemiyeten, miktaren kat kat kuvvetli olduğu halde, keyfiyeten çok kuvvetsizdir. İngiltere amelesinin miktarı on milyonlara baliğ olduğu ve bugün

Britanya İmparatorluğu'nun başında sözde bir amele hükümeti bulunduğu halde, İngiliz amelesi mahkûm bir sınıftır.(...)

AMELE NE DEMEKTİR?

Amele istihsal alâtına sahip olmadığı için, iş kuvvetini muayyen bir vade ile satan, hukuken serbest, iktisaden esir bir insan demektir. Türkiye'de böyle insanlar var mıdır? Vardır. Ne kadardır? 200.000 kadar. Bunlar Türkiye cemiyetinin iktisadi hayatında amil midirler? Hiç şüphesiz ki evet!.. O halde bizde amele sınıfı mevcuttur, fakat bizdeki amele sınıfı ile Fransa'daki, İngiltere'deki amele sınıfını miktar, şuur ve teşkilat itibariyle kıyas etmek kabil değildir. Fakat şunu unutmamak lazımdır ki, *Fransa İnkılab-ı Kebiri*, yani burjuva inkılabı vücuda geldiği zaman Fransa'da da ne bugünkü gibi muazzam fabrikalar, sermayeleri milyonlara varan bankalar, ne de o fabrikalarda çalışan, o bankerler tarafından istismar edilen on milyonlarla teşkilatlı, şuurlu amele vardı. Yine hiç şüphe yok ki, bizdeki amele sınıfı şuur itibariyle çok geridir. Onda henüz "Böyle olmamalıdır" düstur-ı menfisi "Öyle olmamalıdır, böyle olmalıdır" düstur-ı müspetine tahavvül etmemiştir. Fakat Türkiye amelesinin şuuru onu bu tahavvüle götürecek seyir üzerindedir. Ve bu seyir uzun sürmeyecektir.

Madem ki Türkiye'de amele sınıfı vardır, binaenaleyh amele meselesi de mevcuttur. Amele meselesi sây ile sermaye arasındaki iktisadi ve dolayısıyla siyasi mücadeleden doğar. Bunun birçok tarafları vardır. Türkiye'de amele meselesi bugün aşağı yukarı şu suretle tebellür ediyor :

I. Dahili sermaye harici sermaye ile rekabet etmek ve terakümü yapmak için ameleyi kabil olduğu kadar insafsız bir surette istismar etmek istiyor. Bunu : "Amele memleketin ve vatanın iktisadiyatını yükseltmek için fedakârlık yapmalıdır. Yani az ücretle çok zaman 13, 14 saat çalışmalıdır. İlerde bu fedakârlık onun da saadetine sebebiyet verecektir," şiarı altında öne sürüyor. Buna karşı amele diyor ki : "Vatan için, memleketin iktisadiyatını yükseltmek için yapılacak fedakârlıkların hepsini benim üstüme bindirmenize ve beni dolap beygiri gibi istismar etmenize müsaade etmem, çünkü pekâlâ bilirim ki, sermayedarın milleti, dini, imanı

ne olursa olsun onun yegâne gayesi vatan matan değil, cebini doldurmaktır. Esasen benim aldığım yevmiye ve çalıştığım zaman Avrupa ve Amerikan amelesinin aldığı yevmiye ve çalıştığı zamanla kabil-i kıyas değildir. Sonra, şimdilik yapacağım fedakârlıklarla ilerde saadete kavuşacağımı iddia etmek gülünçtür. Çünkü Avrupa ve Amerika ameleleri benden kat kat fazla ücret aldıkları, tiyatroya gittikleri, bira içtikleri halde bile tıpkı benim gibi istihsal âlatından mahrum, iktisaden esir ve her zaman işsiz kalmaya mahkûm biçarelerdir; eğer onlar sizin bana vaat ettiğiniz saadete nail olmuş olsalardı mitralyözler altında grevler yaparlar mıydı? Ve oralarda amele meselesi buradakinden daha keskin olur muydu? İktisadi ve siyasi vaziyetlerinden memnun olmayan amele kitlelerinin karşısında dünya burjuvazisi müttehit bir cephe yapmaya çalışırlar mıydı?"

Hakikatte İngiliz, Fransız, Alman ve Amerikan burjuvalarını birbirleriyle muvakkat bir zaman için olsun anlaşmaya sevkeden sebep hepsinin müşterek düşmanı olan Avrupa ve Amerikan amelesidir.

II. Amele meselesinin ikinci veçhesi Türkiye'deki ecnebi şirketleriyle Türk amelesi arasındaki tezattır. Türkiye'deki ecnebi şirketleri isterler ki, babaları bundan 100 sene evvel hatta şimdi bile Hindistan, Çin, Mısır vesaire, yani müstemleke amelesini nasıl istismar ettilerse Türkiye'deki yerli ameleyi de öyle istismar etsinler.

Fakat Türkiyeli amele buna müsaade etmiyor. Çünkü o İstiklal Muharebesi'ne iştirak ettiği zaman nazar-ı itibara aldığı en mühim noktalardan biri de Türkiye'nin müstemleke haline gelip kendisinin bir müstemleke amelesi gibi iki misli, iki taraftan istismar edilmemesiydi.

Türkiye amelesi kendisinin ecnebi şirketler tarafından bir müstemleke amelesi gibi istismar edilmesine müsaade etmeyecektir.

III. Türkiye'de amele meselesinin üçüncü veçhesi Türkiye'ye girmek isteyen ecnebi sermayesinin simsarlarıyla Türkiye amelesi arasındaki tezattır. Bu simsar efendiler diyorlar ki :

Türkiye'ye ecnebi sermayesinin girmemesine, memleketi mamur, medeni bir hale sokmamasına en büyük sebep bizde de

amelelerin arsızca harekete başlamalarıdır. Bu efendilere verilecek cevabı yukarıda verdik. Fakat şunu ilave edelim ki, Çester Projesi'nin Türkiye'yi imardan vazgeçmesine Türkiye'deki amele hareketinden korkması sebebiyet vermiştir. Biz birçok misalleriyle görüyoruz ki, Türkiye'de ecnebi sermayesiyle Türk amele sınıfı arasında çıkan her kavgada amele değil, fakat ecnebi sermaye himaye görüyor.

IV. Dördüncü veçhe hükümet ile amele arasındaki anlaşmazlıktır.

Hükümet amelenin teşkilat yapmasından ve ileride teşkilatlı, kuvvetli ve siyasi bir fırkaya malik olarak ortaya çıkmasından korkuyor. Amele ise bu korkuyu şimdilik lüzumundan fazla görüyor.

Türkiye'de amele sınıfı bütün dünyada olduğu gibi teşkilatlanacak, meclise kendi mebuslarını seçecek ve cemiyetin tarihi inkişaf seyrinde kendi vazifesini yapacaktır. Fakat bugün ondan bu kadar çok korkmak ve ameleyi anarşi halinde bırakarak atıl bir vaziyete sokabilmeyi düşünmek biraz fazla evhamlı olmak ve çocukça hareket etmek demektir. *Ameleyi teşkilatlanmaya sevk eden şey : Tarihi, iktisadi zaruretler ve amelenin sınıfi mahiyetidir.* Türkiye'de amele sınıfı vardır. Amele meselesi mevcuttur. Bu meselenin halli sınıflı sermayedar cemiyetinin çerçevesi dahilinde kabil değildir. *Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de istikbal amele sınıfınındır.*

[Nâzım Hikmet/Aydınlık, Eylül 1924]

İnkişaf : gelişme, gelişim; *Seyr* : yürüme, yürüyüş; *İçtimai* : toplumsal; *Kesbetmek*: kazanmak; *Mütezat* : karşıt; *Mütekabil* : karşılıklı; *Külliyen* : tamamıyla; *İhdas* : olmayan bir şeyi ortaya çıkarma; *Şeniyet* : gerçeklik; *Muarız* : karşı gelen, karşı koyan; *Kemmi* : niceliksel; *Kemiyeten* : nicelik olarak; *Keyfiyeten* : nitelik olarak; *İstihsal* : üretim; *Âlat* : aletler; *Amil* : yapan, işleyen; *Fransa İnkılab-ı Kebiri* : Büyük Fransız Devrimi (1789); *Düstur-ı menfi* : olumsuz ilke; *Düstur-ı müspet* olumlu ilke; *Tahavvül* : değişme, dönme; *Sây* : çalışma, emek; *Tebellür* : belirme; *Teraküm* : birikme, birikim; *Şiar* : işaret, ayırıcı nitelik; *Kabil-i kıyas* : ölçüştürülebilir; *Müttehit* : birleşik; *Veçhe* : yön; *Nazar-ı itibara alma* : göz önünde tutma, önem verme; *Malik* : sahip; *Atıl* : tembel, hareketsiz; *Zaruret* : zorunluluklar, sıkıntılar; *Sınıfi* : sınıfsal; *Mahiyet* : nitelik.

Felsefe:

DİYALEKTİK MATERYALİZME KÜÇÜK BİR METHAL

Bizim zamanımızda bile birçok filozoflar ilmi malumat veyahut ilmi "metotlarla", usullerle iktifa etmeyip ilmin fevkinde "metafizik" mabad-et-tabia sistemler, tarz-ı telakkiler vücuda getirmek arzusunu gösteriyorlar. Onların bu arzusunu hayat-ı içtimaiye şeraitiyle izah etmek lazım gelir : Afaki, maddi şeniyetler dahilinde saha-i istinatlarını kaybeden sınıflar, bu zaaflarını enfüsi, "metafizik" fikir "spekülasyonlar"ı mantık oyunlarıyla örtbas edecek "fikriyatçılar"ı doğururlar. İşte zamanımızda bile ilmin fevkinde tarz-ı telakkiler vücuda getirmeye çalışan feylesoflar bu sukuta mahkûm sınıfların avukatlığını yapan fikriyatçılardan başka bir şey değildirler.

Felsefe hiçbir zaman mücerret, münferit kalmamıştır, hiçbir zaman hayatın içtimai ihtiyaçlarından, menfaatlerinden ayrılmamıştır. En mücerret meseleler bile içtimai hayatın ihtiyaçları, mücadeleleri ile tayin olunurlar. "Fikir", bazı feylesofların iddia ettiği gibi kendi kendine cevv-i havada inkişaf etmez. İçtimai şuuru tayin eden içtimai varlıktır. "Fikriyat"ı biz ancak onu doğuran içtimai münasebetleri tetkik ve tetebbu ederek izah edebiliriz. Bir fikrin doğru olup olmadığını bize "pratik", ameliyat gösterir. Bir fikrin, hakiki kıymetinin en iyi miyarı, ameliyatta pratiktir.

Mutlak olan hiçbir şey yoktur. Her şey değişir, her şey cereyan eder. Her şey "her şeyle" beraber tebeddül eder, yani tabii ve içtimai şekillerin değişmesiyle beraber bizzat biz kendimiz de değişiriz. Manzume-i âlemin fikirde inikâsı afaki tarihi şeraitle ve o fikri taşıyanın enfüsî, fizyolojik, ruhi teşekkülatıyla mahdut ve muayyendir ve kendi zamanı için doğrudur. Bütün tabii hadiselerin arasındaki münasebat-ı mütekabileyi kavrayan, manzume-i âlemin aynını aksettiren "mefkûrevi" bir tarz-ı telakki vücuda getirmek kabil değildir. Bunu ancak "metafizik" feylosoflar iddia edebilirler. Çünkü onların her biri bilhassa kendisinin hakikat-i mutlakayı keşfettiğine kanidir. Fakat müsbet ilimlerin inkişafı "metafizik"in tahtını günden güne baltalıyor. Artık felsefede ilimle, fenle imtizaca

doğru giden bir temayül, hem de çok kuvvetli bir temayül vardır. Bugün felsefenin birçok mesaili ilimle hallediliyor.

Ulum-i tabiiyenin inkişafı "metafizik"in, "mabaad-et-tabia"nın iflasını ve materyalizmin tasdikini icap ettirdi. Çünkü materyalizmin inkişaf ve tekâmülü malumat-ı ilmiye ve fenniyenin inkişaf ve tekâmülü ile fevkalade alakadardır. İlimsiz materyalizm olmaz ve aynı suretle materyalizm olmazsa da ilim olmaz.

Ulum-i tabiiyenin inkişafı nasıl materyalizmin tasdikini icap ettirdi ise aynı suretle "ulum-i tarihiyenin","ilm-ür-ruh"un inkişafı da "diyalektik" metodun, usulün tasdikini vacip kıldı. Diyalektiğin materyalizm ile ittifakı ise öyle sağlam bir temel vücuda getirdi ki bu temele istinat eden bugünkü "ilmi tarz-ı telakki-i cihan" hem tabiatı, hem cemiyeti ve hem de hayat-ı ruhiyeyi kavrayabiliyor ve izah ediyor.

Diyalektik materyalizm şimdiye kadar mevcut olan bütün felsefi ve ilmi inkişaf fikrinin zaruri bir neticesidir.

Yukarda söylediğimiz gibi... Her tarz-ı telâkki-i cihan, muayyen bir içtimai sınıfın ihtiyaç ve menafiinin heyet-i umumiyesini ifade eden hissiyat ve telakkilerle sıkı bir suretle alakadardır.

Mademki felsefe beşeriyetin tabiatla yaptığı mücadelenin neticesinde tabiat ve cemiyet hakkında hasıl olan mücerret umumi fikirlerdir ve madem ki fikr-i beşer bu mücadele ile sevk ve tahrik ediliyor. Bu takdirde aşikârdır ki tarihi-içtimai manada ön safta bulunur. Ön safta bulunan sınıf kendi şuurunda cemiyetin müterakki inkişafını aksettirir. Bugünkü cemiyette tarihi-içtimai manada en ön safta bulunan sınıf amele sınıfıdır ve onun tarz-ı telakki-i cihanı olan diyalektik materyalizm de cemiyetin müterakki inkişafını aksettirmektedir.

[N.H./Aydınlık, Teşrin-i evvel (Ekim) 1924]

Methal : giriş bölümü; Mabad-et-tabia : fizik ötesi; *Tarz-ı telakki* : anlayış tarzı; *Hayat-ı içtimaiye* : toplumsal yaşam; *Şerait* : koşullar; *Afaki* : nesnel; *Şeniyet* : gerçeklik, *Saha-i istinat* : dayanma alanı; *Enfüsi* : öznel; *Fikriyatçı* : düşünür; *Fevk* : üst, yukarı; *Sukut* : düşme; *Mücerret*: soyut; *Münferit* : ayrı, kendi başına; *İçtimai* : toplumsal; *Cevv-i hava* : hava boşluğu; *İnkişaf* : gelişme, gelişim; *Tebebbu* : araştırma irdeleme; *Ameliyat* : eylemler; *Miyar* : ölçü, ayıraç; *Cereyan* : akıntı, akma; *Tebeddül*: değişme; *Manzume-i âlem* : dünya dizgesi; *İnikâs*: yansıma; *Teşekkülat* : oluşumlar; *Mahdut* : sınırlı; *Muayyen* : belli, belirli; *Münasebat-ı mütekabiliye*: karşılıklı ilişkiler; *Mefkûrevi* : ülküsel, ideal; *Hakikat-i mutlaka* : saltık gerçek; *Kani* :

kanmış, inanmış; *İmtizaç*: bağdaşma, uyuşma; *Temayül* : eğilim; *Mesail* : sorunlar; *Ulum-i tabiiye* : doğa bilimleri; *Tekâmül* : olgunlaşma; *Malumat-ı ilmiye ve fenniye* : bilim ve fen bilgileri; *Ulum-i tarihiye* : tarih bilimleri; *İlm-ür-ruh* : ruhbilim; *Vacip* : gerekli; *İttifak* : uyuşma, bağışlama; *İstinat* : dayanma; *İlmi tarz-ı telakki-i cihan* : dünyayı bilimsel anlayış tarzı; *Hayat-ı ruhiye* : ruhsal yaşam; *Menafi* : çıkarlar; *Heyet-i umumiye* : bütün, toplam; *Hissiyat* : duygular; *Beşeriyet* : insanlık; *Fikr-i beşer* : insan fikri; *Sevk* : gönderme, öne katıp sürme; *Tahrik* : kımıldatma, kışkırtma, yola çıkartma; *Aşikâr* : açık, belli, ortada; *Müterakki* : ileri, ilerlemiş.

1930

"KEŞKÜL-Ü FUKARA" TATLISI VE HALK FIRKASI

Bazen bir şeyin ismi, cisminin tamamen zıddı olabilir...

"Gazanfer" isimli bir arkadaşım vardı... Mübarek, aslan gibi kedi yavrusuydu.

Tatlılardan "Küşkül-ü Fukara" hiç de bir fakirin keşkülüne benzemez. Bu tatlıya "Küşkül-ü Kübera" ismini vermek daha doğrudur...

***

"Keşkül-ü Fukara" tatlısı dedim, aklıma Halk Fırkası geldi...

Bu fırkanın da ismiyle cismi arasında hiçbir münasebet yoktur...

***

"Halk" şehir ve köylerdeki küçük mülkiyet sahiplerinin kitlesi demektir.

Halbuki Halk Fırkası, takip ettiği içtimai ve iktisadi siyasetle bu fakir, küçük mülkiyetçileri temsil etmekten çok uzaktır :

1. Halk Fırkası mebuslarının kabul ettiği "Teşvik-i Sanayi" kanunu meydanda...

Bu kanun : Sanayi erbabını üç kısma ayırmıştır. Ve üçüncü kısma soktuğu ESNAFI, yani halk kitlesinin çok mühim bir parçasını, her nevi himaye ve teşvikten mahrum bırakmıştır...

2. Halk Fırkası'nın takip ettiği vergi siyaseti göz önünde...

3. Halk Fırkası'nın mebusları arasında halktan, yani esnaf, fakir ve orta köylüden bir tek insan yoktur...

4. Halk Fırkası eşrafa, bizim memlekete nazaran büyük tüccar ve büyük sanayi erbabının bir kısmına dayanır. Sabık mutemetleri, her zamanki nafiz azaları bunlardandır...

5. Halk Fırkası'nın, son belediye intihabatındaki vaziyeti,

onun halka ne kadar yakın olduğunu gösterdi. Katiyen halkı temsil etmeyen sabık "Serbest Fırka"ya bile güç bela galebe(?!) çalabildi...

6, 7, 8, 9... — Daha sayayım mı???

***

Bademle, hindistanceviziyle, şamfıstığıyla, sütle, şekerle yapılan "Keşkül-ü Fukara" tatlısı ne kadar bir fakirin keşkülüne benzerse, Halk Fırkası da işte o kadar halkın fırkasıdır...

[Fıkracı / Hür Adam, 1.12.1930]

Kübera : ulular, büyükler; *Fırka* : parti; *İçtimai* : toplumsal; *Mebus* : milletvekili; *Teşvik-i Sanayi* : sanayii yüreklendirme; *Erbap* : bir işi yapanlar, bir işten anlayanlar; *Himaye* : koruma; *Nazaran* : göre; *Sabık* : önde bulunan, ilerde olan; *Mutemet* : güvenilen kişi; *Nafiz* : etkili, sözü dinlenen; *İntihabat* : seçimler; *Katiyen* : kesinlikle; *Sabık* : geçmiş, bir önceki, eski.

BİR MAKALENİN SEKİZ PARÇASI

Yakup Kadri Bey, Milliyet gazetesinde "C. H. Fırkası" isimli bir makale yazdı. Bu makaleden sekiz parça alarak aşağıya yazıyorum :

Yakup Beyin sekiz parçası :

1. C. H. Fırkası'nın zayıflık sebepleri bile henüz taayyün etmemiştir...

2. Fırka grubu azalarından bazılarına göre, muhtelif halk tabakalarını kendi teşkilatımız içine almamış olmak zaafımızın sebeplerinden birini teşkil eder...

3. Bazılarına göre, her zümrenin, her müessesenin işlerine lüzumundan fazla karışmak, C. H. Fırkası'nın popülarite'sini kaybetmesine sebep olmuştur...

4. Fırka teşkilatını gençlerin ve münevverlerin eline bırakmak tarzıyla,

5. Mahalli nüfuz ve itibarlardan istifade etmek fikri birbiriyle çarpışıp durmuş...

6. Aramızda monopol aleyhtarlarının adedi sabık Liberal Fırka içindekilerden çoktur...

7. Alelade bir siyasi teşekkül müyüz?

8. Bir inkılap müessesesi miyiz?

***

Yakup Beyin makalesinden aldığım bu sekiz parça cevhere ne buyrulur? Ya hazret, anlaşılan :

Kimse idrak etmemiş manasını davanızın
Sen dahi hayranısın dava-yi bi-mananızın

derdim ama... ne çare ki, sizin kadar (en hüsnüniyetli tabiriyle) gafil-i fiddünya değilim.

Aziz dost :

Ayinesi iştir kişinin lâfâ bakılmaz
Zatın görünür rütbe-yi aklı eserinde

Binaenaleyh, fırkanızın işine bakınız ve mahiyetini tespit ederek sükûtu ihtiyar eyleyiniz... Hiç olmazsa sizin için o zatın rütbe-yi aklını lafında bile görmek kabildir, demesinler...

[Fıkracı / Hür Adam, 2.12.1930]

Fırka : parti; *Taayyün* : belirme; *Nüfuz* : söz geçirme; *Sabık* : geçmiş, eski; *Dava-yi bi-mana* : anlamsız dava; *Hüsnüniyet* : temiz yüreklilik; *Gafil-i fiddünya* : dünyadan habersiz; *Ayine* : ayna; *Rütbe-yi akl* : aklının derecesi; *Mahiyet* : nitelik; *Sükût* : susma; *İhtiyar* : seçme, kabul etme.

MÜDDEİUMUMİ BEY İSTİCAL BUYURMAYINIZ

Fransızların meşhur muharrirlerinden Anatol Frans'ın "Krenkebiy" isimli bir hikâyesi vardır.

Saf ve ihtiyar bir ayak satıcısını, polisi tahkir etti diye tevkif ederler. Muhakemesi aylarca sürer. Nihayet serbest bırakıldığı zaman, artık işini kaybetmiştir. Krenkebiy açtır. Tekrar hapse girip karnını doyurmak için, bu sefer hakikaten, her önüne gelen polise küfreder, fakat aldıran olmaz... Krenkebiy açlıktan ölür...

***

Evvelsi gece İstanbul'dan Kadıköy'e geçiyordum. Vapurda iki vatandaş kavga ettiler. İskeleye yanaştık. Bir memur altı yedi kişilik maiyetiyle kavgada başı yarılan vatandaşın üstüne, adeta, saldırdılar. Üzerine saldırılan vatandaş, karakola gitmeye hazır olduğunu, fakat kendisine karşı insanca muamele edilmesini söyledi. Memur büsbütün sinirlendi. Kafası yarılan vatandaşı, tekme, tokat, yaka paça, kargatulumba ederek merkeze sürüklediler...

***

Dün sabah Yeni Postahane önünde büyük bir kalabalık toplanmıştı. İki belediyeci bir ayak satıcısı vatandaşı ortalarına almış, ona bir sokak köpeği muamelesi yapıyorlardı. Gene itip kakma, gene tartaklama, gene cebr ü şiddet...

***

Kesikbaş vakasında karakolda yediği dayaktan sonra ölen adam, bilmem hangi merkezdeki dayak faslı... Bir değil, beş değil, on değil bu...

***

Bu fırkamdan dolayı, Müddeiumumi Bey, "Devletin inzibat kuvvetlerini tahkir" filan maddesinden aleyhimizde dava ikame etmekte istical buyurmasınlar. Türkiye Cumhuriyeti'nde, bugünkü vaziyette, her şeyin fevkinde Teşkilat-ı Esasiye Kanunu vardır. Bu kanun Devletin inzibat kuvvetlerinin de fevkindedir. Ve eğer Devletin herhangi bir müessesesi bu kanunun vatandaşlara verdiği hakları, sokak ortasında ihlal ederse, Müddeiumumi Beyin, bu vakıayı protesto edenlerle beraber olması ıazım gelmez mi?

***

Fransa'da Krenkebiy hâlâ yaşıyor... Bizde derebeylik devrildi. Fakat hâlâ "Zaptiye" zihniyeti canlıdır...

[Fıkracı / Hür Adam, 3.12.1930]

İstical : acele etme; *Tahkir* : aşağılama; *Cebr ü şiddet* : zor kullanma ve sertlik; *İkame* : açma; *Fevk* : üst, yukarı; *Teşkilat-ı Esasiye Kanunu* : Anayasa; *İnzibat* : sıkıdüzen; *İhlal* : bozma; *Zaptiye* : Tanzimat sonrası Osmanlı polis ve jandarma örgütü, bu örgüt görevlileri; *Zihniyet* : düşünüş, kafa.

HAY GÖRÜŞEMEZ OLAYDI!

Gazeteler yazdı : 27 sene Tıbbiye Mektebi'nde hocalık eden bir doktor, bugün iki çocuğu ve karısıyla sefalet içindeymiş...

27 Sene doktor yetiştirmek için hocalık et... İhtiyarla... Seni kapı dışarı etsinler... Ve aç kal...

Eğer 27 sene, doktor yetiştirmek işi gibi, bir cemiyetin en yüksek makamlarından birini işgal etmiş olan bir adam, eninde sonunda aç kalırsa; yani : hakkını arayacak, sesini işittirebilecek bir insan, 27 senelik hizmetine mukabil sefalete düşerse; ihtiyarlamış, iş göremeyecek bir hale gelmiş bir çöpçü, bir arabacı, bir küçük memur vatandaş ne halt etsin?..

Darülaceze'de açık yer varsa oraya gitsin, öyle mi?

Bana öyle geliyor ki, bir sabah gazetesinin tabiri veçhiyle kürsüden sefalete düşen ihtiyar ve malul doktor, aynı gazetede kendisi hakkında yazılan yazının son cümlelerini okumadansa, sokak ortasında, iki çocuğunu ve ihtiyar karısını bağrına basarak ölmeyi tercih ederdi :

Neden mi? İşte o yazının son kısımlarını siz de okuyunuz!

"Darülfünun Emini Muammer Raşit Bey, Tıp Fakültesi Reisi Süreyya Ali Beyle, bu eski âlime muavenet etmek imkânı olup olmadığı hakkında görüşecektir."

Anladınız ya... Bilmem ne beyle bilmem hangi bey, bu eski âlime muavenet etmek imkânı olup olmadığını görüşeceklermiş.

Hay görüşmez olsalardı!

[Sarı Murat / Halk Dostu, 3.12.1930]

Malul : sakat; *Darülfünun Emini* : Üniversite Rektörü; *Muavenet* : yardım.

ÇOCUĞUN İSMİ

Evinizden uzaklardasınız. Şöyle bir telgraf alıyorsunuz :

"Bir çocuğun oldu. İsmi Nüzhet. Yavru hediye bekliyor!"

Derhal yavruya hediye göndermek için çarşıya koşuyorsunuz. Kundak filan alacak değilsiniz ya? Nasıl olsa onu oradan tedarik etmişlerdir. Büyüdüğü vakit kullansın diye bir şey almak lazım. Fakat ne? Telgrafı noksan çekmişler. Çocuğun ismi Nüzhet'miş. İyi ama, Nüzhet hem kız, hem de erkek ismidir... Gel de işin içinden çık! Eğer ismi Ali olsaydı erkekliği muhakkaktı. Ayşe koysalardı kızlığından şüphe etmezdiniz... Ve alacağınız hediyeyi ona göre alırdınız. Şimdi Nüzhet beye veya hanıma ne almalı?

***

Biz emperyalizmi denize döktük, çok iyi ettik, çok büyük ve muazzam bir hareket yaptık... Saltanatı devirdik, çok iyi ettik, Halife'yi dehledik, çok isabet oldu. Şapka giydik : Âlâ. Yeni harfler : Mükemmel... Bütün bu işlerin hepsinin ayrı ayrı isimlerini koyduk : Antiemperyalist kurtuluş mücadelesi, derebeyliği iktidar mevkiinden iskat, dinle devlet işlerini birbirinden ayırmak v.s...

Bu ayrı ayrı işlerin heyet-i mecmuasına İNKILAP ismini verdik. Bu da doğru. İnkılap, fakat ne inkılabı? Sadece "İNKILAP" tabiri, NÜZHET ismi gibi mücerrettir. Ve onun başına onu tayin eden, müşahhas kılan başka bir kelime koymazsak o "cinsi" ve "nevi" gösteren bir mefhum olamaz.

Yapılan bir inkılap var. Tıpkı doğan bir çocuk olduğu gibi. Fakat yapılan inkılabın heyet-i mecmuasıyla, cinsini ve nevini katiyetle tayin edecek bir surette adı sanı konmadığı için, bu nevzada karşı nasıl muamele edileceği bir türlü kestirilemiyor. Ona gelin elbisesi mi hazırlamalı, yoksa smokin, frak mı?

***

Fransa İhtilâl-i Kebir'i ile bizim inkılabımız arasında bir

müşterek nokta var : Bu müşterek nokta, Amerika inkılabında, şu vaktiyle İngiltere'de yapılan sanayi inkılabında da vardı. Bu müşterek noktayı, Haşet Kitaphanesi'nin çocuklar için çıkardığı Resimli Ansiklopedi serisinin "Fransa İnkılabı" isimli kitabında bile bulabiliriz. Bu inkılabın son sayfa son satırı şöyledir :

"...Ve bu suretle burjuvazi mevki-i iktidara geçti."

***

Biz heyet-i mecmuasıyla bir "Demokratik Burjuva İnkılabı" yaptık. Yalnız bunu 20'inci asırda, Emperyalist bir çemberi kırarak, büyük bir kurtuluş mücadelesinden muzaffer çıkarak, tahakkuk ettirdik," der de, çocuğun ismini bu suretle, katiyetle koyarsak, iyi olur.

***

Şadan, Nüzhet, İsmet, Kâmuran isimlerini sevmem... Ali, Hasan, Mehmet, Ayşe, Fatma, Emine isimlerine diyecek yok doğrusu...

[Fıkracı / Hür Adam, 4.12.1930]

Iskat : düşürme, yok etme; *Heyet-i mecmua* : hepsinin toplamı; *Mücerret* : soyut; *Tayin* : ayırma, belli etme; *Müşahhas* : somut; *Mefhum* : kavram; *Nevzat* : yeni doğmuş; *Fransa İhtilal-i Kebiri* : Büyük Fransız Devrimi (1789); *Mevki-i İktidar* : hükümet, yönetme gücünü elinde tutma durumu; *Tahakkuk* : gerçekleşme.

SAĞ MI, SOL MU MESELESİ

— Halk Dostu gazetesine yazıyormuşsun diye duydum.
— Yazıyorum...
— Halk Dostu sağ mı, sol mu?
— Muayyen bir manada sol gibi geliyor bana...

***

Bir arkadaşla aramda böyle bir sorgu cevap geçti. Sağ sol meselesi eskiden futbolda mevzubahs olurdu. Sağ açık, sol açık filan derlerdi... Şimdi, siyaset lügatının en çok kullanılan iki ıstılahı haline geldi.

— Yeni bir fırka teşekkül ediyormuş.
— Sağ mı, sol mu?
— Yeni bir gazete çıkıyormuş.
— Sağ mı, sol mu?
— Filanca hakkında ne düşünüyorsun?
— O soldur...
— Ya filanca?
— O sağa mütemayil...

***

Sağ ve sol meselesi muhtelif memleketlerde muhtelif manalar ifade eder. Ve muhtelif içtimai hudutlar ve çemberleri içinde yine muhtelif cereyanlar gösterir...

Türkiye'de cumhuriyetçi, milliyetçi, laik bir hudut dahilinde sağ ve solun muayyen bir manası vardır. Bu manayı, bu hudut dahilinde bir fırkanın, bir gazetenin, bir şahsın sağ veya sol olduğunu anlamak için de muayyen bir mihenk taşı lazımdır. Öyle bir mihenk taşı ki, mevzuubahs hudut dahilindeki taazzuvları, fertleri ona vurduğumuz zaman, bize ayarını bildirsin; sağ mı, sol mu olduğunu anlatsın.

Türkiye'de cumhuriyetçi, milliyetçi, laik bir hudut dahilinde

sağ ve solun derecesini, ayarını gösteren mihenk taşı nedir?

Bence, bu mihenk taşı : Emperyalizm düşmanlığı, emperyalizme mukavemet, bir kelime ile antiemperyalizmdir...

***

Müntehir Serbest Fırka'yı ben bu mihenk taşına vurdum ve onu sekiz ayardan aşağı buldum. Halk Fırkası'nı vurdum ve doğrusunu isterseniz onu da 24 ayar bulamıyorum bugün... Olsa olsa 10, 12 ayar filan bir şey.

***

Halk Fırkası'nın içinde bir cenah ayrılıyor diye bir rivayet çıktı. Hakikaten benim mihenk taşıyla, mevzuubahs hudut içindekiler için, hiç olmazsa 18-20 ayar bir solluğa lüzum var kanaatindeyim...

[Sarı Murat / Halk Dostu, 4.12.1930]

Muayyen : belli, kararlaştırılan; *Istılah* : terim; *Fırka* : parti; *Mütemayil* : eğilimli; *Muhtelif* : çeşitli; *İçtimai* : toplumsal; *Cereyan* : akım, akış; *Taazzuv* : organlaşma; *Ayar* : ölçü, derece; *Mukavemet* : direnme; *Müntehir* : intihar eden; *Cenah* : kanat.

HAVA MESELESİ

— Ankara'dan geliyorum.
— Orada hava nasıl?
— Son günlerde yağmurlu gidiyordu...
— Öyle hava değil... Yani umumiyetle... Siyasi hava... Oradakilerin fikirleri... Ne yapmak istiyorlar?.. Falan filan... Yani Ankara'nın Ankara havası... Anladın mı?

***

Zaman zaman İstanbul'un eski Babıâli, yeni İstiklal Caddesi'nde "Ankara'nın havası" eser. Bu hava bazen gül gülistan kokar, bazen kurşun gibi ağırdır. Bu havanın nevine ve cinsine göre gazeteler, muhalif iseler muhalefeti, muvafık iseler muvafakati azaltıp çoğaltırlar... İstanbul'daki matbuat değirmenini döndüren işte bu "Ankara'nın Havası"dır...

Bu havayı Babıâli Caddesi'ne, bazen bir telgrafın bir kelimesi, bazen bir telefon muhaberesi, bazen bir mektubun son satırı ve ekseriya Ankara'dan gelmiş bir yolcu getirir... Hele bu Ankara'dan gelen yolcular!...

***

Memleketin en büyük neşriyat ve matbuat merkezinde böyle bir havanın esmesi, ne onun esmesine sebebiyet verenler için, ne de o havayla dönenler için iyi bir numara değildir...

Hava oyunu yalnız borsada değil, siyasette de tehlikeli bir nesnedir.

***

Memleket değirmenini bütün memleketin havası döndürebilir... Bir tek muhitin havasıyla dönse dönse dönek birkaç münevver döner...

[Fıkracı / Hür Adam, 5.12.1930]

Nevi : çeşit, tür; *Muvafık* : uygun, oydaş; *Matbuat* : basın; *Muhabere* : haberleşme; *Neşriyat* : yayın.

FALCILIK

Ara sıra Paris'te, Berlin'de filan, ya bir Hintli mukallidi, ya Suriyeli kırması bir herif çıkar, yahut acayip suratlı bir kocakarı peyda olur. Dünyanın istikbali hakkında fala bakıp söz söyler :

Yok, 1931 senesinde falanca memlekette kıtlık çıkacak, yok bilmem hangi kral hastalanacak, bilmem hangi yerde bereket olacak, falan ve filan...

Bir zamanlar bizde de böyle falcılar peyda olmuştu... Hangi sadrazam kabinede ise onun uzun seneler memlekete hizmet edeceğini, hangi padişah tahtta ise onun yıllarca yıllar, dişi dahi ağrımadan yaşayacağını, hangi harbin içinde isek oradan mutlak muzaffer çıkacağımızı söylerlerdi, hatta kitap şeklinde yazar neşrederlerdi. Böyle birisi İttihatçılardan, İtilafçılardan, Tahsisat-ı Mesture faslından para çekerdi...

Cumhuriyetin ilanıyla falcılık yasak edildikten sonra, değil böyle âlim kâhinlerin, hatta çingene meslektaşlarının bile çanlarına ot tıkanmıştı...

Falcılık bilhassa işlerin kötüleştiği yerlerde revaç bulur. Avrupa işleri kötüleşince yukarda bahsettiğimiz kâhinler, tebşiratlarıyla meydana çıkarlar... Gönül işleriniz fena giderse, bizde gizli kapaklı icra-ı sanat eden çingene karılarına başvurursunuz... Bu hemen hemen bir kaidedir...

Nice zamandır, Halk Fırkası ve kabinesinin işleri çok kötü gidiyordu. Ben de kendi kendime :

— Bakalım şimdi ne olacak, falcılık yasak oldu, Halkçılar tebşiratçı kâhinleri nerden, nasıl bulacaklar, diye düşünüyordum...

Filhakika gazeteleri, böyle falcılık yapıyorlar ama hakiki değildir, büyük, meşhur bir falcı ancak bu işin altından kalkabilir, diyordum...

***

Nihayet beklenen falcı ortaya çıktı. Hem, bütün evsafıyla, batıl itikatları, acayip, korkunç çehresi, garip kıyafetiyle meşhur,

beynelmilel bir falcı : Faşistlerin başı Sinyor Musolini.

Sinyor Musolini tebşir ediyor :

Türkiye'nin işleri düzelecektir... Memlekette feyz ü bereket artacaktır... Hiç üzülmeyin... Ahval yoluna girecektir...

Yalnız...

Sinyor Musolini "yalnız"ın sonunu getirmiyor... Artık orasını da biz tefe'ül edebiliriz.

***

Türkiye kanunları mucibince falcılık yasaktır diyoruz. Türkiye halkı iktisadiyatını faşist sermayesine bağlamakla ve içtimaiyatında faşist idaresine benzer bir rejim kabul etmekle refaha katiyen kavuşamaz.

[Fıkracı / Hür Adam, 7.12.1930]

Mukallit : taklitçi; *Tahsisat-ı Mesture* : Örtülü Ödenek; *Kâhin* : gaipten haber veren; *Revaç* : sürüm, geçerlik : *Tebşirat* : müjdeler; *İcra-ı sanat* : sanatını yapma; *Kaide* : kural; *Evsaf* : nitelikler; *Feyz* : verimlilik; *Ü* : ve; *Ahval* : haller, durum; *Tefe'ül* : faldan anlam çıkarma; *İçtimaiyat* : toplumsal işleyiş.

BİR SIÇRARSIN ÇEKİRGE, İKİ SIÇRARSIN ÇEKİRGE...

"Numara yapmak" tabirine bayılırım... "Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge" sözünün de hayranıyım...

Bu tabirle bu söze nasıl hayran olmayayım ki, son zamanlarda siyaset âlemini mükemmelen tavsif edebiliyorlar.

***

Halk Fırkası ve kabinesi memleket işlerini idareden âciz kalınca "numara" yapmaya başladılar...

Halkın elle tutulur derecede meydana çıkan memnuniyetsizliğini oyalamak için "Serbest Fırka" ortaya atıldı, muhalif matbuata müsaade olundu... Bu birinci numara...

Halk Fırkası'nın itibarını yükseltmek için merdane bir hareketle kendi gazetelerinde kendi kendilerini acı acı tenkide başladılar. Bu da ikinci numara.

İktisadi buhrandaki mesuliyetlerini örtbas etmek için; bir müddet evvel mühim bir marifetmiş gibi ödemeyi alkışla kabul ettikleri harici borçlarını şimdi ödemek istemiyor gibi gözüküyorlar... Ve iktisadi buhranın sebebini bu borçlarda buluyorlar... İşte üçüncü numara...

Numara yapanlar tevali edip gidecek ama, yukarıda mevzuubahs ettiğim meşhur sözü unutmayalım :

Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge...

[Fıkracı / Hür Adam, 8.12.1930]

Tavsif : nitelendirme; *Âciz* : güçsüz, yetersiz, beceriksiz; *Matbuat* : basın; *Tevali* : arkası gelme, birbirini izleme.

AĞZINIZDAN ÇIKANI KULAĞINIZ İŞİTSİN!

Sabık şairlerden ve lahık sefirlerden Yahya Kemal Bey dalgınlığı ile meşhurdur... Babıâli Caddesi'nin derbeder şairi iken Yahya Kemal Beyin dalgınlığı, adeta hoş görülürdü.

Fakat vakta ki, Yahya Kemal Bey Varşova'ya sefir tayin edildi ve Madrit'e tahvil memuriyet ederek yola çıktı, Avrupa'nın ortasında yolunu, dalgınlıkla olacak, kaybediverdi.

Memuriyetine giderken — dalgınlıkla — yolunu kaybeden bir sefir cenapları pek de hoş görülmese gerek...

***

Bir arkadaşım vardı, tıraşçılardan kurtulmak ve başını dinlemek için işi mahsustan sağırlığa dökmüştü... Bu faydalı bir sağırlıktı. Çünkü "Sağırdır söz anlamaz" diye, onu, kimse iş vaktinde gevezelikleriyle rahatsız etmezdi. Sonra, hakikaten sağır olmadığı için, ağzından çıkan sözü kulağı işitirdi. Velhasıl işleri tıkırındaydı...

***

"Serbest Fırka" bir cenin-i sakıt gibi meydana çıktığı zaman, Halk Fırkası fikriyatçıları avaz avaz bağırdılar :

— Efendim, tek fırkalı cumhuriyet olmaz. Cumhuriyet dediğin iki fırkalı bir rejimdir...

O zaman ben düşündüm : Ya bu zevatın ağızlarından çıkanı kulakları duymuyor, yahut da bu ana kadar tek fırkalı bir memleket olduğumuz için bizde cumhuriyet tam değilmiş, dedim...

"Serbest Fırka" sevgilisinden yüz bulamayan bir âşık-ı şeyda gibi intihar ettiği zaman, Halk Fırkası fikriyatçıları tekrar avaz avaz bağırdılar :

— Efendim, tek fırkayla pekâlâ cumhuriyet olabilir. Mesele bu tek fırkanın kendisini murakabe etmesindedir...

O zaman ben düşündüm : Ya bu zevatın ağızlarından çıkanı

kulakları işitmiyor, yahut da memleketi idare eden tek fırkanın içinde murakabenin, bugüne kadar, lafı dahi edilmediği için, bizde meğerse cumhuriyet yokmuş, dedim...

Halk Fırkası fikriyatçıları, bundan bir müddet evvel borçları vermeyi kabul eden Maliye Vekilini alkışladılar, bugün bu borçları tanımayız filan diye avaz avaz bağırıyorlar...

Şimdi düşünüyorum: Ya bu zevatın ağızlarından çıkanı kulakları işitmiyor, yahut da... dedim ve dünkü fıkramı yazdım...

***

Yahya Kemal Beyin dalgınlığı şairken hoşa gidebilir. Arkadaşımın uydurma sağırlığı, şahsi işlerinde kendisi için faydalı olabilir. Fakat bir memleketi idare eden bir fırka, ağzından çıkanı kulağı işitmeyecek kadar sağır ve dalgın olursa, o diyarın encamı nereye varır???

[Fıkracı / Hür Adam, 9.12.1930]

Sabık : eski; *Lahık* : şimdiki; *Tahvil* : değiştirme; *Fırka* : parti; *Cenin-i sakıt* : düşük çocuk; *Fikriyatçı* : düşünür; *Âşık-ı şeyda* : sevgiden aklını yitirmiş âşık; *Murakabe* : denetleme; *Encam* : son, işin sonu.

YİNE BAŞLAYACAKLAR MI?

— Yine başlayacaklar mı dersin?
— Ben gidişatı beğenmiyorum...
— Şiddet tekrar gelebilir mi?
— Eh... Bilinemez ki...

***

Senelerdir âdet oldu. Halk Fırkası ne zaman bir çıkmaza girse, ortalık biraz gevşetilir. Bu laçka ameliyesi, için için muhalefet eden unsurların ilkönce ihtiyatla, sonra cesaretle meydana çıkmasına sebep olur... Meydana çıkanlar tespit olunur, ve arkasından : "Bizde temiz muhalefet yapılmıyor, iş şahsiyata, anarşiye döküldü, inkılap tehlikededir" iddiasıyla, ya "Takrir-i Sükûn Kanunu" ya "İstiklal Mahkemeleri" harekete geçer...

***

Bizde, 1908 Meşrutiyeti'yle başlayan ve İstiklal Muharebesi'nin zaferi, Cumhuriyet'in ilanıyla mühim adımlar atan "Demokratik Burjuva" inkılabı itmam edilmiş değildir... Fakat bu inkılabın itmam edilmemesinin müsebbibi yine Halk Fırkası'dır.

***

Fransız İnkılabı'nı, yani Fransa'daki "Demokratik Burjuva" inkılabını kökleştiren, nispeten itmam eden, büyük mülkiyetçi, büyük burjuvazinin teşekkülü olan "Gironden'ler" değil, büyük* mülkiyetçilerin fırkası "Jakoben'ler" dir...

Halbuki bizde "Halk Fırkası" bugün bir "Jakoben" teşekkülden ziyade "Gironden" bir fırka halindedir...

İşte Halk Fırkası'nın çıkmazlara girmesinin sebebi budur. Ve işte bundan dolayıdır ki bu Fırka bizzat kendisinin tehlikeye düşürdüğü inkılabı derinleştirecek vaziyette değildir...

***

— Yine başlayacaklar mı?

— Başlasınlar, başlamasınlar... Benim bildiğim bir şey varsa, bu nevi "başlamalarla" inkılâp kökleşmez...

[Fıkracı / Hür Adam 10.12.1930]

*Bkz.: izleyen yazı.

Fırka : parti; *İtmam* : tamamlama; *Müsebbip* : sebep olan; *Nispeten* : görece; *Nevi* : çeşit, tür.

ARKADAŞIM HAKLIDIR...

Bugünkü fıkrama başlamadan evvel, dünkü yazımın bir tertip hatasını tashih ediyorum :

Fransız İnkılabı'ndan bahsedilen kısımda : "Büyük mülkiyetçilerin fırkası Jakobenler" diye dizilmiş... Halbuki ben "Küçük mülkiyetçilerin fırkası Jakobenler" diye yazmıştım. İşin doğrusu budur...

***

Gelelim bugünkü fıkramıza :

Muhalif, muvafık bütün gazetelerde iktisadi buhrandan bahsediliyor... Hükümet mahafili de bu buhrandan müteessirmiş gibi görünüyor... Fakat bana öyle geliyor ki bu iktisadi buhrandan için için memnun olanlar da var... Hemen aklınıza Fransız emperyalizmi, dahildeki muhtekirler filan gelmesin. Filhakika bu buhrandan emperyalizm ile muhtekirler, madrabazlar, tefeciler filan fevkalade memnundur...

Lakin benim demek istediğim, onlar değil, daha başkaları...

***

Bizde gazete sürümleri eskiden beri gayet azdır... Bunun sebepleri evvelce şu suretle izah olunurdu :

1. Memlekette demokrasi olmadığı için, gazetelerin mühim bir kısmı dalkavuklukla geçindikleri için, halk gazete okumuyor...

2. Okuyup yazanlarımızın miktarı azdır... Bu, gazete sürümüne manidir...

İyi, bunlar doğru... Fakat bugün gazetelerin sürülmemesine bir sebep, ama çok mühim bir sebep daha var : İktisadi buhran... Gazeteye her gün 5 kuruş vermek halkımıza fazla ağır geliyor...

***

İşte gördünüz mü, muhalif gazetelerin çıkmaya başladığı bir devirde muhalefetten hoşlanmayanlara "İktisadi Buhran" nasıl yardım ediyormuş!.. Ve neden dolayı iktisadi buhrandan, muhtekir ve emperyalistlerden başka memnun olanlar varmış!..

***

Bu yazımı bir arkadaşım okudu. Dedi ki :

— İyi ama, o dediklerin o kadar memnun olmasınlar... Çünkü bir muhalefet gazetesini şimdi bir kişi 5 kuruş verip okuyor. Halbuki hükümet gazetelerinin mecburi karileri ve aboneleri aldıkları cerideyi paket yapmak işinde kullanıyorlar.

***

Arkadaşım haklıdır...

[Fıkracı / Hür Adam, 11.12.1930]

Mahafil : heyetler; *Kari* : okur; *Ceride* : gazete.

O VAKİT NE OLUR?

Son zamanlarda çıkan gazetelerden birçokları "suikast"lere maruz kaldıklarını ilan ettiler. Yalnız bizim gazetenin başına böyle bir şey gelmemişti. Hep seviniyorduk. Fakat benim sevincim yarıda kaldı.

İki gündür Fıkralar'ıma suikast yapılıyor. Evvelki günkü fıkramın yanlışını dün tashih ettim. Dünkü yanlışı bugün düzeltiyorum :

Fıkramın beşinci kısım dördüncü satırı şöyle olacaktır :

"Çünkü bir muhalefet gazetesini şimdi bir kişi 5 kuruş verip alıyorsa 5 arkadaşıyla beraber okuyor..."

Siz bu tashihi gördükten sonra :

— İyi ama bu şeklinde de dünkü fıkra gayet kuvvetsizdir... Hatta böyle bir yazıyı sana yakıştıramadık, diyeceksiniz...

Haklısınız. Ben Halk Fırkası erkânından değilim ki, kusurumu itiraf etmeyeyim...

***

Gelelim bugünkü fıkramıza :

Bir mecliste münakaşa ediliyordu. Biri dedi ki :

— İsmet Paşa artık istifa etmelidir...

Öteki itiraz etti :

— İsmet Paşa istifa ederse onun yerine kimi getireceğiz? Meydanda kim var? Ha, söylesene!

***

Talat Paşa ne zaman sıkışsa etrafındakilere :

— Ben bu sadaretten istifa edip çekileceğim, ama yerime kim gelecek? Meydanda kim var? Kimi getirebilirsiniz? dermiş.

***

Araplar Irak'ı zaptettikleri zaman mahalli maliye idaresine bir Museviyi getirmişler. Ve bunu merkezi hükümete şu suretle bildirmişler :

"Aradık taradık, maliye idaresine bu Museviden başka kimseyi bulamadık... Eğer bu tayin tasvip olunmazsa onun yerine kimseyi getiremeyiz."

Halife Ömer buna şu suretle cevap vermiş :

"Ya Musevi ölürse?.."

***

Bu bir darbımesel hükmüne girmiş kıssadır.

[Fıkracı / Hür Adam, 12.12.1930]

Fırka : parti; *Erkân* : ileri gelenler, büyükler; *Tasvip* : onama, uygun bulma; *Darbımesel* : atasözü.

TASARRUF HAFTASI

Tasarruf haftası içindeyiz... Bilmem hangi vilayette tasarruf cemiyeti reisi, kahve yerine bir bardak su içerek "haftanın" resm-i küşadını yaptı...

Şimdi, hiç de tasarrufa riayet etmeksizin, nutuklar söyleniyor, makaleler yazılıyor.

Tasarruf haftası epeyi masraflı olacak galiba?..

***

14 milyonluk nüfusumuzdan 13.999.500'üne tasarruf edin demek : Çırılçıplak gezin ve açlıktan ölün! demektir...

Vasati kazancımız ayda 25 lirayı geçmiyor. Kooperatif, sendika v.s. gibi içtimai ve iktisadi teşekküllerimiz yok... Tasarrufçu beyler, hangi yüzle, böyle bir kitleden tasarrufa riayeti istiyorsunuz?

***

Fakat ille de "tasarruf propagandası" yapmak isteniyorsa, 500 kadar kenarları yaldızlı mektup yazılsın. Ve 500 kadar muhterem zata gönderilsin.

Bu işe benim de yardımım dokunsun diye, 500 kadar muhterem zata gönderilecek mektubun müsveddesini takdim ediyorum :

"Efendim,

"Tasarruf haftasındayız. Bu hafta zarfında : şampanya ve her nevi pahalı müskirat miktarını, kumar zararını, otomobil benzinini, cins atların gıdasını, hiç olmazsa yarı yarıya, azaltmanız; han, apartman almak arzusunu yenmeniz; lutf ü ihsanınızda biraz daha eli sıkı olmanız, müsterhamdır, efendim hazretleri..."

[Fıkracı / Hür Adam, 13.12.1930]

Resm-i küşat : açış töreni; *Riayet* : uyma; *Vasati* : ortalama; *İçtimai* : toplumsal; *Nevi* : çeşit, tür; *Müskirat* : içkiler; *Lutf ü ihsan* : iyilik ve bağış; *Müsterham* : yalvarılan, yardımı istenilen.

KIRKLARA DAİR

Bizim lisanda 40 adedinin 40 bin manası vardır. 40 adedi hem uğurludur, hem uğursuzdur, hem alaylıdır, hem korkunçtur...

Kırk Haramiler... Burada 40 adedi korkunçtur...

Kırk katır mı, kırk satır mı?.. Burada 40 adedi dehşetengizdir...

Kırk bir buçuk maşallah... Burada 40 adedi ince bir istihzayı saklar...

Loğusamız olur, hamama gitmesi için 40 günün geçmesini bekleriz... Ölümüz olur, kırkıncı gün lokma dağıtırız...

Düğünlerin en haşmetlisi 40 gün, 40 gece sürenidir... Velhasıl 40 adedi esrarengiz bir adettir bizim lisanda...

***

Halk Fırkası erkânı fırkalarını ıslah etmek ve ölümden kurtarmak için kırk gün kırk gece düşündüler.

Kırk kişiden mürekkep bir kırklar heyeti yaptılar.

Biz bu işe kırk bir buçuk maşallah, derdik ama, ne çare ki, "kırk kişiyiz birbirimizi biliriz..." Ve kanaatimizce bugünkü şeklinde Halk Fırkası'nın "kırklara karışması" mukadderdir...

[Fıkracı / Hür Adam, 14.12.1930]

İstihza : gizli ya da ince alay; *Fırka* : parti; *Erkân* : ileri gelenler, büyükler; *Islah* : düzeltme, iyileştirme; *Mürekkep* : oluşan; *Mukadder* : yazılı, alında yazılı.

KÜLLİ ŞEY'İN...

Nihayet vaziyet tavazzuh etmeye başlıyor :

Halk Fırkası siyasi bir teşekkül müdür, yoksa bir inkılap fırkası mıdır, münevverlere mi dayanır, yoksa eşrafa mı istinat eder, falan mıdır, filan mıdır, falanlara mı istinat eder, yoksa filanlara mı meselesi kendi kendine, bir düğüm gibi, çözülmektedir.

***

İş Kanunu yapılıyor... Ticaret Odası'na müracaat edilip rapor istendi... Amele ve esnaf cemiyetlerine değil...

İş Kanunu'nda mesai saati "9" olacakmış, "8" değil...

***

İcra ve İflas Kanunu tadil edilecekmiş. 5 lira, hatta 100 kuruş borcunu veremeyen esnaf, küçük memur, fakir köylü ve işçilerin, yani halkın lehine yapılmıyor bu tadilat...

***

Ticaret Odası her ne şekilde olursa olsun inhisarların kalkmasını istiyor. Ticaret Odası şunu istiyor, bunu istiyor, istiyor da istiyor... Ve Halk Fırkası, Ticaret Odası'nı dinliyor...

***

Halk Fırkası'nın vaziyeti aşikârdır artık :

"Külli Şey'in yerciu ilâ aslihi..."

[Fıkracı / Hür Adam, 15.12.1930]

Tavazzuh : açıklık kazanma, aydınlanma; *Fırka* : parti; *İstinat* : dayanma; *Tadil* : değiştirme; *Tadilat* : değiştirmeler, değişiklik; *Aşikâr* : açık, belli; *Külli Şey'in yerciu ilâ aslihi* : her şey bir gün aslına döner.

GÖRDÜM UYANDIM...

Tasarruf haftası içinde olduğumuz için, tasarrufa dair, tasarrufa riayetle, kısaca bir fıkra yazıyorum...

***

Başvekil tasarruf rehberlerindendir... Tasarrufa riayeti bizzat tatbik ederek halkımıza numune olmak istiyor... Cins ata çok meraklı olduğu halde, bunu — herkesin beş kuruşundan yüz parasını tasarruf etmesi istenen bir zamanda — faydasız bir israf telakki ediyor. Cins atlarını satıyor... Ahır masrafından kurtuluyor...

***

Başvekil tasarruf taraftarıdır... İstanbul'a gelirken hususi vagona binmiyor. Şimendifer İdaresi fazla masraf yapmasın diye...

Haydarpaşa'dan karşıya hususi motorla filan gitmiyor, herkes gibi Kadıköy vapuruna biniyor. Herhangi bir resmi daire boşu boşuna benzin sarfetmesin diye...

***

Başvekil tasarrufa âşıktır... Kendini kimsenin teşyi etmesini istemiyor. Vakit nakittir, vatandaşlar işleri başlarından ayrılmasınlar diye...

***

Başvekil tasarruf...

Tasarruf rüyaymış gördüm uyandım...

[Fıkracı / Hür adam, 16.12.1930]

Riayet : uyma.

1931

Bu birinci fıkramdır
FENERBAHÇE, GALATASARAY'A DAİR

— Fenerli misin, kardeşim?

— Eyvallah Fener'deniz!..

— Galatasaraylı mısın, monşer?

— Natürelman!..

— Ben, iki gözüm ne "Eyvallah" Fener'denim, ne de "natürelman" Galatasaray'dan... Ne yalan söyleyeyim, kardeşim, Taksim Stadyumu'nun eşiğini geçmemişim hani!.. Kumar oynamam, at yarışına meraklı değilim, horoz dövüşünden anlamam!.. İster sinema olsun, ister atletizm, yıldızların tercüme-i halini ezbere bilmem, anacığım... Bütün bu işlerin cahiliyim ama, bu son günlerde, kanım biraz Fenerlilere kaynıyor gibi... Galatasaray'ı alt etmişler, diye değil alimallah!.. Bilakis be, iki gözüm... Bu işe biraz kızıyorum bile! Demokrasiya devrinde her sene Fener'in şampiyon olması doğru mu ya? Hem sonra, efendim, mağluba yardım, şanımızdandır. Malum a!

Fenere kanımın kaynamaya başlaması başka sebepten...

Son yaptığım içtimai, felsefi, harsi, kozmografî tetkikat neticesinde, anladım ki, Fener, İstanbul, Kadıköy, filan semtlerinin mümessilidir... Galatasaray Beyoğlu, Şişli semtlerinde taraftar sahibidir... Fener'in kaptanı Sirkeci'de dükkân açmış... Galatasaray'ınki Beyoğlu'nda.

Ben, iki gözüm, spordan anlamam ama, şimdi neden, Fener'in taraftarı, Galatasaray'ın balosu, müsameresi çoktur bunu anladım işte.

Sporda da olsa, halka dayanalım vatandaşlar!.. Halka, kapılarımızı geniş açalım iki gözüm!

[Ben / Yeni Gün, 3.4.1931]

Tercüme-i hal : yaşam öyküsü; *İçtimai* : toplumsal; *Harsi* : kültürel; *Kozmografî* : gökbilimsel.

Bu ikinci fıkramdır

SİYATİK VE MİLLİ TASARRUF

"Siyatik" diyorlar bir hastalık var, iki gözüm... Romatizmanın azmanı!.. Hani, insanın bacağına, koluna, buduna bir arız olmayagörsün, bu "Siyatik"!.. Alimallah, ne kolunu kıpırdatabilirsin, ne bacağını!..

Bir ağrısı var bu "Siyatik" dedikleri illetin! Hani, arzuhal verip mebus olamamaktan beter!..

Ve lakin, şairin biri : "Bazen felaketin de olurmuş hayırlısı," diye bir laf etmiş derler. Eğer, hakikat, böyle bir laf etmişse, mühim laf etmiş doğrusu!..

İşte, iki gözüm, "Siyatik" illeti göz önünde... Üstünüze afiyet, beden sızısı sahasında, bundan daha beter felaket olamaz! Ama gel gelelim, hayırlı bir felakettir mübarek!.. Ha tasarruf kumbarası almışsın, ha "Siyatik" olmuşsun... İkisi de bir... Bu illete tutuldun mu : Rakı yasak, bira yasak, konyak yasak, et yemeği, paça tiridi yasak, çay kahve yasak, tütün yasak, mukarenet-i cinsiye bile yasak be cancağızım!.. Oh!.. Kekâ!.. Yeme, içme, bilmem ne halt etme!.. Biriktir paracıklarını... Tasarrufa alış, vatandaşım, tasarrufa...

(Şimdi yeni usul, ortaya üç tane yıldız koyuyorum :)

***

Milli Tasarruf Cemiyeti'nin, çok müsmir faaliyet programına, bilhassa "Siyatik"in vatandaşlar arasında taammüm ve intişarını temin edecek maddeler koyması temenni olunuyor.

(Bu muvafık ağzı oldu. Gene üç yıldız koyup geçelim muhalefete :)

***

Amerikan demokrasisi göz önünde... Milli Tasarruf Cemiyeti, neden hâlâ "Siyatik" i halk arasında tamim etmiyor?.. Tasarruf, her

şeyden evvel, bir demokrasi, bir hürriyet ve bir Siyatik meselesidir!..

***

Velhasıl, iki gözüm, şu "Siyatik" meselesini derinden, müspet bir zihniyetle, tetkik edelim vatandaşlar!..

[Ben / Yeni Gün, 6.4.1931]

Arzuhal : dilekçe; *İllet* : hastalık; *Mebus* : milletvekili; *Mukarenet-i cinsiye* : cinsel yakınlaşma; *Müsmir* : ürün veren, yararlı; *Taammüm* : genelleşme; *İntişar* : yayılma, üreme; *Tamim* : genelleştirme.

Bu üçüncü fıkramdır
ZANAATLARIN EN ACAYİBİ

Bahçıvanlık acayip bir zanaat değildir... Bahçıvan çiçek yetiştirir. Ne kadar güzel, ne kadar renkli ve ne kadar kokulu çiçek yetiştirirse, mesleğinde o kadar teali ve terakki eder...

***

Mühendislik acayip bir zanaat değildir... Ne kadar sağlam köprü yapar, ne kadar dayanıklı ve yollu vapur inşa ederse filan! o kadar meşhur olur, o kadar para kazanır, o kadar rahata kavuşması lazım gelir...

***

İtfaiyecilik acayip bir zanaattır. Bir itfaiyecinin meşhur olması, yararlıklar göstermesi, mesleğinde terakki ve teali etmesi için : Yangınların zuhuru lazımdır. Yangınlar ne kadar sık olursa, ne kadar çok ev yanmak ve ne kadar çok insan mahvolmak tehlikesine maruz kalırsa; itfaiyeci o kadar çok yararlık göstermek, ikramiye ve nişan almak imkânına sahiptir. Yangın olmazsa, itfaiyeci ne suretle cesaret ve maharetini meydana koyabilir?

***

Fakat, zanaatların en acayibi doktorluktur... Bir bakıma, doktorluk, dehşetli surette insaniyetçi meslektir... Doktorlar, insanları, envai türlü hastalıklardan kurtarmaya çalışırlar... Velakin, bugün, başka bir bakıma göre : Doktorun para kazanması için hastaların vücudu lazımdır... Ne kadar çok frengili, ne kadar çok veremli, ne kadar çok nezleli, velhasıl, ne kadar çok illetli müşteri olursa, doktorlar da o kadar çok şöhret kazanmak, para yapmak, rahat geçinmek imkânına sahiptirler...

Bugün, bir doktorun tedavi ettiği hasta ne kadar çabuk iyi

olursa, doktor o kadar çabuk müşterisini kaybetmiş, varidat membalarından bir tanesini elinden o kadar çabuk çıkarmış demektir.

***

Doktorlar bana kızmasın! "Ya? demek sen, doktorluğun büyük, muazzam, beşeri, merhametkâr manevi cephesini küçültüyorsun? Öyleyse sen de bir hasta ol da görürsün!" demesinler...

Param olur da, vizitesine 10 papel verdim mi, her doktor beni, tabii mesleki vazife dolayısıyla, tedavi eder gibi geliyor bana!..

Yok eğer, bermutat, param olmazsa, Cerrahpaşa falan gibi bir hastane kapısında beklemeye sabrım ve tahammülüm olsun yeter!.. Bize sıra gelirse, tabii gene mesleki vazife dolayısıyla, gene doktor beyler tedavi ederler beni...

[Ben / Yeni Gün, 10.4.1931]

Teali : yükselme, yücelme; *Terakki* : ilerleme, gelişme; *Zuhur* : ortaya çıkma, görünme; *Envai türlü* : çeşit çeşit; *Vücut* : var olma; *İllet* : hastalık; *Varidat* : gelir, gelirler; *Memba* : kaynak, pınar; *Beşeri* : insansal; *Bermutat* : âdet olduğu üzre.

Bu dördüncü fıkramdır
YAŞASIN! YAŞASIN! HİLAL-İ AHMER!

Şu bizim "Hilal-i Ahmer Cemiyeti" ne ilmi, ne faydalı, ne aslan gibidir maşallah!.. Ayağının bastığı yerden çayır çimen, elinin dokunduğu yerden güller biter!.. Yaşasın! Bin yaşasın! Hilal-i Ahmer!..

Hani bu Cemiyet olmasa, işimiz iştir alimallah!.. Her derde deva, her illete şifadır mübarek!.. Dört tarafa Hızır gibi yetişir aslanım!..

Zengine balo yapar, tenezzüh yapar... Fukaraya çorba dağıtır... Yaşasın! Bin yaşasın! Hilal-i Ahmer!..

Şimdi de İzmir'in imdadına koşmuş. Son felaketlerin, felaketzedelerine, evler, kâşaneler yaptırıyor. Kâşaneler de laf mı? Koskoca bir mahalle yaptırıyor İzmir'de : "Hilal-i Ahmer Mahallesi"!..

Ama ne mahalle?.. Fenni olsun diye, ilkönce mahallenin tavuk kümeslerinden işe başlamış, Alimallah!.. Filhakika bu kümesler, cancağızım, o kadar fenni ve sıhhi değil ama; filhakika bu kümesleri ve ahırları, "Himaye-i Hayvanat Cemiyeti" görürse itiraz eder ama, ne de olsa!.. Hilal-i Ahmer'in yalnız felaketzede insanları değil, felaketzede tavukları da bu kadarcık olsun düşünmesi büyük bir eser-i hamiyettir!..

Yaşasın! Bin yaşasın! Hilal-i Ahmer!..

***

Bir arkadaş başucumda dikilmiş, bu yazdığım satırları okuyordu... Birden hayretle sordu :

— Hangi kümesler yahu?

— Canım şu geçen gün gazetede de resmini basmışlardı... İzmir Hilal-i Ahmer Mahallesi'nin kümesleri, görmedin mi?

Arkadaşım kahkahalarla güldü :

— İlahi! Sen çok yaşa, dedi... Ayol, onlar kümes filan değil...

— Ya ne?

— Ne olacak... Felaketzedelerin oturduğu evler!..

— Deme! Eh, öyleyşe... Gene hep bir ağızdan :

Yaşasın! Yaşasın! Hilal-i Ahmer! Eti ne, budu ne, ne veriyorsak onu alıyoruz; elinden gelen o; zavallı Hilal-i Ahmer, gene yaşa be!..

[Ben / Yeni Gün, 13.4.1931]

Hilal-i Ahmer : Kızılay; *İllet* : hastalık; *Şifa* : hastalıktan kurtulma; *Tenezzüh* : gezinti; *Eser-i hamiyet* : yurt sevgisi eseri.

Bu beşinci fıkramdır

SİZE BİR ÇİFT SÖZÜM VAR...

Size bir çift sözüm var. Muhtasar, müfit bir çift söz. Esasen ben ne konuşurken, ne de yazarken, uzun uzadıya tafsilat vermeyi, mukaddeme yapmayı sevmem... Şahsi kanaatime nazaran, medeni milletlerin lisanı — ilmi tabiriyle — lakoniktir... Bu itibarla, size bugün söyleyeceğim bir çift sözü; memleketin iktisadi, içtimai, coğrafi hayatıyla çok derin bir alakası olmasına rağmen, veciz, muhtasar bir tarzda ifade edeceğim... İfade tarzımda yeni Tatarca cereyanının hiçbir tesiri olmamasına çalışacağım.

Gelelim sadede... Hepimiz biliriz ki...

Bilmem neden, böyle "Hepimiz biliriz ki.." mukaddemesiyle başlayan cümleleri hiç sevmediğim halde felsefi veya iktisadi bir mevzua, ne zaman temas etmek istesem, mutlaka bu ifade tarzı kalemimin ucuna takılır... Binaenaleyh bu sefer, söylemek istediğim, cidden çok mühim, bir çiftcağız sözcüğüme, başka türlü başlamak isterim...

Her ne hal ise... Mademki mukaddemesiz, lüzumsuz tafsilat vermeden, doğrudan doğruya mevzua girişmeyi şiar edinmişiz. Mademki lakonizmi medeniyet icabatından telakki ediyorum, söylemek istediğim bir çift söze derhal başlıyorum işte...

Bir çift sözüm şudur :

Son müntahib-i sani intihabatı ile...

Bir dakika müsaade... Cümlemi bitirmeden evvel, bir noktaya işaret etmek isterim...

Neden dolayı, "ikinci intihap eden" demiyoruz da, müntahib-i sani diyoruz? Lisanımızı tasfiye ettiğimiz bir devirde, bu nevi terkipleri istimal etmemiz doğru mudur? Filhakika bu meselenin, söylemek istediğim bir çift sözle hiçbir alakası yoktur ama... Ne de olsa...

Gelelim sadade :

Söylemek istediğim bir çift söz şudur :

Son müntahib-i sani intihabatı ile...

Söylemek istediğim o çok mühim bir çift sözümü, inşallah gelecek nüshamızda söylerim. Zira, gazetede fıkralarıma tahsis edilen sütunda yer kalmadı...

Fakat, bu ne kadar doğrudur? İnsanın istediği gibi, istediği kadar yazması nasıl tahdit edilebilir? Bu, demokrasiya ile kabil-i telif midir? Bu, nerede...

[Ben / Yeni Gün, 14.4.1931]

Muhtasar : kısa; *Müfit* : yararlı; *Tafsilat* : ayrıntılar; *Mukaddeme* : giriş; *Lakonik* (laconique) : kısa ve özlü; az sözle çok şey anlatan; *İçtimai* : toplumsal; *Şiar* : ayırıcı nitelik; *İcabat* : gerekler; *Müntahib-i sani* : ikinci seçmen; *İntihabat* : seçme, seçimler; *Nevi* : çeşit, tür; *İstimal* : kulanma; *Tahsis* : ayırma; *Tahdit* : sınırlama; *Kabil-i telif* : uzlaştırılabilir.

Bu altıncı fıkramdır
VE MİNEL GARAİP!

İnsanın her zamanı birbirine uymaz, efendiler!.. İnsan bazen, en müşkül meseleleri halledecek kabiliyeti, nefsinde buluverir. Bazen ise, en sudan işlerin altından çıkamaz... Bu bir ruhi hakikattir, efendiler... Mühim bir hakikat-i ilmiye!..

Ben, efendiler, bugün en sudan işlerin altından kalkamayacak bir halet-i ruhiye içindeyim... Buna sebep, belki, halline çalıştığım meselenin çok karışık olmasındandır... Belki de, bilakis, çok sade olmasından... Esasen en karışık şeyler, en basittirler, diye bir hikmet beyan edersem, ne buyrulur?

Halline uğraştığım meseleyi izah edeyim :

Beyler, hanımlar, vatandaşlar!

Bütün dünyada dehşetli bir iktisadi buhran var diyorlar... İngiltere'de, Almanya'da, Fransa'da, Amerika'da işsizlerin adedi on milyonlarcaymış, efendim... Ekmek bulup yiyemeyen, elbise bulup giyemeyenler dehşetli çokmuş... Açları nasıl doyuralım? çıplakları nasıl giydirelim? diye, bütün cihanın allameleri düşünceye varmışlar...

Demek oluyor ki, efendiler, demek oluyor ki, iki gözüm, aç var, o halde ekmek yok!.. Çıplak var, o halde giyecek elbise yok!.. Demek oluyor ki, vatandaşlar, buğday fıkdanı, elbise kumaş noksanı var! O halde iktisadi buhranın önüne geçmek için, daha fazla buğday, daha fazla kumaş çıkarsınlar, açları doyursunlar, çıplakları giydirsinler...

Fakat, efendiler, meğerse, iki gözüm, iş böyle değilmiş. Ya?.. Buğday her zamankinden çokmuş, kumaş elbise her zamankinden fazlaymış da, onun için açlar ve çıplaklar ortalığı bu kadar sarmış...

Ve minel garaip... Bu ne iştir?.. Fazla buğday varsa. Açlık ne oluyor... Fazla elbise, kumaş varsa çıplaklık neden?

İyi ama kazın ayağı öyle değil, diyorlar... Bu iş o kadar basit değil, diyorlar... Senin aklın bu işe ermez diyorlar... Hem sen böyle

şeylerle pek uğraşma, diyorlar... Diyorlar da diyorlar. Ben ise betekrar : Peki, öyle olsun. Ve minel garaip, diyorum...

[Ben / Yeni Gün, 17.4.1931]

Minel garaip : görülmemiş, işitilmemiş şeylerden; *Hakikat-i ilmiye* : bilimsel gerçek; *Halet-i ruhiye* : ruh hali; *Hikmet* : felsefe; *Allame* : derin bilgin, çok bilen; *Fıkdan* : yokluk; *Betekrar* : yine.

Bu sekizinci fıkramdır
MANTIK KUVVETİ

Mantık kuvveti dağları devirir! En mantıksız nesneleri, mantık kuvvetiyle, yutturmak mümkündür, dostlar...

Biraz ilmi konuşacak olursak, mantık iki türlüdür : Birisi : Skolastik mantık, resmi mantık; ötekisi diyalektik mantık... Bunlardan birincisi zekâ oyunudur, değişmemezliği, hareketsizliği esas edinmiştir... İkincisi, bizzat hayatın, hareketin ifadesidir...

Bizim allamelerimiz, mantık deyince, birincisini anlarlar... Bu birincisi, yani skolastik mantık, taaa...

İlmi konuşmayı biraz fazlaca kaçırdık, iki gözüm. Bahsin bu tarafını geçelim... Sonra, mahut fizyoloji kitabını yazan doktora döndürürler bizi... Neme lazım!..

Mantık kuvveti dedim de aklıma bir deli geldi. Ben size asıl onu anlatacaktım...

Ben bu deliyi Anadolu köylerinden birinde görmüştüm. Ölümün çaresini bulduğuna emindi bu adamcağız. Nasıl Belediye beş sene de şehrin imar çaresini bulmuşsa, o da, mantık kuvvetiyle ölümün çaresini bulmuş işte!

Her akşam köyün kahvesine gelir :

— Dinleyin beni ey ümmet-i Muhammet, derdi. Ben ölümün çaresini buldum... Tecrübe var, izan var. Bakın hele dünyaya. Her ekmek yiyen ölmüş. Öyleyse, ölmemek için ekmek yememeli!.. Sonra... Su içenler ölmüş. Su içmemeli!.. Patlıcan, biber, domates yiyenler de ölmüş. Patlıcan, biber, domates de yemeyiniz!.. Yatan ölmüş. Yatmamalı!.. Oturan ölmüş. Oturmamalı!.. Uyuyan ölmüş. Uyumamalı... Yürüyen de ölmüş... Yürümemeli!.. Tecrübe var, izan var, mantık var... Dünyaya her gelen, anasının karnından her çıkan, her doğan ölmüş... Dünyaya gelmemeli, anasının karnından çıkmamalı, doğmamalı!.. Gördün mü ölümün çaresini!.. Vallah da, billah da, bu dediklerimi yaparsanız ölmezsiniz!.. Tecrübe var, izan var, mantık var yahu!..

Görüyorsun ya, iki gözüm, deli deyip geçmeyelim, herifçioğlu

ölümün çaresini nasıl bulmuş... Bana kalırsa, efendiciğim, tecrübe var, izan var, mantık var, yalnız ölüm için değil, daha birçok nesneler için, delinin sözünü dinlerseniz, başınız rahat eder alimallah...

[Ben / Yeni Gün, 22.4.1931]

Allame : derin bilgin, çok bilen; *Mahut* : bilinen, adı geçen; *Ümmet-i Muhammet* : Muhammet'e inananlar; *İzan* : anlayış, kavrayış.

Bu onuncu fıkramdır
ADAM TARTAN MAKİNE

Ortalık fena halde makineleşiyor, nur-i aynım!.. Pastırmayı bile makineyle kesiyorlar.

Sanayi bizde de inkişaf ediyor, maşallah!.. Hele İstanbul'da kuvvetle!.. Dikiş makineleri; tıraş makineleri; 50 kuruşa kendi kendine resim çeken fotoğraf makineleri; altında gaz lambası yanan, asri civciv makineleri; hazırlop yumurtayı, tam on bir parçaya bölen, yumurta kesme makineleri... Ve en nihayet, gayet mühim bir sanayi şubesi : "Adam Tartan" Makineler!..

Geçen gün şu "adam tartan" makinelerden ben de istifade edeyim, dedim. Yanaştım makineye. Baktım, üzerinde kocaman bir levha var :

"Bu makinenin yanlış tarttığını ispat edene 50 lira mükâfat verilecektir..." diye yazılı. Demek makine kendine fena halde güveniyor. Eh, öyleyse, biz de dedim, efendim... Attım beş kuruş. Alttan bir kâğıt çıktı : 65 kilo yazıyor üstünde... Fakat bunun doğru olduğunu nerden bileyim? Baktım, karşıki piyangocu dükkânında da bir "adam tartan" var... Gittim onda da tartıldım... Yine 65 kilo!.. Eh!.. Elhak bu makineler adamı doğru tartıyor!.. Bunlar çok mühim bir sanayi şubesi doğrusu... Bu sanayi şubesinin bütün memlekette taammümüne çalışmalıyız, efendim!..

Adam tartan makineleri her dairede bulundurmalıyız. Hele şirket meclis-i idarelerinin kapılarında, bunlardan birer tane mutlaka lazımdır, diyoruz... Eğer bu işi yaparsak, şayan-ı hayret neticeler elde edeceğiz. Bakacaksın ki, beyefendi aza olduğu zaman 50 kiloymuş. Bir sene sonra, çıkmış kilosu seksen beşe!.. İki sene sonra, beyefendi tam 100 kilo geliyor... Eh bundan fazla kiloyu, "adam tartan" makine tartmıyor zaten!.. Rekor kırıldı demektir o şirkette...

Sonra, bu makineleri Ankara'ya götürüp oradakileri de kantara vurmalı... Kiloları hesap edilmeyen sabık mebusları kantara vurmalı... Kiloların nasıl gitgide azaldığını görmeli bir...

Velhasıl, "adam tartan" makine sanayiinin inkişafı için, bütün kuvvetimizle çalışmalıyız, vatandaşlar, bütün kuvvetimizle!..

[Ben / Yeni Gün, 26.4.1931]

Nur-i ayn : gözümün nuru, pek sevgili kimse; *İnkişaf* : gelişme, gelişim; *Taammüm* : yayılma, genelleşme; *Meclis-i idare* : yönetim kurulu; *Şayan-ı hayret* : şaşılmaya değer; *Sabık* : eski; *Mebus* : milletvekili.

Bu on birinci fıkramdır
BİR ÇOCUK, BEŞ HERİF...

İstanbul'da, Beyoğlu'nda, Tünel civarında, Süreyya Fotoğrafhanesi ittisalinde, her gün sabahtan akşama kadar, ayı gibi, ızbandut gibi beş tane herif, kambur, topal, sapsarı bir çocuğu, istismar usullerinin en feci, esaret tarzlarının ne aşağılığıyla işletiyorlar...

Beş haydut, beş it, alil bir çocuğun sırtından geçiniyor!.. Ve bu hadise, 1931 senesinde, İstanbul'da, Beyoğlu'nda Tünel civarında, Süreyya Fotoğrafhanesi ittisalinde cereyan ediyor...

Beyoğlu'na çıkanlar, görmüşlerdir. Mevzubahs mahalde kambur, sakat bir dilenci çocuk vardır. Bu çocuk, kamburu ve topal bacağıyla yolcuların merhametlerini galeyana getiren bir altın membaı haline konmuştur. Hatta rivayete nazaran, zengin bir Alman madaması, her gün otomobille, bu dilenci çocuğa öğle yemeği göndermekteymiş.

Bu dilenci çocuğun, yüzer metre sağ ve solunda, sırayla, 5 külhanbeyi nöbet bekler... Çocuğu daimi bir göz hapsi altında bulundururlar. Uzaktan uzağa, onun, vazifesini bihakkın ifa edip etmediğine bakarlar. Velhasıl, beş insafsız, merhamet ticarethanelerinin muntazaman faaliyette bulunması için beş iş adamı intizamıyla vazifeleri başında, her gün iki üç saat ispat-ı vücut ederler... Akşamları, sakat çocuğun avuçlarında biriken sermaye, beş ortak arasında taksim olunur.

Bu ticarethaneyi kapatmak, sakat çocuğu patronlarının elinden kurtarmak, umumiyetle dilencilikle mücadele etmek lazım mıdır? Ve mümkün müdür? Meselenin bu tarafına temas edecek değilim. Yalnız benim bildiğim bir şey varsa : 1931 senesinde, İstanbul'da, Tünel civarında, Süreyya Fotoğrafhanesi civarında; beş serserinin, beş ızbandut gibi herifin, kambur, topal, sapsarı bir çocuğu, en aşağılık bir şekilde işlettikleridir.

Hatta, işte ben bile, bu hadiseden bir fıkra mevzuu çıkararak gündeliğimi temin etmiş oluyorum... Ve eğer dilencileri toplamakta

yararlık gösterenlere mükâfat verilseydi, Beyoğlu'ndaki bu sakat çocuk, bir iki belediye memuruna mühimce bir ikramiye de kazandırmış olurdu... Geçim dünyası bu! Dağdağa-i hayat, derd-i maişet!..

Menfaat olmadan, hiç kimse parmağını bile kımıldatmıyor, bu fani âlemde...

[Ben / Yeni Gün, 27.4.1931]

İttisali : bitişiği; *Alil* : hastalıklı, sakat; *Galeyan* : kaynama, coşma; *Memba* : kaynak, pınar; *İspat-ı vücut* : varlığını kanıtlama; *Dağdağa-i hayat* : yaşam savaşımı; *Derd-i maişet* : geçim derdi; *Menfaat* : çıkar; *Fani âlem* : ölümlü dünya.

Bu on dördüncü fıkramdır

SÜRAT ASRI VE TEBRİK TELGRAFI

Asrımız, sürat asrıdır!.. Mesela eskiden arabayla dört ayda kattettiğimiz bir mesafeyi, şimdi tayyare ile dört saatte geçiyoruz. Gene, mesela, efendim, eskiden tapu dairesinden, defterdarlıktan, vilayetten filan beş altı senede çıkartabildiğin evrakı, şimdi iki üç senede muameleye koyuveriyorsun! Hele bazı işler öyle süratle yapılıyor, haza, ne sihirdir ne keramet, el çabukluğu marifet!..

Velhasıl, asrımızın, sürat asrı olduğu muhakkak gibi bir şeydir... Hele, arife akşamları, İstanbul postanesinin telgraf gişelerindeki sürate can dayanmaz doğrusu!..

Şu geçen Kurban Bayramı, teyzeme bir tebrik telgrafı çekeyim, dedim. Gittim postaneye. Baktım ki gişelerin önü mahşerden numune. Bana sıra gelsin diye bir yarım saat bekledim, efendim. Nihayet gişeye yanaştım... Bir memur aldı elimden telgrafı. Tetkik etti, tetebbu etti. Devretti yanındaki arkadaşına... O zat da, betekrar, tetkik etti, tetebbu etti bizim telgrafı. Devreyledi üçüncü memura. Üçüncü memur bey de başladı tetkikata. Fakat tam bu esnada birinci memur, üçüncü memura Türkiye'de "Malosa" diye bir mahallin mevcut olup olmadığını sordu. Üçüncü memur, "Yoktur," dedi. İkinci memur söze karıştı, "Vardır," dedi. Birinci memur "Falanca Beye soralım," dedi. Münakaşa uzadı. Falanca Bey bulundu. Fikri soruldu. O da "Yoktur," dedi. Üçüncü memur, yani bizim telgrafı elinde tutan zat, bu sefer de, "Hayır, vardır," diye iddia etti... Bir yarım saat daha geçti. Mesele halledildi. Bana makbuzumu verdiler. Postaneden çıktım.

Bayram tebrikini çektiğim teyzem Üsküdar'da oturur. Bayramın ikinci günü şahsan ziyaretine gittim.

Arife akşamı çektiğim telgraf da benden bir saat sonra geldi... Ve ben, iki gözüm, şu sürat asrında, telgrafların süratine şaştım doğrusu... Ve şimdi düşünüyorum : Telgrafı Üsküdar'daki teyze-

me çekmeyip de, Ankara'daki mebus amcama çekseydim, acaba aynı sürat temin edilebilecek miydi?

[Ben / Yeni Gün, 5.5.1931]

Kattetmek : sona erdirme, geçme; *Tetebbu* : araştırma, irdeleme; *Betekrar* : yine; *Mebus* : milletvekili.

Bu on beşinci fıkramdır
NÜFUS SİYASETİ

Benim aklım ermez ama, iki gözüm, nüfus siyaseti meselesi haylice mühim bir nesne olsa gerek...

Bu işe de şu kalın kafam, nasıl yattı, anlatayım bak, cancağızım.

Senelerden beri, gazetelerde, "Vatanın selameti, milletin refah ü saadeti namına..." gibi makaleler, başmakaleler okuya okuya; gene senelerden beri, "Ey ümmet-i Muhammet, çocuk yapmaktan zinhar çekinmeyiniz... Onu halkeden Allah, nasib ü kısmetini de halkeder" kabilinden vaızlar dinleye dinleye; gene senelerden beri, "Hanımefendiler, beyefendiler, bugün huzurunuza çok mühim ve müşkül bir vazifeyle çıkıyorum. Evvela yapacağım hataların mazur görülmesini rica ederim. Muhterem huzzar, bahsimiz nüfus meselesidir. Bu mesele..." gibi mukaddemelerle başlayan nutuklar, konferanslar duya duya yattı kafam bu işe...

Fakat gösterilen bu gibi daha birçok gayret ve faaliyetlere rağmen, iki gözüm, gene herkes kendi bildiğini çalıyor. Kadınlarımız keyfinde, âleminde, erkeklerimiz zevk ü safasında berdevam...

Ben siyasetten falan çakmam ama, iki gözüm, bu bahis hayli sardı beni.... Gündüzümü geceme kattım, gecemi gündüzüme... Tam manasıyla düşündüm, taşındım, efendiciğim... Aklım sıra bu doğumsuzluk derdinin sebep ve çarelerini arayıp bulacaktım...

Hatta buldum da... Durun anlatayım size...

Kime sorsanız der ki, bu derdin sebebi, parasızlıktır. İktisadi buhranın da kendisidir. Başka bir şey değil... Kimse kendisini besleyemiyor ki, çocuk yapmaya cüret etsin... Kimin haddine düşmüş, efendiciğim, kimin haddine... Fakat....

Fakat, asla... Hata, bühtan iki gözüm... Yanlış cancağızım... Yanlış, hata, bühtan... Neden mi diyeceksiniz... Basit, üstadım...

Anlatalım :

Dini, milli, falan filan... Bayramları çoğaltalım... Hatta senenin her gününü bir bayram yapalım... Bu günlerde, yani senenin her

gününde, iki gözüm, çoluk çocuk sokaklara dökülsün... Evden eve geçsinler... Bayram tebrikine... Yani hem ziyaret, hem ticaret, iki gözüm... Hem de ne ticaret, ne ticaret... Deme gitsin... Bir çocuk, günde 100-150 evden aşağı dolaşmaz herhalde...

Bu 150 evin 150 efendisi veya hanımefendisi vardır herhalde....

Bu 150 evin 150 efendisi veya hanımefendisi, çok değil, efendiciğim, birer kuruşçuk, hadi hadi yarımşar kuruşçuk verirler herhalde....

Görüyorsunuz ya hesap meydanda. Bu iktisadi buhran devrinde, günde 100-150 kuruşu benim diyen babayiğitler alamıyor, üstadım...

Bu müthiş kârı her tadan, iki gözüm, düzinelerle çocuk yapmaya koşacak... Kadınlarımız bir kuluçka makinesine dönecek.... Nüfus, dev adamlarıyla yol alacak... İşsizlik denen hortlağın gölgesi bile kayıplara karışacak... Elmalum erkeklerimiz iş bulacak... Kadınlarımız işleyecek... Üstüne üstlük, bir de her gün bayram, her gün seyran... Velhasıl-ı kelam, iki gözüm, dünya bir cennet olacak vesselam...

A canım, efendiciğim, böyle saçma şey mi olur hiç? diyeceksiniz... Söyledik ya, ben siyasetten falan çakmam. Aklım ermez böyle şeylere benim...

Ama bu siyasete biraz zihnim yatar gibi oldu da...

Muhterem karilerim, bahsimiz nüfus meselesiydi... Herkes gibi, ben de kendi fikrimi söyledim.

İster hata, ister bühtan....

[Ben / Yeni Gün, 6.5.1931]

Refah ü saadet : geçim bolluğu ve mutluluk; *Ümmet-i Muhammet* : Muhammet'e inananlar; *Zinhar* : sakın, olmaya ki; *Halkeden* : yaratan; *Nasip ü kısmet* : pay ve kaderine düşen; *Huzzar* : hazır olanlar, dinleyenler; *Mukaddeme* : giriş; *Bühtan* : iftira, kara çalma; *Elmalum* : bilindiği gibi; *Velhasıl-ı kelam* : sözün kısası; *Kari :* okur.

Bu on altıncı fıkramdır
TOKATLIYAN'IN CAMEKÂNLARI

Her şehrin acayipten sayılan temaşaya değer, meşhur bir abidesi, bahçesi, heykeli filan vardır.

Mesela, Paris'e gidersen, Eyfel Kulesi'ne mutlaka çıkarsın. Bu sipsivri, küçücük kafalı, çelik bir zürefaya benzeyen kule, Paris şehrinin meşhur bir acayipliğidir...

Yok, Paris'e gitmeyi münasip bulmaz da, Berlin'e bir seyahat yaparsan, buranın hayvanat bahçesi dillere destandır....

Doktor Fridman bile verem aşısını bu hayvanat bahçesindeki deniz kaplumbağalarından keşfetmiş... Berlin'e uğrayıp da Hayvanat Bahçesi'ni gezmemek ayıp sayılırmış...

New York'a gitmek arzusunda isen, limanın ağzındaki Hürriyet Heykeli'nin temaşasına git. Kafasında kocaman dikenli bir taç, elinde küçücük bir meşale olan ve iriyarı bir karı şeklinde yapılan bu hürriyet heykeli New York'un şayan-ı temaşa garabetlerinden biridir, diyorlar...

Şimdi, tersine New York'tan, Paris'ten, Berlin'den, hatta, hatta Konya'dan, Sıvas'tan filan, ilk defa İstanbul'a gelen bir yolcu için bu şehrin en ziyade temaşaya değer semti, binası, bahçesi neresidir? diye bir sual varit olsa bana acaba ne cevap verirdim?

Ayasofya, Sultanahmet camileri mi?.. Hayır!.. Haliç, Boğaziçi, Adalar mı?.. Hayır!.. Spor sahasından başka, her şeye benzeyen, Taksim Stadyumu mu?.. Hayır!.. Belediyenin faaliyet projesi, Tıp Fakültesi müderrisleri arasında seririyat kovuş, yatak rekabeti mi?.. Hayır... Hayır!..

Ya? İstanbul'un temaşaya değer, Eyfel Kulesi, Hayvanat Bahçesi, Hürriyet Abidesi filan kabilinden orijinalitesi nerdedir, neresidir?

Cevap vereyim : Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesindeki Tokatlıyan Oteli'nin, kahvesinin camekânları...

Bu camekânların arkasında, tıpkı kocaman camdan sandıkların içine konan balıklar gibi, ehemmiyetli şahsiyetler oturur. Sabahtan

akşama kadar, camekânların arkasında, pürvekar ve pürhaşmet, oturur ve caddeden geçen fanilere, nimilahlar gibi, gurur ve merhametle bakar bu fevkalbeşerler...

Tokatlıyan'ın camekânları deyip geçmeyin! O camekânların önüne oturup mühim çehresini, heybetli göbeğini veya dazlak kafasını, yoldan gelip geçenlere teşhir etmek her babayiğitin kârı değildir. Bu işi becerebilmek için, kendi kendini, bir sinema yıldızı gibi yakışıklı, tatlı su balığı gibi kavanozda oturmaya layık, Amerikalı bir milyarder gibi piyasaya hâkim, bir İngiliz lordu gibi vakur addetmen lazımdır, iki gözüm! Aksi takdirde, falso yaparsın... Bu büyük asalet mevkiini kepaze edersin; velhasıl bu sahadaki vatandaş vazifeni beceremezsin! Vallah da, billah da beceremezsin!..

[Ben / Yeni Gün, 10.5.1931]

Şayan-ı temaşa : seyre değer; *Garabet* : yadırganacak, şaşılacak şeyler; *Varit* : akla gelen; *Müderris* : öğretim üyesi, profesör; *Seririyat* : hasta yatağı başında öğrencilere ders verme; *Pürvekar* : ağırbaşlılık dolu; *Pürhaşmet* : görkem dolu; *Fani* : ölümlü; *Nimilah* : yarı tanrı; *Fevkalbeşer* : insan üstü.

Bu on sekizinci fıkramdır
MEMBA-I VARİDAT

Memba-ı varidat meselesi cidden düşünülecek bir kaziyedir, efendiler!.. Hep beraber varidat membaları arayalım!.. Bu işi yalnız iktisat, maliye, vergi, gümrük mütehassıslarının omuzuna yüklemek doğru değildir... Böyle mühim bir mevzu ile bütün vatandaşların alakadar olmaları gerektir, iki gözüm...

Öyle değil mi hele?...

Madem ki öyledir... Siz düşünedurun... Ben kendi hesabıma bakir, işlenmemiş bir varidat membaı buldum bile... Bu memba, bu buhran ve umumi züğürtlük devrinde, biter tükenir, kurur boşalır gibi değildir... Eski halılar gibi vurdukça tozur!..

Hayalden, hulya kurmak, dalga geçmekten kazanç vergisi alalım!.. Alimallah, altı ay içinde, dünyanın en zengin memleketlerine taş çıkarırız...

Düşünün bir kere, efrad-ı milletten dalga geçmeyen, hulya kurmayan, hayalle geçinmeyen kim var?..

Bakkal düşünür, hayal eder : Şu veresiyeleri bir toplasam, dükkânı büyütsem diye... Bas kazanç vergisini...

Mütekait düşünür, dalga geçer, büyük tayyare piyangosu vursun, apartman yaptırayım diye... Dayan kazanç vergisini...

Tüccar düşünür, iktisadi buhran geçsin, malları süreyim, bir iki yüz bin lirayı kasaya atayım diye... Ver et kazanç vergisini...

Ben düşünürüm... Hele, yalnız benim hülyalarımdan, dalgalarımdan kazanç vergisi alınsaydı, bu para ile bütün Anadolu'yu, beş defa çepçevre dolaşacak bir şimendifer hattı yapılırdı, alimallah!..

"*Öyle hayal olur ki vergisi cihan değer!*"

[Ben / Yeni Gün, 12.5.1931]

Memba-ı varidat : gelir kaynağı; *Kaziye* : iş, mesele, dava; *Bakir* : dokunulmamış; *Efrad-ı Millet* : milletin fertleri; *Mütekait* : emekli.

Bundan sonrakiler numarasız fıkralarımdır
LEVHALAR YAZIYORUM

Şu geçim dünyasında, geçinmek hayli güç oldu cancağızım, hayli güç oldu doğrusu...

İnsan, beş on para fazla kazanmak için, her çareye başvuruyor. Ben de, evdeki ekmeğe katık katalım diye, işi yeni harflerle, hatt-ı talik üzre levha yazmaya döktüm... Muhtelif müesseselerin kapılarına, meşhur vatandaşların evlerine asılacak olan bu levhalardan bir iki numuneyi, buracığa kaydediyorum, efendiciğim....

1. Tapu ve nüfus dairesinin kapılarına şu levhayı koyalım :

İyi iş altı yılda çıkar....

2. Mübadele komisyonu için :

Sabırla, koruk helva, dut yaprağı atlas olur...

levhasını münasip buldum...

3. Belediye Meclisi'nin salonuna :

Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz...

Yahut,

Lafla peynir gemisi yürümez!

levhalarını talik edelim...

4. Sabık lider Fethi Beyin Kalmis apartmanının kapısına :

Keskin sirke kabına zarar!

levhası iyi gider kanaatindeyim...

5. Mebusluğa namzetliklerini koyup da intihap edilmeyen cümle vatandaşların evleri için :

Atı alan Üsküdar'ı geçti...

levhasını asmak münasiptir...

6. Boğazlar Komisyonu için :

Tavşan dağa darılmış, dağın haberi olmamış...

7. Ve en nihayet bizim patronun yazı masasının tam karşısına, yaldızlı harflerle :

Az veren candan, çok veren maldan...

levhasını asarsak fena olmaz gibi geliyor bana...

***

Hamiş :

Kapılarına veya evlerinin duvarlarına, bu gibi levhalar yazdırmak isteyenler varsa, adresime müracaat oluna...

[Ben / Yeni Gün, 13.5.1931]

Hatt-ı talik : Arap harfleriyle bir yazı çeşidi; *Münasip* : uygun; *Sabık* : eski; *Mebus* : milletvekili; *İntihap* : seçim, seçme.

Bu sayısını şaşırdığım fıkradır
AMERİKA GARABETLER MEMLEKETİ

Şu Amerika, garabetler memleketiymiş hakikaten!.. Ben Amerika'ya gitmedim... Gazetelerin Amerika hakkında yazdıklarını okuyup böyle bir kanaate geldim, aslanım!.. Herkes kanaatinde hür değil mi ya!.. Benim de Amerika için kanaat-i şahsiyem bu merkezde!.. Ama diyeceksin ki, bu, o kadar da yeni ve mühim bir kanaat değil!.. Daha iyi ya!.. Suya sabuna dokunmayan, müstakilen namzetlik kazanmaya mani olmayan, tehlikesiz bir kanaat besliyorum... Daha ne istersin?..

Gelelim bahsimize...

Bana, Amerika'yı garip gösteren, ne yetmiş yedi katlı binaları, ne miraslarını kedilerine, köpeklerine bırakan milyoner kocakarıları, ne de, mesela, yeni evlilerinin zifaflarını tayyarede icra etmeleridir...

İlla ve lakin, o diyarda benim garibime giden şey, Şikago haydutları kralı "Al Capone" mu ne, isimli zatın halidir...

Bu zatın, haydutlar kralı olduğunu, yeleğindeki düğmeler kadar adam öldürttüğünü, kaçakçılık yaptığını, soygunlar tertip ettiğini, velhasıl cinayet ve hırsızlık sanayisiyle meşgul bulunduğunu, Amerika polisi ve adliyesi başta olmak üzere, bütün dünya biliyor.... Hatta "Capone" cenapları işlerinin gidişatı hakkında gazetelere mülakatlar veriyor... Resimler çıkartıyor... Sonra, efendim, herifçioğlunun adresi malum, hatta sabah akşam ne yiyip ne içtiği, hangi ziyafetlere gideceği bile malum!.. Haydutlar kralı, elini kolunu sallaya sallaya dolaşıp duruyor ortalıkta... Mükemmel bir zırhlı otomobili, tepeden tırnağa kadar müsellah tayfası var... Lafın kısası, "Al Capone" kaçakçı, cani, katil, hırsız olmasına rağmen, tevkif edilmiyor... Bilakis senevi varidatından vergi veriyor, hürmet ve itibar görüyor... Amerika'nın en büyük şahsiyetlerinden ve kahramanlarından biri gibi teres!.. Astığı astık, kestiği kestik

haşmetpenahın!.. Gül gibi geçinip gidiyor haydutlar kralı...
Şu Amerika garabetler memleketi vesselam!..

[Ben / Yeni Gün, 15.5.1931]

Garabet : yadırganacak, şaşılacak şeyler; *Kanaat-i şahsiye* : kişisel kanı, düşünce; *Müstakilen* : bağımsız olarak; *Namzet* : aday; *İlla ve lakin* : gel gelelim, bununla birlikte; *Malum* : bilinen, belli; *Müsellah* : silahlı; *Senevi* : yıllık; *Varidat* : gelir.

Bu bilmem kaçıncı fıkramdır

.....

....

.....

Bu fıkranın ismi yok!.. Yani, bu fıkram çok tabii bir fıkradır, demek istiyorum...

İsim koymak gayet suni geliyor bana bu anda....

Bütün kainatı, bizim aptesanenin musluğundan, gökteki yıldızlara kadar, bütün kâinatı bir kül halinde idrak ediverdim işte...

Bu sonsuz, uçsuz bucaksız, başı ve nihayeti olmayan külde, bir tahta ve kurşun parçasına : Kalem; bir taş yığınına : Ev; bir tuzlu su birikintisine : Deniz; komşunun oğluna : Ahmet; benim kızıma : Ayşe gibi isimler takmak, her nedense, gayetle komik, âciz bir meşgale gibi geliyor bana bu anda!.. Bundan dolayı, gene bu anda, yazdığım dört beş satırcığa bir isim vermek cesaretini bulamıyorum...

Bugün, gene filozofluğum, o halim üstümde!..

Fakat itiraf ederim ki, bu isimsiz fıkramı okuyanlar; "Bugün senin filozofluğun değil, kısırlığın, karihasızlığın, o halin üstünde!" diye itiraz edebilirler...

Bu itiraz doğru olabilir... Lakin doğru olsa bile ne çıkar?.. Bizim aptesanenin musluğundan, gökteki yıldızlara kadar, uçsuz bucaksız, başlangıçsız ve nihayetsiz bir kül teşkil eden kâinat mikyasında benim şu veya bu halde bulunmamın ne ehemmiyeti var?..

Yeter ki bu fıkram da, gazeteye konsun ve bendeniz iki buçuk papelimi uçlanayım patrondan!..

Dedim de inanmadınız!

Bugün, gene filozofluğum o halim üstümde!..

Ve bu nevi filozofluk, zamanenin hâkim felsefesinin filozofluğudur, efendiciğim!..

[Ben / Yeni Gün, 16.5.1931]

Suni : yapay; *Kül* : bütün; *İdrak* : algılama; *Âciz* : güçsüz, beceriksiz; *Kariha* : düşünce gücü; *Mikyas* : ölçek, ölçü; *Nevi* : çeşit, tür.

ZAVALLI İSTANBUL!

Zavallı İstanbul!...

Kör gözlü, takma dişli iki fil; tüyleri yoluk üç dört uyuz kaplan; dört beş fino köpeğiyle, külüstür bir cambazhane, Taksim Meydanı'nda salaşpur çadırını kurmuş, İstanbul'u soyup soğana çeviriyor!..

Bu cambaz oyununda, en aşağıdan yüz bin liramız iç edilecek, Avrupa'ya akacak!..

Tasarruf! Tasarruf! diye avaz avaz bağırıyoruz!. Paramız Avrupa'ya gitmesin! diye kıyametleri koparıyoruz!.. Oh! İşte ne mükemmel tasarruf vasıtası, paramızın Avrupa'ya gitmemesi için ne âlâ vesile!..

Ama diyeceksiniz ki, ticaret serbesttir. Diyeceksiniz ki halkın aklı yok değil ya, cambazhaneye gitmeyiversin!..

Hayır!.. Kazın ayağı öyle değil!.. Ticaret serbestse, halkın aklı mevzubahis ise, neden dolayı kokain, esrar, afyon gibi şeylerin serbestçe alınıp satılmasına, kullanılmasına müsaade yok. Ticaret serbest değil mi? Herkes bu zehirlerin mazarratını bilmez mi?..

Öyle ama, diyeceksiniz, bu sıhhat-i umumiye meselesidir!..

İşte nasıl kokain, esrar, afyon gibi zehirlerin serbestçe istihlakine sıhhat-i umumiye namına mani oluyorsak, bu en aşağıdan yüz bin liramızı deve yapacak olan cambazhaneye de umumi tasarruf ve iktisat namına mani olmalıyız!

Taksim Meydanı'ndaki çadırlarını cambaz efendilerin koltuklarına sıkıştırarak, bütün kumpanyayı, uyuz develerine bindirip geldikleri yere dehlemek gerektir!..

[Ben /Yeni Gün, 17.5.1931]

Mazarrat : zarar verme; *Sıhhat-i umumiye* : genel sağlık; *İstihlak* : tüketim.

FİKR-İ İCAT...

Bundan bir ay evvel, uzaktan tanıdığım, fakat kendisine karşı çok hürmet beslediğim bir ahbaba rastladım... Adamcağız beni görür görmez, derhal yanıma yaklaştı... Ellerime sarıldı... Büyük bir samimiyetle hal hatır sordu. Sonra birdenbire :

— Sizi müzayaka içinde diye duymuştum, dedi... Size muavenet etmek isterdim... Fakat ortalığın hali malum... Karınca kaderince... Lütfen şu hediyemi kabul ediniz...

Elime iki lira sıkıştırdı. Paraya ihtiyacım olmadığını söyledim. Israr etti... Zorla bana iki lira borç verdi sizin anlayacağınız...

Bu vakanın üzerinden iki gün geçti geçmedi... Kahvede oturuyordum... Bir de baktım mektep arkadaşlarımdan Samih... Hoş beşten sonra, Samih birdenbire cüzdanını çıkardı :

— Vallahi, bak üç papelim var... Senin de başın darda biliyorum. Al şunun yarısını sana vereyim... Al canım. İkraz ediyorum yahu! Sıkılma Allahaşkına...

Samih öyle dayattı ki, çarnaçar ondan da, zorla, 150 kuruş borcu aldım...

Derken, iki saat sonra, bir başka bildiğe daha rastladım. O da, gene aynı usulle, 100 kuruş borç verdi... Ertesi gün bir ahbap daha... Ondan da, ısrarlarına dayanamayarak, 175 kuruş borç aldım. Velhasıl azami 2 lira, asgari 25 kuruş olmak üzere, bütün dostlara, zorla borçlandık gitti...

Şaşkına dönmüştüm... Bu inanılmaz dostluklar afallatmıştı beni. Ne oluyoruz? diye düşünmeye kalmadı, geçen gün, hakikaten, 15 liraya ihtiyacım oldu. Kimden bu parayı borç alabilirim?.. Adam sen de!.. Gider, Samih'ten isterim, dedim. İyi ama, çocuğun bana kendi ısrarıyla verdiği 150 kuruşu daha iade etmedim ki!.. Samih olmazsa, Hasan olur. İyi ama, Hasan da bana, kendi isteğiyle, hatta zorla, 100 kuruş vermişti... Onu da ödemedik... Ne yüzle bir de gider 15 lira isterim!.. Naci?.. O da öyle!.. Mümtaz!.. Keza!.. Bir de baktım ki, bütün dostlara, kendi ısrarlarıyla birer ikişer lira borçlanmışız... Ve bu ufak borçların hiçbirini ödemedi-

ğim için, 15 papeli tedarik etmenin imkânı yok!..

Şimdi sakalım elimde, dostların bana oynadıkları oyunu düşünüyorum... Bir de bizde fikr-i icat yok derler!... Herifçi oğulları, insana kredi açmamak için ne şeytanlıklar icat etmişler, baksana!..

[Ben / Yeni Gün, 18.5.1931]

Fikr-i icat : yaratıcılık düşüncesi; *Müzayaka* : darlık, sıkıntı, yokluk; *Muavenet* : yardım; *Malum* : bilinen, belli; *İkraz* : ödünç verme.

Bu da fıkralarımdan biri işte!
BEŞ ADEDİNİN KERAMETLERİNE DAİR

"Beş kıtalı kürre-i arzın üzerinde emsali görülmemiş beşlerin tesadüfat-ı garibesini beyan eder Amasya Seyahatnamesi" ismiyle bir kitap geçti elime...

Bu kitabı yazan zatın iddiasına nazaran, kâinattaki cümle hadisat beş adediyle sıkı bir surette rabıtadardır...

Bu iddiayı ispat için mevzubahis kitapta, zikredilen yüzlerce misalden bazılarını, muharririn ifadesini muhafaza ederek aşağıya kaydediyorum :

"...Bu beşlerde bir hikmet ve bir esrar olduğuna delil şu üzerinde yaşadığımız kürre-i arz dahi beş kıtadan ibaret olmasıyla beraber üç yüz altmış beş günde güneşin etrafında devreden kürre-i arzın etrafında seyreden yıldızlar da beş; kürre-i arzı ihata eden büyük denizler de beş; dünyada yanardağlar, en büyük nehirler, en yüksek dağlar, en büyük göller de beştir... İnsanların bir kafa iki kol ve iki bacakla vaziyeti de beştir... İnsanlar beş kıtalı dünyada yemek, içmek, uyumak, aptest bozmak ve cima olarak şu beş lezzet-i hayata muhtaçtır.

"...İslamda dahi İslamın şartı beş, ezan beş, namaz da beştir..."

Bu beşe dair misaller böyle devam edip gitmektedir... Ben de düşündüm ve beş adedinde bir hikmet olduğuna, hakikaten, kani oldum... Zira İstanbul Belediyesi'nin faaliyet ve imar programı da beş seneliktir...

Eeeh! artık bu beş'in berekâtıyla İstanbul'un beş sene sonra, beş kıtalık kürre-i arzda, beş semti mamur bir cennete döneceğine,

İstanbul'da sabahları çıkan beş gazetenin başı üzerine beş defa yemin ederim...

[Ben / Yeni Gün, 20.5.1931]

Kürre-i arz : yer yuvarlağı; *Emsali* : benzerleri; *Tesadüfat-ı garibe* : şaşılacak rastlantılar; *Beyan* : söyleme, bildirme; *Hadisat* : olaylar; *Rabıtadar* : ilişkili; *Zikredilen* : anılan; *Hikmet* : felsefe, gizli neden; *İhata* : çevreleme; *Cima* : insanlarda çiftleşme; *Lezzet-i hayat* : yaşam tadı; *Kani* : kanmış, inanmış; *Berekât* : uğurluluklar, Tanrı ihsanları; *Mamur* : bayındır.

DALGINLIĞA DAİR

Dalgınlık çok kârlı bir zanaattır doğrusu!.. Eş dost arasında, dalgınlığımla meşhur olmak isterdim!.. Ah! AAAAAH!!! Şöyle dillere destan dalgınlardan oluverseydim, ben bilirdim yapacağım işleri...

"Eh!.. Mademki bu kadar arzuluyorsun, oluver, seni kim menediyor?" demeyiniz... Basit, isimsiz bir dalgın olmak para etmez. Bu zanaatta şöhret kazanmak için ise, çok geç kaldım. Bu yaştan sonra ne kadar uğraşsam fayda vermez ki... Mesele, şair Yahya Kemal, Emrullah Efendi filan gibi, anlı şanlı, şöhretşiar dalgınlardan olmaktadır...

Böyle dalgınların her münasebetsiz hareketleri hoş görülür, dalgınlıklarına verilir... Mesela, Emrullah Efendi, kendi cebi zannıyla, yanındaki yabancının cebine elini sokmuş ve başlamış oradaki leblebileri yemeye...

Bu işi sen yaparsan : "Vay açıkgöz vay!.. Vay anaforcu vay!.." diye üstüne saldırırlar...

Halbuki Emrullah Efendi leblebileri sonuna kadar bitirmiş, bunu gören leblebi sahibi hiç sesini çıkarmamış, bilakis memnun olmuş ve böyle meşhur bir dalgının taarruzuna uğradığını önüne gelene iftiharla anlatmış...

Gördünüz mü işi?.. İnsan pekâlâ, dalgınlıkla yanındakinin cebinden leblebi yiyeceği yerde, dalgınlıkla yanındakinin para çantasına el atabilir..... Görülürse dalgınlığına verilir, görülmezse, dalgınlıkla çanta senin cebine aktarma olabilir...

Sonra, dikkat ettiniz mi? Dalgınların dalgınlıkları, her nedense, hiçbir zaman kendi aleyhlerine, kendi menfaatlerini ihlal edici işler gördürmez onlara... Dalgınlar, mutlaka, dalgınlıkla, kendi menfaatlerine uygun iş görürler... Hani böyle dalgınlığa, ki her dalgınlık böyledir, can feda!..

Siyasi hayatta da dalgınlık faydalıdır... Dalgınlıkla rey verirsin, dalgınlıkla rey vermezsin, kimse senin fırka disiplininden şüphe etmez. Dalgınlığına bağışlarlar...

Ah!.. Vaktiyle şu dalgınlık mesleğine intisap etseydim.. Ah!.. Ne olurdu, anam beni, dalgınlıkla, meşhur bir dalgın doğuraydı...

[Ben / Yeni Gün, 21.5.1931]

Şöhretşiar : ünlü; *İhlal* : bozma, dokunma; *Fırka* : parti; *İntisap* : bağlanma, girme, kapılanma.

Bu da böyle bir fıkra
BİR LİRAYA BİR FASIL

Geçen gün gazetelerde okudum. Şehir Meclisi, sağ olsun, Üsküdar'da hastane inşası için bütçeye bir lira tahsisat koymuş...

Bu havadisi okur okumaz, "Oh! Ne âlâ!" diye düşünmeye başladım. Anlaşılan, yakında borsada dehşetli bir işler olacak. Türk parası alabildiğine yükselecek. O kadar yükselecek ki, bir Türk lirası en aşağıdan 15000 dolar edecek. Bu suretle bir liraya bir hastane yapacağız... Bari hemen, şimdiden, borsaya komisyoncu filan yazılalım. Açıkgöz davranalım. On lira arttıralım... Bu on kâğıdı dolara tahvil ederiz. Zengin olup gideriz!..

Paçaları sıvadım. Tam borsacılığın gavamızına vâkıf olmak üzere idim ki, "Yeni Gün"de, Belediye Reisinin beyanatı çıktı. Hulyalarımı altüst etti...

Meğerse, mahut bir lira, Üsküdar Hastanesini inşa edebilmek için bütçede fasıl açabilmek üzere, konmuşmuş...

Gördün mü işin içyüzünü... Eskiden medresede talebeler, okudukları kitapların hangi sayfasında ve hangi satırında kaldıklarını anlamak için, o sayfanın başına o satırın üstüne bir balmumu parçası yapıştırırlarmış... Bu bir lira da onun gibi bir şey... Hani, Üsküdar'da bir hastane lazım olduğunu unutmamak, bu iş için de bütçede resmen fasıl açmak için konulmuş...

Aman, efendim, fasıl açmak ne ucuz şeymiş? Papeli koydun mu, fasıl açılıveriyor... Ne olur? Şehir Meclisi biraz daha fedakârlık edip, on, on beş liracığa kıysa da, bütçede mesela, geçen gün Kadıköy'de olduğu gibi, bedava gazete vermeyen müvezzilere sopa çekmek faslı; tramvay ücretlerini indirmek faslı; Kasımpaşa, Yedikule gibi semtlere üvey evlat muamelesi etmemek faslı, gibi on, on beş fasıl daha açıverse...

Bu bir temennidir. Şimdilik muhakkak ve kati olan bir şey varsa, Üsküdar halkının, mutlak surette, izhar-ı şadmani etmeye

istihkak kesbettikleridir.... Hastaneleri için fasıl açıldı... Üsküdarlılar hep bir ağızdan, başlasınlar "Suzinak faslı"na!....

[Ben / Yeni Gün, 22.5.1931]

Gavamız : incelikler, derinlikler; *Vâkıf* : bilen; *İzhar-ı şadmani* : sevincini gösterme; *İstihkak* : hak; *Kesbetmek* : kazanmak.

Yalova fıkraları
İSVEÇ MİSİN BE MÜBAREK!..

Fena halde siyatikten mustaribim. Yani sağ bacağıma romatizmanın azmanı arız oldu. Dostlar başından ırak, bu illet-i dehşetengizin tedavisi için, kesemizin müsaadesi nisbetinde, bütün çarelere başvurdum. Ve işte nihayet Yalova Kaplıcaları'nın sularına dehalet etmiş bulunuyorum...

İki gündür, Yalova Kaplıcaları'ndayım...

Yalova Kaplıcaları'nda "C" pavyonundayım...

Sabahları 38 derece suyun içinde yirmi dakika oturduktan sonra, akşama kadar Çınaraltı kahvesinde, gazeteye yazı yetiştirmekle vakit geçiriyorum. Gece saat dokuzda, cup yatak... Yani sizin anlayacağınız, hoş bir hayat...

Yalova'nın manzarası latif doğrusu. Suları da herhalde tesirli... Suları hakkında, daha kati ve emin malumat vermek için, bizzat kendi nefsimde yapmakta olduğum tecrübenin neticesini beklemekteyim. Neticeyi alır almaz karilerime derhal bildirmeyi vaat ediyorum... Şimdilik aldığım netice, iki günde bir kilo şişmanladığımdır. Bu muhakkak. Zira geldiğim gün, Çınaraltı kahvesinin terazisinde tartıldım, bu sabah da aynı işi yaptım. Tam bir kilo fazlalık var...

Hiç şüphe yok ki, Çınaraltı kahvesinin en şayan-ı dikkat hususiyetlerinden biri de bu tartı makinesidir.

Hani, bazı seyyahlar anlatırlar, İsveç öyle bir memleketmiş ki, tramvaylarda biletçi yokmuş. Şöyle bir kutu varmış. Yolcular, gidecekleri yere göre, bu kutuya parayı atarlar, kendi biletlerini kendileri keserlermiş. Sonra, efendim, bu İsveç'te isterse içi banknot dolu olsun, cüzdanını şöyle yolda bir kenara bırakırmışsın, bir hafta sonra gelince cüzdanı gene aynı yerde görürmüşsün. Kimsecikler elini sürüp cüzdanı almazmış...

İşte, Çınaraltı kahvesinin tartı makinesi de İsveç gibi bir yer. Yanındaki duvarda küçük bir kutu var, oraya beş kuruş atıyorsun.

Sonra terazide tartılıyorsun. Ama terazi otomatik değil. Yani attığın beş kuruşla harekete gelmiyor. Hani, on para da atmasan, tartılmak mümkün... Sütüne havale... Dahası var. Kötü bir insan olsan, hem terazide bedava tartılabilirsin, hem de, el çabukluğuyla, duvarda çiviye asılı duran para kutucağızını aşırabilirsin. Yani, para kutusunu yerinden çıkarmak işten bile değil...

Hiç böyle bir vukuat olmuş mu, diye sordum soruşturdum. Hayır katiyen olmamış. Sonra ben de, göz ucuyla, çaktırmadan dikkat ettim. Hakikaten her müşteri, beş kuruşu atıyor ve öyle tartılıyor. Sonra kutuya da yan gözle bakmıyor. Kutu hakkında hiçbir kötü fikir beslemiyor...

Tuhaf şey, değil mi? Demek oluyor ki, Yalova, kleptomani'yi de tedavi edecek...

Velhasıl Yalova hakkında edindiğim ilk intiba, burasının İsviçre ve İsveç karışığı bir yer olduğudur...

[Ben / Yeni Gün, 26.5.1931]

Mustarip : acı çeken; *Arız olma* : gelme, gelip çatma; *Irak* : uzak; *İllet-i dehşetengiz* : dehşet veren hastalık; *Nispet* : oran; *Dehalet* : sığınma, birinin ocağına düşme; *Kari* : okur; *Şayan-ı dikkat* : dikkate değer; *Vukuat* : polisi ilgilendiren olay; *İntiba* : izlenim.

Bu da bir fıkra-yı diğer
SUYA SABUNA DAİR

Bazı içtimaiyatçıların nazariyelerine göre, bir milletin medeniyet seviyesi, istihlak ettiği sabun miktarıyla mebsuten mütenasiptir. Yani bir millet, ne kadar çok sabun kullanırsa o kadar medenidir. Bu suretle, medeniyetin ölçüsü, bu içtimaiyatçılara nazaran, sabundur. Yani temizliktir...

Bu sabun nazariyesinin sudan olduğunu tasdik ederim. Zira sabun istihlakinin, yani temizliğin çokluğu veya azlığı, başka içtimai sebeplerin oldukça basit bir neticesidir... Yani sabun, içtimai hayatın tetkiki için bir mihenk taşı olmaz, demek isterim.

Fakat, sabunun yanına bir de su gelince, mesele oldukça değişir. Su ile sabun, hakikaten, öyle bir terkip vücude getirirler ki, bu terkibin fazla veya noksan istimali, içtimai hayatın muhtelif merhalelerini izah hususunda mühim bir miyardır. Su ile sabun terkibini fazla kullanan, su veya sabunla fazla oynayan, tabir-i mahsusuyla, suya sabuna fazla karışan cemiyetlerin inkişaf merhalesiyle, medeni seviyesiyle, bu işi yapmayan cemiyetlerinki arasında herhalde fark vardır, kanaat-i ilmiyesindeyim.

Suya sabuna karışmak iyi midir, fena mıdır? Bu suale cevap verecek değilim. Cevap vermek istemediğimin sebebi, suya sabuna karışmayı arzu etmediğimden dolayı değildir. Fakat, iyi ve fena mefhumlarının ilimde yeri olmadığını bildiğimdendir. Ve binaenaleyh bu günkü ilmi fıkramda gayr-i ilmi suallere cevap veremem.

Ve şunu da ilave edeyim ki, suya sabuna dair yazdığım bu fıkrayı fazla ciddi ve ağır bulan karilerim varsa, köpürte köpürte okusunlar, kolaylık olur.

[Ben / Yeni Gün, 29.5.1931]

İçtimaiyatçı : toplumbilimci, sosyolog; *İstihlak* : tüketim; *Mebsuten mütenasip* : doğru orantılı; *Terkip* : bileşim; *İstimal* : kullanma; *Miyar* : ayıraç; *Tabir-i mahsus* : özel deyim; *İnkişaf* : gelişme, gelişim; *Kanaat-i ilmiye* : bilimsel kanı; *Mefhum* : kavram; *Gayr-i ilmi* : bilim dışı, bilime aykırı; *Kari* : okur.

Bu da benim fıkralardan
ENİŞTE VE BACANAĞA DAİR

Günlerden bir gün, şöyle bir telefon muhaveresine şahit oldum :

"— Allo!.. Allo!.. Ben efendim, bendeniz... Nihat... Evet, Nihat... Bendeniz evet... Ben Niyazi Nihat. Efendim, İzmir (.....) müdürü Selim Beyefendinin refikalarının kardeşinin oğlu Niyazi Nihat..... Tanımadınız mı? Duymuyor musunuz? Peki, beyim. Yavaş söylüyorum efendim. Teker teker... Bendeniz, İzmir (.....) müdürü Selim Beyefendi Hazretlerinin refikalarının kardeşinin oğlu Niyazi Nihat'ım... Evet, evet, Selim Beyefendi Hazretleri, İzmir (.....) müdürü... Yani efendim, Selim Beyefendi Hazretleri bendenizin enişteleridir. Kendilerini tanımıyor musunuz? Yaa? Öyleyse, efendim, İstanbul (.....) Şirketi Meclis-i İdare azası Nuri Beyefendi Hazretlerini tanır mısınız? Evet, evet... Nuri Beyefendi Hazretleri... Kendileri, evet... Efendim, İstanbul (.....) Şirketi Meclis-i İdare Azası Nuri Beyefendi Hazretleriyle bendeniz bacanak oluruz efendim. Evet. Ben Nuri Beyefendi Hazretlerinin bacanağı ve Selim Beyefendi Hazretlerinin refikalarının kardeşinin oğlu Niyazi Nihat'ım. Sizden bir istirhamım var efendim... Estağfurullah... Hayır canım... Hay, hay selamınızı söylerim. Merak etmeyin... Dört günden beri İstanbul'dayım.. Evet, bacanağın evinde kalıyorum. Israr etti, otele bırakmadı... Söylerim efendim, merak etme, canım... Öyledir, kâfir öyleeee... Ne dedin? Anlamadım..."

Bu telefon muhaveresini fazla dinlemedim..

Hey gidi, Niyazi Nihat Bey hey... Hey gidi, Niyazi Nihat Beyler hey... Hey gidi, Nuri Beyefendilerin bacanakları, heeey, hey!...

Ne tuhaf adamlarsınız... Kendinizin kim olduğunu tanıtmak için, size hısım akrabalıkta dış kapının dış mandalı kadar uzak bir adamı imdada çağırırsınız... Onların isimleri imdada gelir, o isimleri kapıyı açmak için bir anahtar gibi kullanırsınız. Hani

enişteniz halanızı boşasa, bacanağınız baldızınızla ayrılsa, siz adeta ismi cismi yeryüzünden silinmişe dönersiniz.

Hani insanın sizin gibi "Yakın!"ları olması da bir felakettir. Sizden kurtulmak için bazen boşanmak, ayrılmak da fayda vermez. Zira, siz böyle münasebetleri bir memuriyet gibi benimsemişsinizdir. O zaman da, "Efendim, bendeniz, (.....) Şirketi Heyet-i İdare azasından Nuri Beyefendinin sabık bacanağı Niyazi Nihat..." diye telefon edersiniz...

[Ben / Yeni Gün, 2.6.1931]

Muhavere : konuşma; *Meclis-i İdare* : Yönetim Kurulu; *İstirham* : yalvarma.

Bu da böylesine bir fıkra
NEZAKET-İ KELAMA DAİR

Mühim bir laf vardır : "Hangi mefhumu sonuna kadar götürürsen, kendi zıddına döner!" derler...

Bu mühim ve biraz çetrefil lafı ikinci, üçüncü bir cümleyle izah edecek yerde, bir iki misalle anlatıvermeyi ve böylelikle bugün de bir fıkracık çıkarıvermeyi münasip buldum...

Mesela, nezaket iyi şeydir, değil mi? Hele kelamda nezakete diyecek yoktur... Fakat kelamda nezaketi son haddine kadar götürürsen aksi neticeye, kabalık bile olmasa, komikliğe vasıl olursun...

Mesela, genç ve nazik bir Ermeni vatandaş, Büyükada'da eşekle tura çıkmış.... Bakmış ki önde giden merkepsüvarlar :

— Ha babam, ha!.. diye eşeklerini teşçi ediyorlar... O, bu suretle hitabı nezaketine muvafık bulmamış ve başlamış :

— He pederim, he!.. Suretinde narezen olmaya, merkebini şevke getirmeye...

Filhakika, "Ha babam, ha!"nın nazikçesi "He pederim, he!" dir. Lakin nezaketin bu kadarı iyi kaçmıyor herhalde!..

Başka bir misal :

Bizim bir bildik hanım vardı. Çok nazikti. Kaba saba kelimelerden nefret ederdi. "Aptesane" demezdi. "100 numara" yahut "kabine" derdi... Kanaatince "Aptesane"ye "100 numara" veya "kabine" demekle nazik laf etmiş olurdu.

Nezaket-i kelamın bu nevi tezahürleri hakkında birçok misaller daha bulmak kabildir.

Fakat benim asıl garibime giden şey, insanların konuşurken, duydukları sözün ifade ettiği manaya değil, şekline ehemmiyet vermeleridir...

Mesela, alenen yapılması, gösterilmesi ayıp telakki edilen bir hareketi, bir cismi Arapça, Acemce, Fransızca bir kelime ile ifade etmek kabalık telakki olunmaz... Halbuki, ayıp telakki edilen bu hareket veya cismi, düpedüz, Türkçe ismiyle söylerseniz, ekseriya,

sizi bulunduğunuz meclisten kovar ar...

Mesela... Hayır, misal getirmeyeceğim. Çünkü malum ya, insanların nezaket telakkileri bir tuhaftır demiştim. Misal getireyim derken, bir daha fıkra yazmak imkânından mahrum olurum sonra...

[Ben / Yeni Gün, 4.6.1931]

Nezaket-i kelam : konuşma inceliği; *Mefhum* : kavram; *Münasip* : uygun; *Vasıl* : ulaşan, varan; *Merkepsüvar* : eşeğe binmiş giden; *Teşçi* : gayrete getirme, yüreklendirme; *Hitap* : seslenme; *Muvafık* : uygun, yerinde; *Narezan* : nara atan; *Nevi* : çeşit, tür; *Tezahür* : belirme, görünme, ortaya çıkma.

Benim fıkralarımdan
ŞİŞMANLARIN SEYAHATİ

Bir muhalif ağzıyla şöyle bir fıkra yazmak mümkündür :

Zaten biz böyleyiz!.. Avrupa'ya kendimizi tanıtmak fırsatları, vızır vızır, önümüzden gelip geçer, biz bunlardan istifade etmesini bilmeyiz...

İşte, bütün dünya iktisadi buhran içinde, kıvrım kıvrım kıvranırken, iktisadi buhran yüzünden bütün dünyada zayıflık, cılızlık dehşetli bir moda haline gelmişken, biz Şişmanlar Cemiyeti'nin azalarını, mükemmel bir teşkilat içinde, Avrupa'ya göndererek memleketimizin, buhrandan ne kadar az müteessir olduğunu, müşahhas bir surette, cihana ispat edebilirdik...

Hele, şu Beynelmilel Peşte Sergisi'nde, incir, üzüm ve tütünlerimizin yanında, şişman vatandaşlarımızı da teşhir etseydik,. bu misli bulunmaz bir propaganda olurdu...

Fakat, ne yazık ki, Şişmanlar Cemiyeti toplu olarak, bir Avrupa seyahati yapmak istediği halde, ne belediye, ne de resmi makamat bu mühim seyahatin tahakkuku için bir muavenette bulunmadılar... Tabii, Şişmanlar Cemiyeti de, teşkilatlı bir tarzda, propaganda seyahatine çıkamadılar... Yalnız, bazı, 100 ila 150 kiloluk vatandaşlarımız, münferiden seyahat yapmak mecburiyetinde kaldılar... Bu suretle mühim bir memleket meselesi fırsatlarından biri daha kaçmış oldu... Ve biz bu kaçan fırsatın arkasından, efkâr-ı umumiyeyi tenvire çalışırken, bizi bozgunculukla, şişman vatandaşların işine karışmakla itham ediyorlar...

Halbuki efkâr-ı umumiyeyi tenvir demokrasinin..... ilah.....

[Ben / Yeni Gün, 5.6.1931]

Müteessir : etkilenmiş; *Müşahhas* : somut; *Makamat* : makamlar; *Tahakkuk* : gerçekleşme; *Muavenet* : yardım; *Münferiden* : tek tek, ayrı olarak; *Efkâr-ı Umumiye* : kamuoyu; *Tenvir* : aydınlatma.

KADINLARA GÖSTERİLEN HÜRMETE DAİR

Kadınlara hürmet edelim, efendiler... Kadın kısmı hürmete şayandır. Fakat ezkaza ben kadın olarak doğsaydım erkeklerin bana, sırf kadınlığım için, itibar etmelerine kızardım, hiddetlenirdim, ifrit olurdum...

Düşünün bir kere, iriyarı, enine boyuna, pehlivan gibi, pürsıhhat bir kadınsınız... Tramvaya biniyorsunuz... Tramvayda oturacak yer yok... Derhal, sıska, cılız, ipince, sülük gibi, burnunu sıksan canı çıkacak bir erkek ayağa kalkıyor, size yerini veriyor... Bu ikram ve itibar ne için?.. Siz, yarım saat, yahut bir çeyrek ayakta duramayacak kadar zayıf bir mahluk musunuz? Size yerini terkeden erkekten daha mı berbat bir haldesiniz? Hayır! Sadece kadınsınız... Yani, ne kadar sıhhatli, dayanıklı olursanız olunuz, zuafadan sayılırsınız, muhtac-ı himaye addedilirsiniz.

Hani, şu erkeklik halimde bile, kadın vatandaşlara karşı gösterilen bu nevi hürmet beni igzap ediyor vallahi!

Nasıl etmesin?..

Geçen gün Florya'ya gitmek üzere Sirkeci'den trene bindim.

Vagonlar tıklım tıklım... Kadınlı erkekli vatandaşlar adeta birbirinin dizinde oturuyorlar... "Altta kalanın canı çıksın!" nazariyesi; "ayakta kalanın da!" cümlesi ilave edilerek, yüzde yüz hükümferma... Demokrasi prensipinin bu kadar fazla tatbiki insanın canını sıkıyor!..

Yer bulmak için bütün katarı dolaştım... Nihayet tenha bir vagon buldum... Ama nasıl tenha, içinde bir tek fert yok!.. Oh!.. Derhal kuruldum... Buranın böyle boş kalmasının hikmetini araştırdım... "İdrak-i maali bu küçük akla gelmez!" dedim. Tren kalktı...

Kumkapı istasyonunda biletçi bey teşrif ettiler... Eh! Biletimiz var... Kimseden korkumuz yok elhamdülillah!

Biletçi beye uzattım bileti... O, tepeden tırnağa kadar beni bir süzdü... Almaz almaz sıfatıma baktı... Sonra

— Burada oturamazsınız!.. dedi.

Tepem attı :

— Aman, efendim, dedim. Neden burada oturamazmışım, dedim... Demokrasi devrindeyiz, dedim, Ve bu devirde herkesin hükmü parasına, biletine geçer, dedim... Şehzadegâna hususi vagonlar ayırmak eskidendi, dedim... Yoksa bu vagonu zenginler mi kiraladı?

Biletçi bey :

— Hayır, dedi, vagonu kimse kiralamadı. Burası kadınlar vagonudur... Yalnız kadınlara mahsustur... İçeri erkekler giremez!..

— İyi ama, dedim, şimdi burada hiçbir kadın yok... Bütün kadınlar, erkeklerle beraber öteki vagonlarda... Hem neden onlar erkeklerin vagonunda oturuyorlar da, ben kadınların vagonunda oturamıyorum? dedim...

— Nizam böyle, dedi...

Tıklım tıklım dolu vagonlardan birinde sıkışmaya, ezilmeye, buram buram terlemeye gittim... Ve Florya'ya ne halde varabildim, bir ben bilirim, bir de...

Şimdi, ey kadın vatandaşlar, size karşı gösterilen bu nevi hürmet, bir hürmetsizlik değil midir? Ve sizler ey hemşirelerim! Ne vakit bu sakim âdetlerin ortadan kalkması için, kadınlar birliğinde münakaşaya başlayacaksınız?.. Ne zaman? Ah! Ne zaman?!

[Ben / Yeni Gün, 6.6.1931]

Şayan : değer; *Zuafa* : zayıflar; *Muhtac-ı himaye* : korunmaya muhtaç; *Nevi* : çeşit, tür; *İgzap* : gazaba getirme, kızdırma; *Hükümferma* : hüküm süren; *Hikmet* : gizli neden; *İdrak-i maali* : yüksek fikirleri kavrama; *Sıfat* : surat; *Şehzadegân* : hükümdar çocukları, prensler; *Sakim* : hasta, hastalıklı, yanlış.

Bu da fıkraya benzer bir şey
HİSS-İ KABL-EL-VUKU HAKKINDA

Hiss-i kabl-el-vukuun ne demek olduğunu herkes bilir. Bu his, medeni insanlara nazaran, vahşilerde, çok daha münkeşif imiş, diyorlar. Neden? Çünkü, vahşiler, tabiat ile mücadelelerinde, çok iptidai bir halde oldukları için, birçok felaketleri önceden sezmek hassası onlarda daha kuvvetle işlenmiş imiş. Halbuki, medeni insanlar, tabiat ile kavgalarında, birçok vasıtalara malik bulunduklarından dolayı, hiss-i kabl-el-vuku hassaları, gitgide kayboluyor imiş.

Ben, anlaşılan, ne fazla medeniyim, ne de fazla vahşi. Zira hiss-i kabl-el-vuku, bende vasat bir derecededir. Mesela, bazen, çok ihtiyacım olduğu halde, kitapçıdan o gün para alamayacağımı, önceden sezer gibi olurum. Ve çok defalar, maalesef bu sezişim bir hakikat olur.

Halbuki, mesela, tayyare piyangosunda hangi numaraya, büyük ikramiyeden vazgeçtim, amorti çıkacağını, bir kere olsun hiss-i kabl-el-vukuum vasıtasıyla tahmin edebilmiş değilimdir...

Ne yazık... Vasat derecede bir medeni olup, vasat derecede bir hiss-i kabl-el-vukuum bulunacağı yerde; tam mükemmel hiss-i kabl-el-vukulu, adamakıllı bir vahşi olsaydım ve hiss-i kabl-el-vukudan büsbütün mahrum, yüzde yüz medeni insanların arasında yaşasaydım, iki üç sene içinde en medenilerden daha medeni, hem de Rokfeller gibi zengin, Prens Dögal gibi bir medeni olmasını bilirdim...

Fakat, ne yazık ki, hiss-i kabl-el-vuku, bende vasat bir derecede. Bu vasatlık, birçok dalaverelere girmeme mani oluyor. Beni çok defa akl-ı selim sahibi yapıyor... Hiss-i kabl-el-vukudan tamamen mahrum bir medeni insan gibi hareketime set çekiyor. Teali ve terakkimi köstekliyor..

***

Kim demiş ki : "Hayr-el-umur-i evsatuha!" Başka şeylerde

bilmem ama, hiss-i kabl-el-vuku ve umumiyetle his meselelerinde, vasat hiç de hayırlı değildir. İnsan, ya bir vahşi gibi, serapa his, ya da bir yirminci asır medenisi gibi, baştan başa hissiz olmalıdır... Verdim fetvayı işte bu kadar...

[Ben / Yeni Gün, 9.6.1931]

Hiss-i kabl-el-vuku : önsezi, olacağı önceden sezmek; *Münkeşif* : ortaya çıkmış, açık, görünen; *İptidai* : ilkel; *Malik* : sahip; *Vasat* : orta; *Akl-ı selim* : sağduyu; *Teali* : yükselme; *Terakki* : ilerleme, gelişme; *Hayr-el-umur-i evsatuha* : iyilik ikisi ortası işlerdedir.

Benim fıkralarımdan
BU FIKRA DA BİR HİKÂYE

Âdemoğlunun sair hayvanlardan en büyük farkı akıl ve zekâya, konuşmak hassalarına malik olmasıdır, derler... Boş laf!.. İnsanla hayvan arasındaki en mühim fark, bizim, yani Beni Âdemin, hayvanlara nazaran her şeye çabucak alışabilmemizdedir... Bence beşeriyetin en büyük saadetlerinden birisi bu alışmak kabiliyeti ise, en korkunç felaketlerinden birisi de yine bu alışkanlıklardır. Her derde, her cevr ü cefaya, her bela ve mihnete ne çabuk alışırız, bunları ne çabuk benimseriz, ne çabuk bunlar bizde bir tabiat-ı saniye haline girer... Ne kuvvetli ve ne kadar zayıf bir nesnesin hey gidi Âdemoğlu hey!..

Uzun söze ne hacet, size, alışkanlığa dair bir fıkra anlatıvereyim. İşi kısa kesiverelim...

Vakt-i evailde bir "Devletlu Teres İzzet Paşa" varmış... İzzet Paşa Hazretlerine böyle bir lakap verilmesinin sebebi de şuymuş :

İzzet Paşa, her önüne geleni "Teres" diye çağırırmış... "Teres geldi mi?", "Teres şu evrakı tebyiz et!", "Terese haber edin, gelsin buraya!" Velhasıl her lafın başında bir "Teres."

Vilayette herkes buna alışmış.

Günün birinde şehre yeni bir defterdar gelmiş... Ve tabii Defterdar Bey, doğruca, Vali Paşayı ziyarete gitmiş... Vali Paşa yeni defterdarını lazım gelen nezaketle karşılamış. Şöyle karşısında yer göstererek :

— Buyrun buraya, teres! demiş...

Defterdar Bey tabii afallamış... İzzat Paşa zili çalmış :

— Terese bir kahve getirin! demiş...

Defterdar Bey büsbütün şaşırmış...

İzzet Paşa :

— Eeee? Anlat bakalım, teres, İstanbul'da ne var ne yok?.. Rahat seyahat ettin mi, teres?.. deyince, defterdar Beyin hayreti hiddete inkılap etmiş. Adamcağız kıpkırmızı olmuş...

Zeki bir zat olan İzzet Paşa, işin farkına varmış tabii.... Ve

derhal zili çalarak, içeri giren iriyarı hademeye :

— Yatır şu teresi yere! diye emir vermiş...

Ve feryatlarına rağmen, Defterdar Bey yere yatırılmış... Vali Paşa, hademenin dizleri altında debelenen defterdarın kulağına, mütebessimane eğilmiş ve :

— Ulan teres! Teres! Teresoğlu teres! diye mütemadiyen bağırmaya başlamış. Ve bu teres telkini, Defterdar Beyin yüzündeki hiddet alaimi zail oluncaya kadar devam etmiş. Nihayet defterdar gülmeye başlayınca, İzzet Paşa, adamcağızı hademenin dizleri altından tahliye etmiş ve :

— Eeee? Nasılsın bakalım şimdi teres? demiş....

Defterdar :

— Ömrünüze duacıyım, efendim, diye memnunane cevap vermiş derhal...

***

Şu fıkrada beşerin alışmak ve alışkanlık hususundaki bütün komikliği vardır... Fazla tefelsüfe ne hacet?

[Ben / Yeni Gün, 10.6.1931]

Malik : sahip; *Beni Âdem* : Âdemoğulları; *Beşeriyet* : insanlık; *Cevr ü cefa* : incitme ve eziyet; *Mihnet* : sıkıntı, dert; *Tabiat-ı saniye* : yaratılıştan gelen alışkanlık; *Vakt-i evail* : eski zamanlar; *Tebyiz* : temize çekme; *Mütebessimane* : gülümseyerek; *Alaim* : izler; *Zail olma* : sona erme, geçme; *Tefelsüf* : felsefe yapma, düşünme.

Benim fıkra
SİRKECİ GARINDA BİR NUTUK

Benim ahbaplardan biri Avrupa'ya gidiyordu. Kendisini yolcu etmek maksadıyla İstanbul'da Sirkeci garında bulunuyordum. Adeta mühim bir şahsiyetmişim gibi geliyordu bana. Boru mu bu? Böyle iktisat ve tasarruf devrinde, Avrupa'ya gidecek bir ahbabı olmak az buz marifet midir?

Gar kalabalıktı. Benim ahbapla kol kola, yukarı aşağı, böbürlene böbürlene dolaşıyorduk. Birden, yataklı vagonların önünde küme yapmış bir insan yığınından şöyle bir sada yükseldi :

— Evet, efendiler! Eğer teali etmek istiyorsak, on paramızın bile harice gitmemesine çalışmalıyız. Memleketten çıkacak her metelik, düşmana teslim olmuş bir kaledir!.. Emin olunuz ki, sırf istirahat için gittiğim Avusturya kaplıcalarında, bir Türk vatandaşa layık olan iktisat ve tasarrufla hareket edeceğim. Yabancı diyarlarda, bir kere daha, bizlerin ne kadar muktesit insanlar olduğumuzu elâleme ispat edeceğim! İşte samimi olarak söylüyorum, bu istirahat seyahati için bütçemde 5000 liralık bir fasıl açmışımdır. 5000 liradan on para fazla harcedecek değilim. Ben on paranın kıymetini bilenlerdenim...

Bizim ahbap kolumu dürttü :

— Şapkasının Habig marka olduğu buradan belli. Kolundaki paltoyu, geçen sene sipariş üzerine Londra'nın en meşhur terzisine diktirtti...

Benim ahbabı fazla dinlemedim. Aklıma bir fıkra geldi.

Bektaşinin biri şaraba çok düşkünmüş. Bir gün onu, gene zilzurna sarhoş gören sofulardan birisi :

— Şeyhim bu ne hal? Günah değil mi? demiş.

Bektaşi hiç bozmamış :

— Şarap içtim. Şarap içmek haramdır biliyorum. Ve bunu bildiğim için nefsimi feda ederek, Müslümanları haram işlemekten kurtarmaya çalışıyorum, diye cevap vermiş.

Bu cevaptan bir şey anlamayan sofu :

— Peki ama her gün kırba kırba şarap içerek, gırtlağına kadar günaha girerek, Müslümanları nasıl haram işlemekten kurtaracaksın? diye sormuş.

Bektaşi gülerek :

— Nasıl mı kurtaracağım. Bu haram nesneyi, şu melun şarabı içe içe yeryüzünde tüketmeye uğraşıyorum. Elbette onu tüketeceğim. Şarap da tükenince, Müslümanlar şeytana uyup onu içmek isteseler bile, bir katresini bulamayacaklar. Anladın mı sarhoşluğumun hikmetini! diyerekten cevabı ! astırmış...

İşte, Sirkeci garındaki ve daha birçok yerlerdeki beyefendiler de böyle. İngiliz kumaşı, İtalyan şapkası giye giye, Avusturya kaplıcalarında istirahat etmeye gide gide, İngiliz kumaşını, İtalyan şapkasını, Avusturya kaplıcalarını tüketecekler. Vatandaşlara ecnebi malı kullanmak, harice para götürmek imkânını vermeyecekler...

Yaşasın beyefendilerimiz... Bin yaşasınlar...

[Ben / Yeni Gün, 12.6.1931]

Teali : yükselmek; *Muktesit* : tutumlu; *Hikmet* : gizli neden.

Fıkralarımdan bir fıkra
SARMISAK VE GAZİNO

İnsanlar, bölük bölük, kısım kısımdır, iki gözüm. Bir bölüğün işine gelen öteki kısmın işine gelmiyor. Zaten hırıltı, gürültü dediğin de bundan çıkıyor gibi geliyor bana, ağabeyciğim!..

Mesela çarşıya, pazara gidersin, esnaf milleti malını pahalıya sürmek ister sana... Eh, tabii sen de enayi değilsin ya, ucuza almak istersin. O pahalı, sen ucuz derken maraza da çıkıverir.

Yalnız alışveriş değil, her işte, bu böyledir. Sarmısak yetiştirmekte, gazino kır kahvesi işletmekte bile bu hırlaşmaya şahitlik edersin...

Bu sene, benim mahallelilerden Acar Ahmet, mesirede bir kahve tuttu. İsmine de "Millet Gazinosu" dedi. Temiz, havadar, denize nazır hoş bir gazino. Yaz ortalarında cazbant da getirmeye niyetleniyordu. Ama bana sorarsan, havalar böyle giderse, cazbant getirmekten vazgeçtim, ince saz takımı bile tutamayacak. Nasıl tutsun? Her Allahın günü yağmur, çamur, fırtına... Sonra... Sonra, dahası var. Oğlan, bu gazino yüzünden, komşusu bostancı Arnavutla da mahkemelik oldu. Şimdi havalar açsa bile, bizim Acar Ahmet, iki günde bir işini bırakıp adliyeye gidecek... Velhasıl, hayrını görmeyecek gazinonun gibi geliyor bana...

Bu püsküllü belanın da sebebi yağmurla sarmısaktır. Beş altı kök sarmısak için, bir iki günlük yağmur yüzünden iki komşu esnaf kanlı bıçaklı bir hale gelirler işte...

Bakın meseleyi anlatayım :

Havanın adamakıllı yağmurlu olduğu bir cuma günü bizim Ahmet gazinoda müşterisizlikten pis pis pineklerken, içeri bostancı Arnavut girmiş. Selam sabahtan sonra, bostancı başı, dışarda şırıl şırıl yağan yağmura şöyle bir sırıtarak göz atmış :

— Ver Allahım ver... Yağ mübarek yağ! Sarmısaklarım büyüsün! diyerekten duaya başlamış.

Bu sarmısaklı yağmur duası, bizim Ahmet'in fena halde canını sıkmış. Suratını asmış, Arnavudu tepeden süzmüş. O da başlamış

duaya :

— Dur Allahım dur!.. Yağma, kesil, ya mübarek. Ortalık kupkuru olsun. Gazinoma müşteri dolsun.

Bu sefer de Arnavut içerlemiş :

— Bre efendi, demiş. Ben dua ederim ki, yağmuru yağdırttırırım. Benim sarmısaklar büyüsün. Yağ mübarek yağ!..

Ahmet büsbütün sinirlenmiş :

— Hey bostancı başı, demiş. Yağmur yağarsa senin sarmısaklar büyür ama, benim gazinoya müşteri gelmez. Kesil ya mübarek kesil...

Derken, iki gözüm, bostancı Arnavut : Yağ ya mübarek! gazinocu Ahmet : Kesil ya mübarek! diye birbirinin gırtlağına atılmışlar. Acar Ahmet, bostancının kafasını yarmış. Polisler gelmiş. Mahkemeye düşmüşler...

Dedim ya, iki gözüm, insanlar bölük bölük, kısım kısımdırlar. Altta kalanın canı çıksın. İki diş sarmısak için kafanın yarılmamasını istiyorsan, altta kalmamaya bak. İşte bu da bu kadar...

[Ben / Yeni Gün, 13.6.1931]

KIRTASİYECİLİKLE YENİ USUL MÜCADELE

Hele şükür. Gazeteler kırtasiyecilikle mücadeleye başladılar. Ha, babam, gayret. Yolları açık olsun diyelim...

Herkes kendi tertibiyle, kırtasiyeciliğe karşı kavgaya girişedursun. Ben de, devairde işleri takip edip, çabucak çıkarmak için bir çare keşfettim.

Keşfimi anlatayım bakın :

İsmi lazım değil, bir dairenin bir kaleminde görülecek bir işim vardı. İş dedimse, altına imza atılacak bir kâğıt. Gittim. Geldim. Gittim. Geldim. Bugün, dediler. Yarın, dediler. Bizim kâğıda imza atmadılar. Yeni bir istida lazımmış. Yazdım. Olmadı. Otuz kuruşluk pul daha icap edermiş. Pulu aldım. Yapıştırdım. Gene imzaya sahip olamadık.

Artık kan tepeme çıktı. Üç gün üç gece evden dışarı çıkmadan düşündüm, taşındım... Dördüncü gün, alessabah, evrakıma imza konacak kalemde ispat-ı vücut ettim. Etrafa bakındım. Mahşerden nümune. Ashab-ı masalih ile tıklım tıklım. Bekleyenlerin içinde, mütehammiller, saburlar, asabiler, sinirliler, hiddetliler, kan tepesine çıkmış yüzleri kıpkırmızılar...

Yüzleri kıpkırmızı ashab-ı masalihten bir tanesini seçtim. Gittim yanına. Yanaştım. Ya Allah! deyip bacağımın bütün kuvvetiyle ayağına bastım. Adamcağız bir "Of!.." dedi. Gözleri döndü.

Derhal birbirimizin üstüne atıldık. Gırtlak gırtlağa, yumruk yumruğa dövüşmeye başladık. Odacılar geldi. Polisler geldi. Zabıt tutmak istediler. O zaman ben :

— Nerde oturduğumu, kendi ismimin, babamın isminin ne olduğunu söylerim ama, ilkönce şu benim kâğıt imzalansın, dedim.

Oh... Çarnaçar, bizim kâğıt imzalandı. İşim görüldü.

Bir de ne bakayım. Dövüştüğüm zat da :

— Benim kâğıdı imzalasınlar, ondan sonra zabıt tutun, demez mi?

Haydi onun da kâğıdı imzalandı. İşi görüldü.

Zabıt tutmaya gelince. Zabıt tutuldu ama. Ne suratı kıpkırmızı zat benden davacı, ne de ben ondan... Bilakis dehşetli ahbap olduk...

İşte, pek elzem şerait dahilinde, kırtasiyecilikle mücadele, daha doğrusu, işleri takip ve intaç edebilmek için benim bulduğum çare...

Dayağa mütehammil iseniz şayan-ı tavsiyedir...

[Ben / Yeni Gün, 20.6.1931]

Devair : daireler; *Alessabah* : sabah sabah, erkenden; *İspat-ı vücut* : varlığını tanıtlamak, orada bulunma; *Ashab-ı masalih* : devlet dairesinde işi olanlar; *Mütehammil* : dayanıklı; *Sabur* : çok sabırlı; *Çarnaçar* : ister istemez; *Şerait* : koşullar; *İntaç* : sonuçlanma; *Şayan-ı tavsiye* : tavsiyeye değer.

HEY GİDİ DÜNYA HEEEEY...

Şu fani dünyada insanların bazı hallerine fena halde içerlerim. Hani, biraz daha az pişkin olsam, bana bile racon kesecekler, kendilerinde mevcut olmayan fazaili yutturmaya çalışacaklar... Geç, efendim, geeeç! Biz o ağızlara kayık yanaştırmayız...

Beni, gene böyle kötü kötü söylemeye mecbur eden şey, son günlerde bir şehirde yapılan, yürekler acısı bir cinayettir.

Gazetelerde okumuşsunuzdur elbet.

Bir delikanlı ile bir genç kız sevişiyorlar. Delikanlının gözleri kör oluyor. Fakat genç kız sevdasından vazgeçmiyor. Kör delikanlı ile evleniyor. Evlendikten biraz sonra kadının da gözleri kör oluyor. Kör karı koca başlıyorlar dilenmeye. Aradan biraz zaman geçiyor. Kör karı koca dilencinin, bir çocukları dünyaya geliyor. Çocuk büyümeye başlıyor. Ana baba dilenerek çocuklarını büyütüyorlar. Bir tek ümitleri var. Çocuk büyüyecek, adam olacak, kör anasını babasını dilencilikten kurtaracak. Kör dilenciler, hiç olmazsa, ihtiyarlıklarında, evlatlarının sayesinde rahat edecek. Fakat sarhoşun biri çekiyor kafayı, çekiyor kafayı, sıyırıyor bıçağı, fırlıyor sokağa. Ve daha ilk adımda, kör dilencilerin üç yaşındaki çocuklarının üstüne yuvarlanıyor. Sarhoşun elindeki bıçak, üç yaşındaki çocuğun kaburgalarından batarak ciğerini deliyor. Kör dilencinin üç yaşındaki çocuğu : "Anne" diyemeden ölüyor...

Şimdi, efendim, bütün şehir, bu feci cinayetten fevkalade müteessirmiş. Vaveyla içinde, bütün şehir, biricik yavrularını bir sarhoş bıçağıyla kaybeden kör dilenci ana babaya acıyormuş. Ciğeri bıçakla delinen çocuğun arkasından bütün şehir rikkate gelmiş...

Hey gidi dünya, hey!.. Kör dilenci ana babaya acımak için mutlaka üç yaşındaki çocuğun ölmesi lazımmış anlaşılan? Eğer çocuk ölmeseydi onun yaşayan, ıstırap çeken bir yavrucuk olduğundan kimseciklerin haberi bile olmayacaktı. Tuhaftır hal-i âlem vesselam!..

[Ben / Yeni Gün, 21.6.1931]

Fani : ölümlü; *Fazail* : erdemler; *Müteessir* : etkilenmiş, üzgün; *Rikkate gelmek* : acımak; *Hal-i âlem* : dünya hali.

HİSS-İ BAD-EL-VUKU HAKKINDA...

Geçenlerde, bir fıkracığımda hiss-i kabl-el-vukudan bahsetmiştim. Ee? Tabii mademki hiss-i kabl-el-vuku vardır. Elbette, hiss-i bad-el-vuku denilen bir şey de olacak.

Düşündüm, taşındım, okudum, tetkik, müşahede ve tetebbuda bulundum. Nihayet hiss-i bad-el-vukuun mahiyetini meydana çıkardım.

Şöyle sathi bir tarifiyle, hiss-i bad-el-vuku : herhangi bir hadiseyi vukua geldikten sonra hissetmek demektir.

İtiraz etmeyiniz. Böyle de şey olur mu? demeyiniz. Oluuur!.. Nasıl hiss-i kabl-el-vuku, yani herhangi bir hadiseyi vukuundan evvel sezmek hassası bir meziyetse, aynı suretle, hiss-i bad-el-vuku, yani hadiseyi vukua geldikten sonra da hissetmek herkese nasip olmayan bir meziyettir, efendim.

Ben öyle insanlar gördüm ki, zerrece hiss-i bad-el-vukuları yoktu.

Bu zevata, gayet gülünç bir fıkra anlatırsınız. Fıkra biter. Herkes güler. Onlar gülmezler. (Kalın kafalılıklarından değil.) Hiss-i bad-el-vukudan mahrumdurlar da ondan.

Sonra, öyle insanlar vardır ki, ticarete atılmışlardır. Büyük bir parti mal almışlardır. Mesela : Başlar piyasada o malın fiyatı düşmeye... Düşer, düşer... Onlar malı elden çıkarmazlar. İflas ederler nihayet. Neden? Hiss-i bad-el-vukuları yoktur da ondan...

Sonra, siyasette de böyle. Benim bir bildik vardı. Fethi Bey Serbest Fırka'yı lağvettiği halde, o hâlâ bugüne kadar Serbestçidir. Allah encamını hayreyleye, hiss-i bad-el-vukudan zerrece nasibi olmayan bir zattır.

Sonra, hiss-i kabl-el-vukudan en az nasibedar olanlar kocalardır. Malum ya, her koca, zevcesi tarafından aldatıldığını herkesten sonra duyar. Yani kocaların bir kısmında hiss-i bad-el-vuku yoktur.

Zaten doğrusunu isterseniz, hiss-i kabl-el-vukuu olmayan insanların hiss-i bad-el-vukuları da olmaz. Zira bu kaziyenin aksi

varit olsaydı, ne birincisi fıkrayı dinler, ne ikinci ticarete atılır, ne üçüncüsü Serbest'e girer, ne de dördüncüsü evlenirdi...

[Ben / Yeni Gün, 24.6.1931]

Müşahede : gözlem; *Tetebbu* : araştırma, irdeleme; *Mahiyet* : nitelik; *Sathi* : yüzeysel; *Vukua gelmek* : olmak, meydana gelmek; *Lağvetmek* : kaldırmak, hükümsüz bırakma; *Encam* : son, işin sonu; *Nasibedar* : pay sahibi; *Malum* : belli, bilinen; *Kaziye* : önerme; *Varit* : olabileceği akla gelen.

YAZ KOKULARI

Hava cehennem gibi sıcak... Yorgun argın eve geldim. Şöyle yüzümü gözümü yıkayayım da, biraz serinleyeyim dedim... Belediye kademhaneye mazot dökmüş. Gaz kokusundan genzim yandı. Muslukta, bir su çırpmadan yüzüme, fırladım dışarı.

Karnım acıkmıştı. Kileri açtım. Dehşetli bir çiroz kokusu suratıma doğru fışkırdı. Kileri derhal kapattım. Mutfağa koştum. Belki orada kokusuz bir şey bulurum, dedim.

Sen misin, mutfaktan içeri giren? Ahçı kadın zeytinyağında patlıcan ve kabak kızartıyor. Yanık zeytinyağı, yanık patlıcan kokusu, yanık kabak kokusu birbirine karışmış. Mutfak, muhnik gazla dolu bir siper gibi.

Gaz maskem yoktu. Evde biraz daha kalırsam boğulacağımı hissettim. Sokağa fırladım. Deniz kenarına, açıklığa ve serinliğe kendimi atmak istedim. Beni sahile götürecek otobüse bindim. Otobüs tıklım tıklım doluydu. İki tarafındaki pencereler açıktı. Fakat dehşetli bir pencereden giren yanmış benzin kokusu içinde sahile kadar dara dar dayanabildim.

Yüz metre ötede deniz, köpüklenerek gülümsüyordu. Adeta dörtnala ona doğru koştum. Fakat, denizle aramızda iki metrelik bir mesafe kalmıştı ki, derhal ters yüzüne döndüm ve gene dörtnala firar ettim. Müthiş lodos vardı. İnsanın midesini altüst edecek bir lodos kokusu peşimden takip ediyordu beni.

Eve döndüğüm zaman, bitkin bir haldeydim. Doğru yatak odama çıktım. Uyku gözümden akıyordu. Kapıyı açtım, yatak odamın eşiğinden ayağımı atar atmaz, başım döndü, olduğum yere, küüüt! diye yuvarlanıverdim.

Üç saatten beri muhtelif, tahriş edici kokularla hırpalanan ciğerlerimi, keskin bir filit kokusu berbat etmişti. Yatak odamın filiti, sivrisineklerden, tahtakurulardan evvel, bizzat beni, kocaman, kanatsız bir sinek gibi öldürecekti...

Güçbela kendime geldim... Şimdi oturma odasının açık penceresi önünde, komşu bostandan gelen gübre kokusu içinde, yaz

mevsiminin güzel kokularını : Yemiş ve çiçek kokularını tahayyül etmekle meşgulüm. Hayal ile hakikat arasındaki farkı bir kere daha anlamış olmaktayım...

[Ben / Yeni Gün, 27.6.1931]

Kademhane : ayakyolu; *Muhnik* : boğucu; *Tahriş* : tırmalama, irkiltme; *Tahayyül* : imgeleme.

DONDURMA MAKİNESİ

Tasarruf devrine girdiğimizden naşi, umur-u beytiyede de tasarruf ve iktisada riayet bir borç oldu.

İmdi, havaların fena halde sıcak gitmeleri, bizim aile arasında dondurma istihlakini, bütçeyi sarsacak bir derecede fazlalaştırdı.

İmdi, bütçemizdeki, dondurma istihlakinden gelen bu açığı kapatmak, harice yani sokak dondurmacılarına giden paramızı mümkün mertebe hane dahilinde bırakmak için, bir dondurma makinesi teminine karar verildi.

Maaile gittik, Beyoğlu mağazalarından, altı yüz yirmi beş kuruşa, pazarlık tarikiyle, bir adet dondurma makinesi iştira ettik.

Makine de makine idi hani. Bir çeyrek saat zarfında, en donmaz mevaddı, buz gibi, kaskatı dondurma haline getiriveriyor. Yalnız biraz bilek kuvveti lazım.

Artık, efendime söyleyeyim, her şeyden dondurma yapmaya başladık : Çikolatadan, sütten, çilekten, portakaldan, kayısıdan, bademden, velhasıl daha bin bir türlü mevaddan dondurmalar imal ettik ve kemal-i lezzetle, ucuzcasına, tasarrufa riayetle kemal-i afiyetle tenavül eyledik.

Komşular, bizim makinemizi, bilfiil iş başında gördüler. Hayran kaldılar. Ve birer adet dondurma makinesi de onlar tedarik ettiler.

Derken efendim, tasarrufa riayeti borç bilen mahalle komşularından, iş bütün semte intikal etti. Bütün bir kaza halkı, yüzde seksen bir ekseriyetle, birer adet dondurma makinesi iştira etti. Az zaman içinde, bizim kaymakamlıkta, seyyar ve sabit dondurmacı esnafı, tamamen iflas etti. Dükkânlarını kapattılar, kutularını attılar...

Ben bu neticeyi görünce tahkikata giriştim ve öğrendim ki, meğerse bütün kaymakamlık halkının satın aldıkları dondurma makineleri Avrupa'da imal edilirmiş.

Şimdi hayretteyim. Bizim evde tasarruf yaptık ama, paramız dondurmacılara gitmedi ama, tasarrufuna tasarruf ama...

Bu dondurma makinesi meselesi mübalağalı bir hikâyedir. Fakat tasarruf işlerinde göz önünde bulundurulması lazım gelen bir hikâye... Kıssadan hisse almak daima faydalıdır efendim...

[Ben / Yeni Gün, 29.6.1931]

Naşi : ötürü, dolayı; *Umur-u beytiye* : ev işleri; *Riayet* : uyma; *İstihlak* : tüketim; *Maaile* : ailece; *Tarik* : yol; *İştira* : satın alma; *Mevadd* : maddeler; *Kemal-i lezzet* : eksiksiz bir tat; *Kemal-i afiyet* : eksiksiz bir sağlık; *Tenavül* : alıp yeme ya da içme; *İntikal* : geçme, geçiş.

MERHAMETE DAİR

Çekçek arabasında dört kişiydik. Annem, karım, kız kardeşim ve ben. Arabacı arabanın yanında yayan yürüyordu. Dehşetli dik bir yokuş tırmanıyorduk. Sıcak mı sıcak. Kaburgaları çıkmış ihtiyar beygirin sırtı zırıl zırıl terliyor. Kayışların dokunduğu yerler köpük içinde...

Arabacı şaklatıyor kırbacı.

Annem :

— Himaye-i Hayvanat Cemiyeti nerdesin? diye içini çekti.

Kız kardeşim :

— Zavallı hayvan, dedi... Artık bu vahşet doğrusu!.. Bir daha arabaya binmeyeceğim!

Kız kardeşimin gözleri dolu dolu...

Karım :

— Küçükken bir İngilizce çocuk kitabı okumuştum. Bir beygirin hatıratı. O zamandan beri, ne zaman yük taşıyan, araba çeken atları görsem yüreğim sızlar, dedi.

Karımın dudakları titriyor...

Annem, karım, kız kardeşim, zırıl zırıl terleyen, sırtı köpük içinde, soluyan ve dimdik yokuşta kocaman arabayı ve bizleri çeken ihtiyar ata dehşetle acıyorlar. Hepsinin yüzünde merhametten mahvolmuş bir Meryem Ana hali var.

Yalnız ben ses çıkarmıyorum. Cıgara içiyorum.

Annem :

— Ne taş yüreklisin, dedi.

Karım :

— Ben, seni daha ince hisli bilirdim, dedi.

Kız kardeşim :

— A... Ağabey... dedi...

Ben, güldüm :

— Beygire bu kadar acıyorsanız, arabadan ininiz. Yokuşu yayan tırmanınız. Hayvana yardım etmiş olursunuz. Zavallı bu kadar yorulmaz. Ben, inemem. Bacağım sakat. Haydi, çabuk siz ininiz bari, dedim...

Merhametli hanımlar cevap veremediler. Yokuşun sonuna gelinceye kadar ağızlarını bir daha açmadılar...

İhtiyar beygir, daha bir saat, zırıl zırıl terleyerek, iki adımda bir sendeleyerek, bir iki yokuş daha tırmanarak bizi eve getirdi.

Merhamet mi, dediniz, bilirim...

[Ben / Yeni Gün, 1.7.1931]

Himaye-i Hayvanat Cemiyeti : Hayvanları Koruma Derneği.

EĞLENCELİ BİLMECELER

Şu bizim İstanbul'un satıcıları, satıcı değil, muamma yazan saz şairi her biri.

Şu bizim İstanbul'un satıcılarının ne sattıklarını anlamak için yeni bir lisan öğrenmek lazım.

Bana inanmazsanız. Birkaç tane muamma yazayım da halledin bakayım.

1. *Kuleyi yutmuş baba*!..

Bilin bakayım bu ne? Hangi sebze, yahut hangi meyve, yahut hangi eti yenilen hayvan, kuleyi yutabilir?.. Bilemediniz. Ben söyleyeyim : Marul...

2. *Dört tanesi Maçka'da apartman yapıyor, Efendi*!..

Bilin bakalım, bu ne? Yüzer bin liralık dört adet çek mi? Hayır, bilemediniz. Ben söyleyeyim : Hıyar... Yani hıyarlar öyle büyük ki, dört tanesiyle apartman inşa etmek mümkün...

3. *Ha kuzular, ha kuzular, Beykoz'un bu kuzular*!..

Nafile, koyunun yavrusu aklınıza gelmesin. Balıkçılar kalkan balığını böyle satarlar...

4. *Aaaaayt, çibalım aaaaa!.. Saray lokması gibi maşallah... Arılar balı bu çiçekten alıyor, Efendi... Beykoz cevizi gibi!..*

Bu, bir sabık İspanyol asılzadesi gibi uzun isimli nesne nedir? Boşuna düşünmeyin. Ben söyleyeyim : Dut...

Dutun bu kadar uzun bir isimle satılması, böyle şatafatlı lakaplarla alınması nedendir, diye düşündüm. Ve şu kanaate geldim. Dut, yemişlerin içinde en fena, en pis şerait dahilinde toplananıdır. Sonra küfenin içinde, bu sıcakta turşuya döner. Yıkamak, temizlemek de mümkün değildir. İşte bundan dolayı, bülbüllere sesini kaybettiren bu yemişi böyle telleyip pullayıp müşteriye yutturmaktan başka çare yok... Cenab-ı hak, cümlemizi, bu sıcakta dut yemekten sakınsın...

[Ben / Yeni Gün, 3.7.1931]

Muamma : bilmece; *Şerait* : koşullar; *Cenab-ı Hak* : Tanrı.

ARABALARA TAKSİMETRE...

Ben Kadıköy'de otururum, efendim. Kadıköy hoş bir mahaldir, efendim. Fakat bu fıkramda semtimizin ab u havasından, zevk ü safasından bahsedecek değilim. Daha mühim bir meseleye temas etmek cesaretini buldum kendimde, efendim. Böyle yüksek mesaile burnumu soktuğum için okuyucularım beni af buyursunlar.

Efendim, bizim Kadıköy'de taksi otomobilleri vardır. Bilhassa iskele civarında dizi dizi dizilirler. Fakat bu dizi dizi dizilmiş taksi otomobillerinden yakınca mesafeler için istifade etmek, bilfiil, mümkün olmuyor, efendim. Zira, şoför efendiler arabaya binmeden evvel sizden gideceğiniz yeri soruyorlar. Eğer yakınca bir yere gideceksiniz sizi o canım süslü arabalarına kabul etmiyorlar. Elli kuruş için nöbetimizi kaybetmeyiz, diyorlar. Ne yapalım? Şoför vatandaşların da hakkı var.

Ve ister istemez, şoför vatandaşlarımızın bu hakk-ı sarihlerini kabul edince, iskelenin diğer tarafında uzun uzun dizilen tek atlı çekçek arabalarına veya çift beygirli faytonlara müracaat icap ediyor...

Bu suretle, bizim Kadıköy'de otomobiller uzun mesafe, arabalar kısa mesafe vesait-i nakliyesi haline gelmiş bulunmaktadır, efendim...

Evet, efendim. Fakat, efendim, motorlu arabaların, yani otomobillerin taksimetreleri olduğu halde; beygirli arabaların, yani çekçek ve faytonların taksimetreleri yoktur. Bu nakil vasıtalarında iş pazarlık kuvvetine dayanır.

Şimdi, efendim, Belediye bir himmet etse de, beygirli arabalara, arabacılara gayet ucuz mal etmek şartıyla, birer taksimetre taksa. Ne iyi olur, değil mi, efendim?

Bendeniz pazarlıktan bıkmış bir vatandaşım da; sonra ayağım da sakattır da; sonra bizim mahalleden otobüs geçmiyor da; sonra eve gitmek için çekçek arabasına binmeye mecburum da bu fıkrayı

onun için yazmak cesaretinde, Belediyeye akıl öğretmek küstahlığında bulundum. Beni affetsinler, efendim...

[Ben / Yeni Gün, 4.7.1931]

Ab u hava : su ve hava; *Zevk ü safa* : eğlence ve şenlik; *Mesail* : sorunlar; *Hakk-ı sarih* : acık hak; *Vesait-i nakliye* : taşıt aracı.

Bu mühim bir fıkradır
BEYLİK VE EFENDİLİK

Şu "bey" ve "efendi" tabirlerine aklım ermiyor vesselam!.. Kime "bey" derler, kime "efendi"? "Efendilik" mi mühimdir, "beylik" mi? Bir vatandaş ne zaman "bey" olur, ne zaman "efendi"?..

Mesela, mektepte talebe iken herkes efendidir. Yoklamada : Hasan Efendi, Şakir Efendi, diye çağırırlar. Hatta, mektep efendileri, yahut mektepli efendiler, diye tabirler de vardır...

Halbuki mektepte "efendi" olan Şakir, hayata atılır atılmaz ya "beyliğe" terfi(?!) ediyor, Şakir Bey diye çağırılıyor. Yahut da "efendilikte" kalıyor. Şakir Efendi yukarı, Şakir Efendi aşağı...

Eskiden "beylik" ve "efendilik", belki, bir rütbe imiş. Bilmem falanca işi görene bey derlermiş, filanca vazife yapana efendi. Eskiden şehzadelere efendi derlerdi.

Şimdi "beylik" ve "efendilik" sivil hayatta, neyi ifade ediyor? "Bey" ve "efendi" diye vatandaşlar hâlâ niçin ikiye ayrılıyor?

Lokantada garsonluk, gemide kamarotluk, çarşıda esnaflık, fabrikada işçilik yapan vatandaşlara, ekseriya, "efendi" diyoruz. Hatta maaş bordralarında bile bunların lakabı, "efendi".

Halbuki, doktorlara, tüccarlara, gazetecilere "bey" deniyor.

Bir kamarot ölünce, gazeteler : Kamarot Niyazi Efendi vefat etti, diye yazıyorlar. Bir bankacı ölürse : Ahmet Bey vefat etti, cümlesi yazılıyor.

Neden?

Kanun nazarında kamarotla bankacının ne farkı var? İkisi de vatandaş değil mi?

Velhasıl, şu "beylik"le, "efendilik" tabirlerini, bir hale yola soksak...

Ama diyeceksiniz ki, her iş bitti de, buna mı kaldık...

Hayır, fakat beylik, derebeylik, efendilik filan, karmakarışık. İnsan, karşısındakine nasıl hitap edeceğini şaşırıyor. Beye, "efendi" diyorsun yanlışlıkla, adamcağız kızıyor. Efendiye, "bey" diyorsun,

adamcağız, "Estağfurullah"ı bastırıyor...

Halbuki, topyekûn vatandaşlara bir "hitap etme usulü" bulunsa münasip olacak...

Ama, gene diyeceksiniz ki, her iş bitti de...

[Ben / Yeni Gün, 5.7.1931]

Hitap : seşlenme; *Münasip* : uygun.

GÜRÜLTÜYLE MÜCADELE CEMİYETİ

Şu yirminci asır Fransız medeniyetiyle başım hoş değildir vesselam. Herifçioğullarının yirminci asır medeniyetleri şekeri fazla loğusa şerbeti gibi bir şey...

Sinemalarına bakınız. Çıkara çıkara, Moris Şövalye diye tellağa benzer bir artist züppesiyle bizim eski Binemeciyan Hanım kırması Mari Bel isimli bir artist çıkardılar.

Sinemayla da medeniyet ölçülür mü? demeyiniz. Yirminci asırda çevrilen filmler, mensup oldukları medeniyetin canlı aynalarından biridir.

Velhasıl-ı kelam, yirminci asır Fransız medeniyeti beni sarmıyor. Yalnız geçenlerde bir havadis okudum, hoşuma gitti.

Paris'te, "Gürültüyle Mücadele Cemiyeti" diye bir teşkilat yapmışlar. Belediye de bu teşkilata dehşetli müzaheret etmekte imiş. İşbu cemiyetin gayesi, Paris şehrindeki muhtelif-ün-cins gürültü ve patırtılarla mücadeleye girişmek, gece yarısından sonra sokaklarda sükûnu temin eylemek imiş.

Bu gayeye vusul için, otomobil, motosiklet egzoz boruları, Sen nehrindeki gemilerin bacaları, kornalar, gramofonlar gibi bilcümle kuru gürültü yapan boru ve bacaları ve düdükleri tıkamak veya şamatalarını tahfif etmek çarelerini düşünüyormuş.

İşte, bu "Gürültüyle Mücadele Cemiyeti", yirminci asır Fransız medeniyetinde yegâne şayan-ı dikkat bir tezahürdür, bence...

Yalnız bir nokta var... Fransız medeniyetinin, maalesef, hâlâ tesiri altındayız. Bundan dolayı, etraf ü eknafa bakıyorum da, bir gürültüyle mücadele cemiyeti de bizde teşekkül edecek mi acaba? diye düşünüyorum doğrusu...

[Ben / Yeni Gün, 7.7.1931]

Mensup : bağıntılı; *Velhasıl-ı kelam* : sözün kısası; *Müzaheret* : arkalama, yardım etme; *Muhtelif-ün-cins* : çeşitli türlerden; *Sükûn* : durgunluk, dinginlik; *Vusul* : erişme, ulaşma; *Bilcümle* : bütün, hep; *Tahfif* : hafifletme; *Şayan-ı dikkat* : dikkate değer; *Tezahür* : belirti, ortaya çıkma; *Etraf ü eknaf* : taraflar, yönler, çevre.

Bu da böyle bir fıkra
TARİH VE ŞARAP TİCARETİ

Ben bir adam tanıdım... Hoş, böyle adamlar, son zamanlarda fazla miktarda türedi ya!.. İşte, ben bir adam tanıdım...

Avrupa darülfünunlarından birinde tahsil gördüğünü iddia ediyor. Ne malum? Şahadetnameni göster bakalım! diyecek değilim ya!.. Mademki iddiası bu merkezdedir, sen de kabul ediver, efendim! Kanaat-i vicdaniyemden, hürriyet-i kalemimden bir şey kaybedecek değilim ya!..

Benim tanıdığım, Avrupa'da tarih tahsil etmiş, dehşetli surette tarihşinas bir zat.

Konuşuyoruz.

— Yahu, diyorum, Almanya ile Fransa'nın arası çok açıkmış. Muharebe...

Sözümü kesiyor :

— Hangi tarihte? diyor.

— Nasıl hangi tarihte?

— Yani Almanya ile Fransa'nın arası hangi tarihte açılmış?.. diyor...

— Hangi tarihte olacak! Bugünlerde, 1931 tarihinde diyorum...

Gülüyor.

— Geç efendim! diyor... Bu da ilme girer mi?.. Bak ben mühim bir şey söyleyeyim :

1680 tarihinde Fransa kralı avlanırken en sevdiği köpeğini kaybetmiş... Anlıyor musun? Bu, 1680 senesinde, yani bundan 251 sene evvel cereyan etmiştir...

— Yahu! diyorum, sen şimdi onu bırak. Amerika'daki o müthiş banka iflaslarına ne dersin. İktisadi buhran...

— Hangi tarihte? diyor...

— Canım, nasıl hangi tarihte? Geçen sene, yani 1930'da, bu sene yani 1931'de...

— Geç efendim, diyor... Bunlar ilme sığmaz... 1432 senesinde

Tatarlar...

Artık dinlemiyorum.. Anlıyorum ki, bu nevi âlimler şarap tüccarlarına benziyor. Hadiseler eskimeden, üzerinden asırlar geçmeden, onlar için para etmiyor...

Bu kadar faydalı âlim ve bu kadar hayata yakın ilim görmedim doğrusu...

[Ben / Yeni Gün, 8.7.1931]

Darülfünun : üniversite; *Malum* : bilinen, belli; *Şahadetname* : diploma; *Kanaat-i vicdaniye* : vicdani kanı; *Hürriyet-i kalem* : kalem hürriyeti, düşüncelerini yazma özgürlüğü; *Tarihşinas* : tarih bilen; *Nevi* : çeşit, tür.

PAZARLIĞA DAİR

Bugünkü dünyada pazarlık mühim şeydir. Mademki her şey alışveriştir. Aşk - alışveriş, yazı yazmak, çalgı çalmak - alışveriş, patlıcan, domates almak - alışveriş, doktora gitmek - alışveriş, arabaya binmek - alışveriş, velhasıl bugün bütün dünyada bir alışveriştir gidiyor... Gene, mademki bu böyledir, bu alışverişte alanla verenin tongaya basmamaları için, dehşetli surette zeki olmaları icap eder. Hele öyle değil mi?

Alışverişte, alıcıların kendilerine mahsus usulleri, kurnazlıkları var; vericilerin, yani satıcıların da kendilerine mahsus buluşları...

Bu kurnazlıklar, bu usuller, bu buluşlar, pazarlık esnasında meydana çıkar.

Pazarlık adeta bir nevi pehlivan güreşidir... Elense etmeler, tartmalar, kapışıp ayrılmalar, birbirinin peşinde dolaşmalar...

Bütün bunlar, basit alışverişlerde gözle görülebilen pazarlığın tezahürleridir...

Fakat bir de, büyük alışverişlerde, içinden pazarlıklıların çarpışmaları, birbirlerinin sırtını yere getirmeleri vardır ki, uzaktan seyrine doyum olmaz.

Velakin bütün bu pazarlık oyunlarında, ben bizim Kadıköy'ün arabacılarının bir buluşlarına hayranım.

Gidersin araba tutmaya pazarlığa girişirsin :

— Bahariye'ye ne vereceğiz?

— Otuz iki buçuk kuruş, efendim!

Anladınız mı kurnazlığı. Artık iki buçuk kuruş için de çekişecek değilsin ya!.. Hem :

— Otuz kuruş vereyim! dedin mi :

— Yüz para için mi pazarlık edeceğiz, efendi?.. cevabı hazırdır.

Bu ne demektir? Otuz kuruşa razı oldu mu, olmadı mı? Belli değil...

Bu suretle 30 kuruşluk yerde, karınca kaderince kabilinden yüz paracık fazla alıverirler.

Pazarlık ince bir fendir. Bu işi birçokları bizim Kadıköy arabacıları kadar olsun beceremiyorlar.

[Ben / Yeni Gün, 11.7.1931]

Nevi : çeşit, tür; *Tezahür* : belirti, ortaya çıkma.

İHTİYATKÂRLIĞA DAİR

İhtiyatkârlık mühim bir hassadır!.. İhtiyatkâr olalım!.. Etrafı kollayalım! Bin kere düşünüp bir kere hareket edelim, efendiler.

Benim bir dostum vardı, Hüseyin Bey, gayetle ihtiyatkâr bir zattı. Nezleden ve gripten korunmak için, temmuz ayından itibaren, ihtiyata riayetle, palto giymeye başlardı.

Geçen sene benim Hüseyin Bey, Çamlıca'da oturan dostlarına misafirliğe gitti. Hırsız tehlikesine karşı, ihtiyata riayetle, tabancası yanındaydı... Gece salonda kadın erkek, çoluk çocuk otururlarken korkudan yüzlerini kapadılar, çocuklar bastılar feryadı... Hüseyin Bey, korkulacak bir şey olmadığını, namludaki kurşunu boşaltmak suretiyle ispat etmek istedi. Fakat kurşunu boşaltmak için, ihtiyata riayetle, tabancayı tavana doğru tuttu ateş etti... Kadınlar bayıldılar, çocuklar kaçıştılar, erkekler bağırdılar, tavandaki avize paramparça oldu... Fakat, ihtiyata riayetle, Hüseyin Bey, bu suretle, kusur etmediğini ispat eyledi...

Bu sene, Hüseyin Bey, denizde bir sandal safası yapmaya karar vermişti. Tam sandalla açılmıştı ki, birdenbire fırtına çıktı. Sandala su dolmaya başladı. Hüseyin Bey, bu sandala giren sular beni batırabilir, diye düşündü. İhtiyatkâr olalım, dedi. Sandalın içindeki bir baltayla, giren suların akması için sintinede kocaman delikler açmaya başladı.

Ve tabii hiç kimse bir daha Hüseyin Beyi görmedi...

Merhum ihtiyatkâr bir zattı... İhtiyatkârlık mühim bir hassadır. İhtiyata, daima, riayet edelim, efendiler!..

[Ben / Yeni Gün, 12.7.1931]

İhtiyatkâr : sakıngan, sakıntılı; *Riayet* : uyma.

Bu da benim fıkramdır
AMAN BE JAN DARK!..

İstanbul'daki Jan Dark Mektebi'nde bir hoca bir tokatta bir talebenin gözünü kör etmiş.

Şimdiye kadar, papaz mektepleri, misyoner mektepleri, çocuklarımızın basiretini bağlıyor, maneviyatlarını kör ediyor, diye üzüm üzüm üzülüyor, bangır bangır bağırıyorduk.

Halbuki şimdi, işbu mektepler, maneviyatı kör etmekle feyizdar irşatlarının(?!) adamakıllı terakki etmediğini görmüş olmalıdırlar ki işi, tam manasıyla, hakikaten gözleri kör etmeye döktüler.

Bir tokatta çocukların gözlerini çıkarıyorlar... Merhum Turşucu Cemal'de bile bu kuvvet yoktu.

Düşündüm : Acaba dedim, bu Zaloğlu Rüstem kuvvetini nerden alıyorlar? dedim. Birdenbire aklıma geldi :

Sen Jan Dark'tan!..

Öyle ya? Mektepleri Jan Dark'ın himayesinde değil mi?

Jan Dark, Fransızların, kadın evliyaları sırasına giren, tarihlerinde İngilizleri mağlup edip Fransa Kralını kurtaran acar, gözünü daldan budaktan sakınmaz, güçlü kuvvetli bir hatundur.

Aman be Jan Dark! Şimdi ne Yüz Sene Muharebesi'ndeyiz, ne burası Fransa'dır, ne de bizim çocuklarımız İngiliz ordusu...

Aman be Jan Dark, himayene aldığın bilcümle kadınlı erkekli papazlara ve onların adamlarına söyle, biz acayip insanlarız : Susarız, ses çıkarmayız, sabrederiz, sonra birdenbire, hiç beklemediğiniz bir zamanda tepenize bineriz.

Çocuklarımızın gözlerini kör etmek meşgalesiyle fazla iştigal etmesinler, sonra insanı kör dilenci gibi sürüm sürüm süründürecek kadar, kendi kendisini korumayı bilir bu millet. Eğer sözüme

inanmıyorsan, keşke şöyle bir, 1920, 1921 senelerinde filan Anadolu'ya bir teşrif edivereydin, be iki gözüm, Jan Dark kızım...

[Ben / Yeni Gün, 14.7.1931]

Basiret : sağgörü, kavrayış, akıllılık; *Feyizdar* : gürelmiş, feyizli, ilerleme ve olgunlaşma getiren; *İrşat* : doğru yolu gösterme, uyarma; *Terakki* : ilerleme, gelişme; *Himaye* : koruma, esirgeme; *Bilcümle* : bütün; *Meşgale* : iş güç, uğraş; *İştigal* : uğraşma, meşgul olma.

Bu fıkramı dikkatle okuyun!
MÜHİM BİR ANKET AÇIYORUM!..

Mühim bir anket açıyorum. Cevap isterim, cevap!..

Edebiyat anketi, aşk ve alaka, akıl ve fikir, akşamları ne yemekleri yersiniz? Şaheserlerinizi nasıl çalışarak meydana getirdiniz, banyo yaparken mi, yoksa uyku uyurken mi? filan kabilinden ekâbir ve meşahire sorulan anketlerden değildir benim anketim!..

Ben anketimi sizin aranızda açıyorum ey okuyucularım! Bana siz cevap vereceksiniz...

Eğer vaktiniz yoksa, eğer işiniz başınızdan aşkınsa ve eğer açtığım anketi mühim bulmuyorsanız sizin yerinize ben cevap veririm... Bu işte beni vekil tayin ediniz...

Anketimin mevzuu, daha doğrusu, suali şudur :

— Eğer bir kere daha dünyaya gelmeniz kabil olsaydı, hangi eşya yahut hangi hayvan şeklinde gelmek istersiniz?..

Suali iyi anlamadınızsa izah edeyim :

Bana öyle geliyor ki, içinizden birçokları, şu fani dünyaya insan olarak geldiğinden hiç de memnun değildir. Eğer bir kere daha dünyaya gelmek mümkün olsaydı, misafir odasında üstü keten örtülü bir masa, yahut kümeste bir babahindi veya çölde bir arslan olmayı tercih ederdi...

Şimdi anketimin sualini anladınız değil mi?.. Haydi bakalım, cevap verin!..

Ben, verdiğiniz cevapları aynen neşredeceğim... Üstüne üstlük, bir kere daha dünyaya gelişte hangi eşya veya hayvan olmayı tercih ettiğinize nazaran, bugünkü ahlakınızı ve vaziyetinizi de tahmin eyleyeceğim...

Gelecek fıkramdan itibaren cevaplar çıkacaktır. Acele ediniz..

[Ben / Yeni Gün, 16.7.1931]

Ekâbir : büyükler, ileri gelenler; *Meşahir* : ünlüler; *Fani* : ölümlü.

Anketli fıkra No. 1
DUVAR OLMAK İSTERDİM

"Bir daha dünyaya gelişinizde hangi hayvan veya eşya olmak isterdiniz?" anketinin cevaplarını sırasıyla neşrediyorum :

Muharrir Efendi,

Düşündüm taşındım ve nihayet anladım ki, bir daha dünyaya gelmem mümkün olsaydı, duvar olmayı tercih ederdim. Şöyle yüksek, sağlam, bembeyaz, fakat kulağı delik bir duvar. İhata ettiği yerde geçen her şeyi görüp işiten, fakat dehşetli sakin ve sükûti olan bir duvar.

"Duvar gibi sağır," derler. Laf!.. Duvarlar katiyen sağır değildirler. Bilakis her şeyi işitirler. Yalnız, işittiklerini söyleyemezler de, bundan dolayı, sağır zannedilirler...

Duvarlar, esrar kumkumasıdır. Duvarların içinde neler geçmez, neler olmaz!..

İnsanların içyüzünü, vücutlarının ve ruhlarının bütün çıplaklığıyla, duvarlar kadar hiçbir eşya bilemez.

Duvarlar, sakin ve sükûti, vakur ve müstehzi duvarlar!.. Evet, bir daha dünyaya gelişimde muhakkak duvar olmak isterdim. Duvar olmayı o kadar istiyorum ki, sıkıntı ve tembellikten, riyakârlık ve budalalıktan çatır çatır çatlasam dahi, Cemiyet-i Akvam binasının duvarı bile olmaya razıyım...

Okuyucularınızdan
Hasan

*

Muhterem Hasan Bey,

Bir daha sefere gelişinizde duvar olmak arzusunu izhar etmeniz gösteriyor ki, siz dedikoduya meraklı, ahval-i âlemi tetkike hevesli, fakat hareketi sevmez korkakça, tembel, rahatına düşkün bir zatsınız.

Ve eğer, şimdiki insan halinizde de, duvar gibi sükûti iseniz, bugünlerde sakın gazeteci olmayınız.

[Ben / Yeni Gün, 18.7.1931]

İhata : kuşatma, çevreleme; *Sükûti* : sessiz; *Müstehzi* : alaycı; *Riyakâr* : ikiyüzlü; *Cemiyet-i Akvam* : Milletler Cemiyeti, Birinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan, o yılların "Birleşmiş Milletler" derneği; *İzhar* : belirme, açığa vurma; *Ahval-i âlem* : dünyanın durumu.

Anketli fıkra No. 2
ASLAN OLMAK İSTERDİM

Geçen fıkramda açtığım "Bir daha dünyaya gelmeniz mümkün olsaydı hangi hayvan veya eşya olmak isterdiniz?" anketine, ikinci cevabı aldım. Aynen neşrediyorum :

Muhterem Efendim,

Bir daha dünyaya gelişimde Aslan olmak isterdim. Kabarık yeleli, kuyruğunun ucu top püsküllü, palabıyıklı bir aslan olmayı tercih ederim tabii. Fakat, eğer böyle yakışıklı cinsinden olmak mümkün değilse, kuyruksuz bir aslanlığa bile razıyım. Yeter ki aslan olayım.

Lakin, sakın ha beni, saltanatçılıkla itham etmeyiniz.

Bundan başka, şurasını da tasrih edeyim ki, aslan olunca öyle cehennem gibi sıcak Afrika çöllerinde yaşamak istemem doğrusu. Hayvanat bahçelerinde mahpus olmak; cambaz kumpanyalarında vazife almak da arzu etmem. Şöyle serin, ceylanları, geyikleri, velhasıl av etleri mebzul, bir ormanda yaşamak isterim.

Son söz olarak şunu da kaydedeyim ki, mevzubahis ormanda benden başka aslan olmaması müreccahtır. Efendim...

Okuyucularınızdan
M.Ş.

*

Muhterem M. Ş. Bey,

Anketime verdiğiniz cevaptan anlıyorum ki, aslanlıkta sizi cezbeden taraf bilhassa "Pay" meselesidir. İlk dünyaya gelişinizde, "Aslan payı"nı ele geçirememişsinizdir. İkinci sefer gelişinizde, bu işi kıvırmak istiyorsunuz. Belki muvaffak olursunuz... Gayret edin, efendim...

[Ben / Yeni Gün, 19.7.1931]

Tasrih : açık söyleme, belirtme; *Mebzul* : bol, çok; *Müreccah* : yeğ, üstün tutulan; *Cezbeden* : çeken.

Anketli fıkra, No. 3
BALIK OLMAK İSTERDİM

"Bir daha dünyaya gelişinizde hangi eşya veya hayvan olmak isterdiniz?" anketinin cevaplarını sırasıyla neşre devam ediyorum :

Beyefendiciğim,

Sevgili anketinize cevap veriyorum işte, efendim. Cevabımı münasebetsiz bulmayınız kuzum.

Bir daha sefere dünyaya gelişimde — mademki ille de hayvan yahut eşya olmak lazımmış — zarif bir balık olmak isterdim.

Hani, ince, renkli, pırıl pırıl balıklar vardır, efendim. İşte böyle bir balık... Yoksa, Allah göstermesin, palamut, torik, kılıç filan değil katiyen... Hele balina balığı olmaktan ödüm kopar...

Düşünün, beyefendi, şimdi bu sıcakta, zarif endamınızla serin sularda süzülerek yüzüyorsunuz.

Daha doğrusu, yüzüyorum. Çünkü balık olmayı isteyen siz değil, bendenizim, değil mi, efendiciğim?

Dünyada en çok sevdiğim şey, zarafet ve serin havadır. Endam güzelliği ve serinliktir. Ve öyle zannediyorum ki, zarif bir balıktan daha endamlı, yeşil bir deniz dibinden daha serin hiçbir yer ve mahluk yoktur.

Ah, ah efendim, bir daha sefere filan tahammülüm yok, şimdi, şu anda, etraf cayır cayır yanarken, Kalamış koyunun sularında bir balık oluverseydim.

Okuyucularınızdan
Şaziye Nermin

*

Muhterem Hanımefendi,

Cevabınızdan, zat-ı âlinizin, lüzumundan fazla şişmanca bir hanımefendi olduğunuzu tahmin ediyorum.

Balık olmadan evvel zayıflamaya çalışınız. Zayıflamak için ise

perhize başlamak, hamur işi tatlılar filan yememek lazımdır. Böyle perhiz için ise, benim gibi, fıkra muharrirliği yapmak şayan-ı tavsiyedir, efendim.

[Ben / Yeni Gün, 20.7.1931]

Endam : boy bos; *Zat-ı âli* : yüksek kişilik, saygıdeğer kimse; *Şayan-ı tavsiye* : tavsiyeye değer.

Benim fıkralardan
VAH! ZAVALLI! VAH!

Alı alına, moru moruna, etekleri zil çalarak, gözlerinin içi sevinç dolu, ağzı keyfinden bir karış açık, odaya girdi.

Nefes nefese :

— Ayol çocuklar, duydunuz mu? dedi. Haberiniz var mı? Neler olmuş da neler... Aman allahım! Çıldırıyordum... Olur şey değil!.. Ağzım bir karış açık kaldı doğrusu... Dünya bir acayip oldu... Çocuuuuklar!.. Bir acayip olduuuuu!..

Durdu... Nefes aldı... Gene başladı :

— Demek duymadınız?.. Ayol, sağır sultan duydu... Hani Kâzım Bey yok mu? Canım şu sizin eski komşunuz... İşte onun karısı olacak Vildan yok mu?.. Ne dersiniz? Meğerse doktor Sadi Beyle kocasına taktırmıyor muymuş?.. Kâzım Bey de ikisini birden yakalamış... Çekmiş tabancayı, vurmuş ikisini de... Ne dersiniz?.. Ayol, a dostlar, ne günlere kaldık?.. Dünya bir tuhaf oldu... Doktora bir şey olmamış... Vildan'ı, kanrevan içinde hastaneye kaldırmışlar... Kadıncağız belki de ölecekmiş... Ne olursa olsun, acıdım Vildan'cığa... Zaten kabahat onda da değil, onu kandıran doktor olacak herifte... Vah! Vildan'cığa vah!.. İnci gibi kadıncağızdı doğrusu... Acıdım zavallıcığa... Vah, zavallı, vah...

***

Bu lafları eden, gözlerinin içi gülerek, vah zavallı vah Vildan'cığa acıyan, kadın mıydı, erkek miydi?.. Erkekten ziyade kadın olması muhtemel... Erkek olsaydı içini biraz daha saklayabilirdi gibi geliyor bana... Fakat ister erkek olsun, ister kadın, herhalde insandı... Ve bazı insanlar öyle garip ki...

Ve bana öyle geliyor ki, Vildan'ın macerası değil, fakat asıl bu macerayı böyle duyan, böyle anlatan, Vildan'a böyle acıyan insanın halet-i ruhiyesi muazzam bir faciadır!..

***

Bu kadar ruhiyatçılık yeter... Sözümü uzatmadan kesiyorum işte... Zira bu söylediklerim herkesin bildiği şeylerdir...

[Ben / Yeni Gün, 24.7.1931]

Halet-i ruhiye : ruh hali.

Benim fıkralardan
İHTAR MESELESİNE DAİR

Hani, gazeteciliğe düşmanlıkta rekor kıran bir mebus var. Hani, canım efendim, Bursa mebusu Rüştü Beyfendi. Ne hoş bir zatmış kendileri, sağolsunlar! Akıllarına geleni söylüyorlar... Öyle düşünüp taşınmaya, kelimeleri seçip sıraya dizmeye, fikirleri teselsül ettirmeye falan filan lüzum görmüyorlar... Bu iktisadi buhran devrinde bile, sükûtun altın, sözün gümüş olduğunu derhatır buyurmuyorlar. Velhasıl, icra-yı hitabet edip demgüzar oluyorlar...

Geçenlerde gene kürsüye çıkmışlar, meclise hitaben :

— "...ihtar için kürsüye geldim!" buyurmuşlar.

Fakat bu sefer, ihtar kelimesini yerinde kullanmadıkları için, sözü:

— "...sadece ihtar ettim"e çevirmişler... Fakat bu da olmamış. Nihayet :

— "...arzediyorum, efendim"de karar kılmışlar...

Eeee, bayıldım doğrusu, kardeşçiğim! Hani, şu muhterem Rüştü Bey, o kadar kuvvetle, "antigazetecilik" mesleğine intisap edeceği yerde, gazete, kitap, mecmua, kıraat, malumat-ı medeniye filan gibi şeyleri okumaya meraklı olsaydı, ne böyle ihtarlarda bulunurdu, ne de, işi "arzediyorum efendim"e dökerdi...

Bakın artık Dil Encümeni de dilini yuttu... Hiç olmazsa kendimize okuyalım, bir söyleyip bin düşünelim, kemalâtın kem alât ile olmadığını anlayalım, vatandaşlar.

[Ben / Yeni Gün, 26.7.1931]

Mebus : milletvekili; *Teselsül* : zincirleme, arka arkaya gelme; *Sükût* : susma, sessizlik; *Derhatır* : hatırda tutma; *İcra-yı hitabet* : konuşma sanatını uygulama; *Demgüzar* : vakit geçiren; *İntisap* : bağlanma, girme; *Malumat-ı medeniye* : uygarlık bilgileri; *Kemalât* : bilgi ve ahlakça tam ve olgun; *Kem* : kötü, az, eksik; *Alât* : aletler, araçlar.

Benim fıkralardan
SICAKTA YAZI YAZMAK

Belki, bazı okuyucularım farkına varmışlardır, şu geçen hafta içinde, benim gayetle az yazım çıktı... Hani, bu iş, tembelliğimden veyahut, kendime başka bir memba-ı varidat bulmuş olduğumdan dolayı değildir alimallah... Aklınıza başka şeyler de gelmesin!..

Havaların sıcaklığından dolayı yazı yazamıyorum. Vallah da, billah da, bundan dolayı, sıcakların sebebiyle, yoksa başka bir şeyden değil...

İşte, şimdi de, kan ter içinde, oturdum masanın başına. Şıp! Alnımdan ter damladı. Yazının serlevhası üzerine düştü. Mürekkep dağıldı. Kâğıdı yırttım. Başka bir tanesine yazmaya başladım. Şıp! bir damla daha... Kâğıt gene sepete... Bir taraftan mendille yüzümü siliyorum, bir taraftan, şıp şıp da, şıp şıp... Bir taraftan birer ikişer satır yazılmış kâğıtlar sepete gidiyor...

Olacak gibi değil. Pencereleri, kapıyı artlarına kadar açtım...

Bu sefer de rüzgâr!..

Kâğıtları uçuruyor odanın ortasında... Öyle bir rüzgâr ki, kardeşim, odayı serinletmiyor, terimi kurutmuyor, yalnız bizim müsvedde kâğıtlarına musallat.

Şimdi gel de, bu sıcakta, yazı yaz, çalış...

Yazı yazmıyorum, kardeşim! Hani aklınıza, tembellik filan vesaire gibi şeyler gelmesin! Sıcaktan... Vallah da, billah da, emin olun ki, sıcaktan ve rüzgârdan...

[Ben / Yeni Gün, 30.7.1931]

Memba-ı varidat : gelir kaynağı.

Anketli fıkralar
GÜNEŞ OLMAK İSTERİM

Bizim, üç nüsha devam ettikten sonra kesilen, anketli fıkralara gene cevaplar geldi. Sırasıyla neşrediyoruz :

Ne insanlığımdan ve ne de insanlardan bir fayda görmedim. Dünyaya bir daha gelsem, insan olarak gelmek istemem. Fakat herhangi bir eşya olarak gelsem, insanların zekâsından kurtulamayacağımdan müteessirim. Şu halde öyle bir eşya olarak gelmeliyim ki nefret eylediğim insanların şerrinden azade olayım...

Bu da olsa olsa güneş gelmekle kabildir. Bu suretle bana ufacık bir iyiliklerini göremediğim ve göremeyeceğim insanların afakında parlar ve onları daima ışıklarımla teshir eyler, bir insanlık dersi veririm, efendim.

Pendik'te Bağdat Caddesi'nde Küçük Mustafapaşalı

İ. Halil

*

Halil bey, kardeşim,

Çok iyi, iyilikte acayiplik derecesine kadar varan bir zatsınız. Hani böyle bir zihniyette olduğunuz müddetçe, insanlardan bir fayda görmeniz de mümkün değildir.

A, canım efendim! Hem bir taraftan insanlara kızıyorsunuz, hem de diğer taraftan güneş olup onlara en büyük iyilikleri yapmak, bu suretle insanlık dersi vermek istiyorsunuz...

Üstadım!

Bugünkü, insan halinizde ya çok mağrur bir zatsınız, yahut da, iyilik ederek filan ders vermek, insanları mahçup edip yola getirmek isteyecek kadar iyi ve safsınız.

Bana öyle geliyor ki, bu hamiyetle, güneş olduktan sonra da, insanların elinden bir hayli çekeceğiniz var sizin...

Allah afiyet versin, efendim. Selamlar...

[Ben / Yeni Gün, 31.7.1931]

Şer : kötülük; *Azade* : uzak, serbest; *Afak* : ufuklar; *Teshir* : büyüleme, kendine bağlama; *Hamiyet* : yurdunu, ailesini, insanları koruma çabası.

Benim fıkralardan
TAHSİL-İ ÂLİ MESELESİ

Yeni Matbuat Kanunu mucibince, gazete sahipleri ve heyet-i tahririye müdürleri, tahsil-i âli görmüş zevattan olacaktır...

Şimdiki, tahsil-i âli görmemiş gazete sahipleri ve heyet-i tahririye müdürleri, üç sene zarfında vaziyetlerini yeni kanunun bu maddesine uyduracaklardır.

Yani, bu zevat üç sene içinde bir yüksek mektep şahadetnamesi almazlarsa gazete sahipliğinden veya heyet-i tahririye müdürlüklerinden müstafi addedileceklerdir...

Mesele mühim! Düşündüm taşındım. Ben ne gazete sahibiyim, ne de heyet-i tahririye müdürüyüm ama, gene düşündüm taşındım.

Buldum çaresini. Âli tahsilleri olmadığı halde üç sene sonra da, ille gazete sahipliği yapacağım, heyet-i tahririye müdürlüğü edeceğim diyenlerin, bu arzularını tatmin için kısa bir yol var.

Darülfünunun herhangi bir şubesine talebe kaydedilseler, hiç olmazsa, dört beş sene tahsil görmek, sömestr imtihanlarına girmek, tez yazmak filan lazım. Uzun iş...

Halbuki bir müessese var ki, bütün sıkıntısı bir senelik :

Kadastro Mekteb-i Âlisi...

Hemen bu mekteb-i âliye girmeli, bir sene sonra da şahadetnameyi almalı...

Hem, gazetecilikle kadastroculuk arasında gayetle sıkı bir münasebet de var...

Neden? filan diye itiraz etmeyin! Felsefi manada her şeyle her şeyin arasında münasebet vardır... Tahsil-i âli görmüş insanların bu kadarcık felsefeyi bilmesi lazımdır...

[Ben / Yeni Gün, 1.8.1931]

Tahsil-i âli : yüksek tahsil; *Heyet-i tahririye* : yazı kurulu; *Zevat* : kişiler; *Şahadetname* : diploma; *Müstafi* : istifa etmiş, işten çekilmiş; *Darülfünun* : üniversite; *Mekteb-i âli* : yüksek okul.

SİNEK AVLAMAYAN BAKKAL!..

Bizim mahalle bakkalı Osman Niyazi Efendi zengin olmanın yolunu buldu, kardeşim. Neme lazım, kurnazlığın antikasını o icat etti doğrusu. Herifçioğlu öyle bir para kazanıyor ki şimdi deme gitsin. Elâlemin kazancında gözüm yok, birader. Gözüm yok, lakin, o, beri tarafta cayır cayır para kırarken, öteki tarafta meslekdaşları neden sinek avlasın? Buna ne Allah, ne kul razı olur, değil mi, kardeşim? Bizim bakkal cenapları bu keşfinin hakiki dalaveresini anlattığı vakit bana :

— Zinhar evlat, demişti. Bunu hemen "Yeni Gün"e ulaştırayım deme. Top attığımın resmidir.

— Olur, merak etme, demiştim. Hani mevzu buhranının hüküm sürdüğü şu günlerde yazmak az fena olmayacaktı. Bunu hem kendim için, hem de sinek avlayan siz bakkal dostlar için faydalı buldum. Öyle ya! Ben de birkaç kuruş kıvırmış olurum bu yüzden, fena mı?

Evet, efendi biraderciğim, herif etrafına bir dikiz geçmiş, kafayı bir sıkmış, bulmuş bu kurnazlığı :

Hani İstanbul'da "hayâsız neşriyat" yapan, başıbozuk gazeteler filan vardır ve bunlar, insanı sıtmaya uğratan fıkralarla, hikâyelerle doludur.

Almanya'da bütün dünyayı meşgul eden bir çıplaklar diyarı vardır ve bu çıplaklar diyarının donsuz edebiyatını yapan renk renk, çeşit çeşit gazeteleri mecmuaları vardır.

Fransa'da bu kabil gazetelerin daniskası mevcuttur.

İşte bizim bakkal efendinin akçesizlikten kurtuluş çaresi bunlardır, kardeşim. Hayat bir tilki ise Osman Niyazi de kuyruğu. Herif durur mu hiç... Derhal başladı tatbikatına. İstanbul'daki böyle gazete, mecmuaları okka okka tedarik etti. Ötekilerden de bir hayli getirtti... Koydu dükkâna. Bunlardan bir kısmını, kesekâğıdı yaptı. Bir kısmını külâh yaptı. Bir kısmını oraya buraya çiviledi. Bir kısmını da bir köşeciğe koydu, kardeşim, eh... Tabii bir

okka ekmek istediler günün birinde. Reklam olsun diye, en hayasız bir gazeteye sardı ekmeği bizim bakkal efendi. Yüz dirhem kahve istediler aylardan bir gün. En iştihaâver bir kesekâğıdına koydu kahveyi... Beş kuruşluk kabak çekirdeği istediler bir gün... En dalavereli bir külaha koydu kabak çekirdeğini... Hasılı, biraderciğim, herifçioğlu başladı reklama. Reklam reklam üstüne derken, müşteri akını da başladı. Osman Niyazi'nin dükkânı adam almaz oldu. Osman Niyazi Efendinin dükkânından müşteri eksik olmadı. Osman Niyazi Beyin malları dehşetli rağbet kazandı. Osman Niyazi Beyefendinin ismi cismi yedi mahalleyi tuttu böylelikle...

İstanbul'da gerek resimle, gerek yazı ile açık neşriyat yapan gazeteler, mecmualar Osman Niyazi için çalıştılar.

Almanya'da, Fransa'daki o mahut donsuz edebiyat gazeteleri, mecmuaları sandık sandık geldi bizim bakkala...

Dünyadaki Çıplaklar Cemiyeti Osman Niyazi'yi fahri aza kaydettiler.

Osman Niyazi cenapları, şekeri yüz kuruştan verdi. Kimse ses çıkarmadı. Ekmeği yirmi kuruştan verdi. Kimse ses çıkarmadı. Sabunu iki misline yükseltti. Hoş gördüler.

Derken, iki gözüm, herif işi piyasaya döktü. Hacı Bekir'in şöhreti gibi bir şöhret kazandı cihan piyasasında...

Ve şimdi Osman Niyazi Efendi dostumuzun etekleri zil çalıyor alimallah...

Gördünüz mü hele, bir akıllı bakkalın bulduğu dâhiyane usulü...

[Ben / Yeni Gün, 2.8.1931]

Hayâ : utanma; *Bu kabil* : bu tür; *Daniska* : en iyi; *İştihaâver* : isteklendirici; *Mahut* : bilinen.

Benim fıkralardan
YANDIM BUZUN ELİNDEN

Hani kardeşim, şimdiye kadar hiç düşünmemiştim. Acaba, benim fıkraları İstanbul Belediye Reisi okuyor mu, okumuyor mu? diye hiç aklıma gelmemişti. Fakat, şimdi, hiç olmazsa şu fıkramı, Belediye Reisi, hatta Belediye memurları okusunlar diye, can atıyorum.

Ey... tesadüf!.. Eeeey... Kadir-i küll olan tesadüf!.. Bir himmet ediver, benim şu fıkramı, İstanbul Belediyesi müntesibininden bir vatandaş okuyuversin... Medet ey tesadüf!.. Medeeet!..

***

İstanbul'un Kadıköy diye anılan bir semti vardır. Kalabalık nüfusu kesir bir semttir burası.

Ben, kardeşim, senelerdir Kadıköy'de otururum. Neme lazım, ab u havasından gayetle memnunum. Çarşısından, esnafından, arabacılarından da bir şikâyetim yok... Kışın, oduncuları, kömürcüleri oldukça insaflıdır... Velhasıl, yaşasın Kadıköy! diye narayı basacağım ama! Aması var işte!..

Bu sıcaklarda, Kadıköy'de, yandım BUZ'un elinden! Belediyenin, çarşıda bir tek buz deposu var... Bu buz deposu, Kadıköylüler için bir nevi cehennem azabı, işkenceler odası gibi bir yerdir.

Kalkarsın evinden, iki okka buz alacağım diye, yarım saat yürürsün. Depoya ulaşırsın. Deponun önü mahşerden numune... Beklersin bir yarım saat. Nihayet, iki okka buzunu verirler eline... Ya, kardeşim, bir iple filan bağlamadan, eline bir kalıp buzu sıkıştırıverirler. Artık eve gelinceye kadar, parmakların, bütün vücudun buz kesilir. Bu azap yetişmiyormuş gibi, iki okkalık buz, yolda eriye eriye yarım okkaya iner.

Eeeey! Belediye, ne olur, Kadıköy kalabalık bir semttir. Bize, bir tek buz deposu azdır. İnsaf!.. Muhtelif yerlerde birkaç buz deposu daha açılsın, buzlar bir ip parçasıyla müşterilere verilsin.

Müşterilerin parmakları donup kangren olmaktan vikaye edilsin...
Zira ki, yandık buzun elinden!

[Ben / Yeni Gün, 4.8.1931]

Kadir-i küll : her şeye gücü yeten; *Kesir* : çok, bol, çeşitli; *Ab u hava* : su ve hava; *Vikaye* : koruma, kayırma, esirgeme.

Benim fıkralardan

SÖZÜM YABANA V.S.

Halkın zekâsı, kendini sıkan âdet ve ananelerin, fuzuli terbiye ve nezaket kaidelerinin çemberinden kurtulmak için birçok çareler bulmuştur.

Bu çarelerin en büyük hususiyetleri : Âdet ve anane, terbiye ve nezaket çemberini parçalamaksızın, onun içinden tereyağından kıl çeker gibi sıyrılmak imkânını vermeleridir.

Şimdi, bu ukalaca mukaddemeden sonra sadede gelelim :

"Sözüm yabana" tabirinin ne mühim bir cankurtaran olduğunu hiç düşündünüz mü?

Köylü için bu, konuşmasına hürriyet veren dehşetli bir vasıtadır. Köylü, köy kahvesinde, sözüm yabanayı bastırdı mı her ağzına geleni söyler. Besmele bir defa çekilmiş olduğundan kimse onu ayıplamaz.

Köylerde böyledir.

Şehirliye gelince, o da işin kolayını başka türlü bulmuştur. "Teşbihte hata olmaz" şehirlinin "sözüm yabana"sıdır.

Yalnız arada bir fark vardır. Köylünün, "sözüm yabana"sı mütearız değildir. Halbuki, şehirlinin "teşbihte hata olmaz"ı mütearızdır, hicve, alaya, istihzaya müsaittir.

Bu iki serbesti-i kelam besmelesinden başka bir de halkın "pardon"a verdiği mana vardır.

Avrupa'da bir pardon 100,000 lira.

Herifin suratına bas tokadı. Arkasından "pardon" de. Hır çıkmaz.

Velhasıl, biz gazeteciler de, şöyle bir "pardon", "sözüm yabana" filan bulabilsek kendimize derim. Siz ne dersiniz?

[Ben / Yeni Gün, 6.8.1931]

Fuzuli : gereksiz; *Mukaddeme* : giriş; *Teşbih* : benzetme; *Mütearız* : birbirine karşıt olan; *İstihza* : gizli ya da ince alay; *Serbesti-i kelam* : söz özgürlüğü.

EV SAHİBİ MANTIĞINA DAİR...

Bizim evin bacası çekmiyor. Bütün kış, maaile kömür vuruyor bizi bu yüzden. Halbuki ev sahibi tamirattan kaçınıyor. Tasarrufla meşgul.

Geçen gün ev sahibi geldi. Ocaktan içeri kafasını soktu.

— Bir şey yok, dedi. Gönlünüzü ferah tutun.

— Efendi, dedim, gönlünüzü ferah tutun demekten utanmıyor musunuz? Biz bu sizin bacanız yüzünden mahvoluyoruz. Evvelki gün kediyi bile kömür çarptı. Odanın orta yerini bile berbat etti hayvancağız. Sonra gelmiş gönlünüzü ferah tutun...

Ev sahibi dedi ki :

— Öyle ise, dedi, hemen bir tecrübe yapalım. Bakalım baca çekiyor mu, çekmiyor mu? Sobayı yaktıktan sonra, eğer beni de kömür çarparsa — talihiniz varmış — bacayı tamir ederiz. Eğer çarpmazsa, ne yapalım, kısmetiniz...

Sobayı yaktık. Etrafına oturduk.

Oturuyoruz. Havayı kokluyoruz.

Ev sahibi diyor ki :

— Hiçbir şey yok. Bir şey hissedilmiyor. Yalnız tatlı bir sıcaklık. İnsanın başı bile dönmüyor.

Ben diyorum ki :

— Nasıl bir şey yok. Şu odayı basan dumanı da mı gözün görmüyor?

Ev sahibi diyor ki :

— Kediyi getir bakalım. Hayvanlar bitaraftır. Eğer onu kömür çarparsa, ne âlâ, diyor.

Kedi geldi. Yatağın üstüne çıkıp oturdu. Rahat rahat oturuyor. Neden oturmasın? Serde alışkanlık var.

— Hiçbir şey yok, diyor ev sahibi, ne yapalım, talihiniz yok.

Fakat birdenbire yüzü yemyeşil oldu ev sahibinin, pencereye koştu. Onu çektim pencerenin önünden :

— Yo, dedim. Böyle tecrübe olmaz.

O dedi ki :

— Rica ederim. Tecrübemi beğenmiyorsanız, giderim. Odanızın havası sıhhatim için birebirdir. Mükemmel, temiz bir hava. Tamirat filan yapacak değilim katiyen. Baca, Boğaziçi gibi çekiyor...

Yarım saat sonra, ev sahibini kendi evinden otomobille hastaneye kaldırdılar. Kömür çarpmasından zehirlenmiş.

Derhal ziyaretine gittim :

— Eee?. Nasılmış? dedim.

— Bir şey yok, dedi. Geçer. Tamirat yapmayacağım. Baca mükemmeldir.

Ve bizim baca tamir edilmedi.

Ne yapalım? Biz de alışıyoruz. Gönlümüzü ferah tutuyoruz. Geçinip gidiyoruz.

[Ben / Yeni Gün, 7.8.1931]

Maaile : ailece, bütün aile.

Kadıköylülere bir fıkra
MEHTAP SAFASI

Bacağımızın ameliyatından evvel, dostlar :

— Yahu, bir mehtap gezintisi yapalım. Yaz bitiyor. Belki yataktan çabuk kalkmazsın. Şöyle yemekli filan bir mehtap safası yapalım sandalla Kalamış'ta, dediler.

Dostlar sağ olsun, yapalım, dedim.

Üç kadın, üç erkek, altı kişi idik. Kadınlar yabancı değil, hemşire, hatun filan. Yani senin anlayacağın, familya.

Akşam saat dokuzda sandala bindik. Ay tabak gibi. Hava gümüş. Deniz çırpıntılı biraz.

Tam Kalamış koyunun ortasına geldik. Şöyle ayışığının, ferah, geniş, ışıl ışıl denizde kaynadığı yer. Hani kürekleri bırak, dal mehtaba. İnsanın içinde rüyalar falan filan...

Fakat bu yerden geçerken, bizim Salim :

— Aman fena halde karnım acıktı. Artık yemek yesek yahu, dedi.

Kâzım'ın kız kardeşi :

— A... Burada olmaz, dedi. Belvü'nün karşısına çekelim. Müzikle yemek yeriz.

Ha babam dayan küreklere. Bir taraftan, baştakiler, sandalın içinde nevaleleri hazırlayarak; bir taraftan, sandalın neresine sofra kurmanın daha münasip olacağı mesele-i mühimmesi münakaşa edilerek, Belvü'nün karşısına geldik.

Bir yığın kotra. Kotra ormanı gibi adeta. Sonra, efendim, bir sürü sandal. Bunlar, göbek taşına konmuş bir tabak revaniye üşüşen hamamböcekleri gibi, Belvü Gazinosu'nun sarı ışığına toplaşmışlar. Kuytu bir yer. İşte biz burada sandalı bir şamandıraya bağladık. Zaten, bu kuytu suya mehtap bile düşmüyor. Sırtımızı dışardaki ayışığına çevirdik. Hepimizin karnı fena halde acıkmıştı.

Hapur hapur bir yemek, bir yemek.

Ara sıra başımızı tabaktan kaldırıyor, aşağıdan yukarıya doğru, gazinonun denizden çıkan duvarlarına, tepede berbat bir

cazbantla danseden tek tük çiftlerin başlarına bir göz atıyorduk.

Yemek üç çeyrekte bitti. Benim hatun :

— Artık gidelim, hava serinlemeye başladı, üşüyorum, dedi.

— Ayol, üşümekliğin hazımdandır, dedim. Şu dışarı çıkalım, mehtabı seyredelim.

Kimseye laf anlatamadık.

Ha babam dayan küreklere, ha babam dayan küreklere. On dakika kaldı, beş dakika kaldı filan derken, Moda iskelesine çıktık.

Hisseme yirmi kuruş sandal parası düşmüş, verdim.

Salim koluma girdi :

— Gördün mü? dedi. Yirmi kuruşla kurtuldun. Eğer daha fazla kalayım da, şairane mehtaba dalayım diyeydin, adam başına on kuruş fazla verecektik. Burda, sandalın saati otuz kuruş. Anladın mı?

Bütün bunları anlamasına anladık ama, böyle mehtap safasından bir şey anlamadık doğrusu.

[Ben / Yeni Gün, 9.8.1931]

Nevale : yiyecek içecek, azık; *Münasip* : uygun; *Mesele-i mühimme* : önemli sorun.

Vakti geçmiş fıkramdır
AMERİKALILAR VE SÜPÜRGE

Evet, bu fıkramın bir hafta evvel yazılması icap ederdi. Hatta on gün evvel... Amma ve lakin yazılamadı işte. Zararı yok, efendiciğim, vakti geçmekle beraber, fıkram fıkralığından hiçbir şey kaybetmiş değildir gibi geliyor bana.

Hani, geçenlerde iki Amerikan gambotu İstanbul'a uğramışlardı ya? Beyaz boyalı, sarı bacalı, milyarder yatları gibi gemilerdi onlar...

İşte bu gemilerin efradından ikisini, bir akşam, Beyazıt'ta, Haydarbey Havuzunun etrafında dolaşırlarken gördüm. Sakın, dalgınlığa getirip de :

— Dolaşırlar a, bundan ne çıkar? demeyiniz, efendim... Hazretlerin koltuklarının altında, yerli mamulatından birer hasır süpürge vardı. Şu bizim ortalık temizlediğimiz süpürgelerden.

Her zaman, biz, Amerikalılara garabet meraklısı acayip insanlar diye bakarız. Anlaşılan, efendim, şimdi hayret etmek sırası onlara geldi... Hazretler, bizim ecdattan kalma en mühim temizlik vasıtamız olan hasır süpürgeleri, koltuklarının altına sıkıştırmışlar, dehşetli bir garibe, Şarkın mühim icatlarından biri diye memleketlerine götürüyorlar.

Eğer, İngilizce bilseydim, Amerikalı bahriyelilere yanaşacaktım :

— Mister Amerikan bahriyelileri, diyecektim. Koltuğunuzun altındaki süpürgeleri, denize açılır açılmaz, hemen fırlatıp atın. Zinhar, bunları Amerika'ya, evinize götüreyim demeyin. Karınız, sevgiliniz, nişanlınız, aftosunuz bunlarla temizlik yapmaya kalkarlarsa, evin içini saracak olan tozdan dumandan, bir ayda verem olursunuz. Biz olmuyorsak, küçükten alışkınız da ondan. Yok, eğer hatunlarınız, böyle temizlikten vazgeçerler de süpürgenin sapına yapışıp ona ikinci vazifesini gördürmeye kalkarlarsa, ne kafa kalır sizde, ne göz!.. Hani, sizin hatunlar, bizimkiler gibi cılız da değillerdir. Sportmen şeylerdir. Hani, süpürge sporuna bir alışma-

yagörsünler!

Mister Amerikan bahriyelileri! Ailelerin selameti namına, gelin Amerika'ya hasır süpürge ithal etmeyin.

[Ben / Yeni Gün, 10.8.1931]

Efrat : bireyler, erler; *Garabet* : yadırganacak şey; *Ecdat* : atalar; *Zinhar* : sakın, olmaya ki.

Bu da böyle bir fıkram
KAVAK AĞAÇLARINA DAİR...

Uzun karanlık yol kenarlarında kavak ağaçları vardır. Yeryüzünde ne kadar çok kavak ağaçlı yol vardır kim bilir? Kim bilir, bu yollar, kenarlarındaki kavak ağaçlarıyla, kaç asırdan beri, yeryüzünde hışırdayıp gitmektedirler?

Yolların kenarlarında kavak ağaçları, yüksek başlarında tir tir titreyen telli yapraklarıyla kımıldamadan, elleri önlerinde kavuşmuş dururlar. Oldukları yere mıhlanmıştırlar. Ne bir adım atabilirler, ne oturabilirler, ne birbirleriyle konuşabilirler, ne yoldan geçenleri çağırabilirler. Yalnız rüzgârda yaprakları hışırdar, ayışığında yaprakları ışıldar. Yalnız fırtınada iki yana eğilirler. Ve asırlarca böyle, yürümeden, düşünmeden, karşılıklı iki yana eğilip yaşarlar.

Kavak ağaçlarının köküne, baltaların çelik ağızları iner. Kavaklar ses çıkarmaz. Parça parça doğranıp ocakta yakılırlar. Kavaklar bir şey yapamaz, yanmamak için mukavemet bile etmezler.

Kavak ağaçları ıstırap bile duymazlar. Yalnız uzun, karanlık, rüzgârlı yollarda karşılıklı iki yana eğilerek asırlarca dururlar...

İyi ki, kardeşim, iyi ki, iki gözüm, iyi ki, ağabeyim, kavak ağacı değilim. Pekâlâ kavak ağacı olarak dünyaya gelebilirdim! Değil mi, efendiciğim, bütün kâinat mikyasında, kavak ağacı ile insanın ne farkı var?

Istırap filan çekiyorum ama, yine iyi ki insan olmuşum. Kâinat mikyasında, insanla kavak ağacının varsın hiçbir farkı olmasın! Benim için, ikisinin arasında fark var, kardeşim. Ben filozof değilim. Kavak ağacı olmak istemem...

[Ben / Yeni Gün, 14.8.1931]

Mikyas : ölçek, ölçü.

Benim fıkralardan
HAVADAN SUDAN

Ab u hava, yani hava ve su meselesine, biz, çok eski zamanlardan beri büyük bir ehemmiyet vermişiz.

Kasaba ve şehirlerimizi methederken : "Ab u havası latiftir" deriz. Ama, yolları berbat, sokakları karanlık, evleri harapmış, zarar yok!.. Yeter ki, ab u havası latif olsun!..

Sonra, sayfiyeye giderken, tutulacak köşkün havası ve suyu sorulur ilkönce... Ama, sivrisineği bolmuş, istasyondan bir saat uzakmış, ne zarar!.. Havası ve suyu güzel olsun. Kâfi!..

İstanbul'u, eski zamanlardan beri şairlerimiz, havası ve suyuna güvenerek göklere çıkarırlar. Bir dağın, bir ormanın havası ve suyu ile anılmasını anlarım. Fakat bir şehrin ve kasabanın, yalnız, ab u havasıyla iştihar etmesine pek aklım ermez doğrusu.

Hele, geçenlerde duyduğum bir vaka üzerine, bu kanaatim büsbütün kuvvetlendi.

İstanbul'daki hastanelerden birine Viyanalı bir doktor gelmiş. Bir ay kadar şehirde oturduktan sonra, ters yüzüne memleketine dönmüş... "Neden dolayı İstanbul'da barınamadın?" diye soran arkadaşlarına, Viyanalı doktor şu cevabı vermiş :

— İstanbul'un her şeyi hoş ama, suları çok fena. Bir ay daha kalsaydım İstanbul'un suları midemi delecekti...

Gördünüz mü işi!

Bütün bu hava ve su bahsinden başka, tatsız meclislerde, yeni tanışmış insanların arasında da havadan sudan bahsedilir. Muharrirler, başları sıkışınca, havadan sudan bahsederler. Ben de, havadan sudan bahsedip işi tatlıya bağlayayım, diyorum. Fakat, hava bahsini açsam : Sıcak cehennem gibi. Su bahsini açsam : Tifo...

Gördün mü işi. Havadan sudan bahsetmeyelim. Fıkramızı bitirelim en iyisi...

[Ben / Yeni Gün, 18.8.1931]

İştihar : ün salma, tanınma.

Benim fıkralardan
İSTANBUL'UN ÇÖPLERİ

Bir müteahhit, İstanbul'un çöplerini, Karaağaç mezbahasındaki kan tahammüratı ve işkembe muhteviyatını denize dökecekmiş. Bu iş için, Belediye kendisine ayda iki bin üç yüz lira verecekmiş. Ayda 2300 lira, senede 27.600 papel eder.

İstanbul koskocaman bir şehir. Bu koskocaman şehrin çıkardığı bir senelik çöp, süprüntü, acaba hiçbir işe yaramaz mı? Karaağaç mezbahasının kan tahammüratı ve işkembe muhteviyatı, ne bileyim ben, ziraatte falan filan kullanılamaz mı? Bütün bu, koskocaman bir şehrin bir senelik süprüntüsü, çöpü, tenekeye, kutuya, sokağa atıldıkları andan itibaren ebediyen kaybolmuş, denize dökülmeye, hem de üstüne para verilerek denize dökülmeye, mahkûm şeyler midir?

Ben, kimyadan, gübreden falan pek çakmam ama, bana öyle geliyor ki, Avrupa'da şehirler çöplerini ve mezbaha döküntülerini mutlaka bir işte, bir yerde kullanırlar.

Çocukluğumdan beri, mesela, paçavradan kâğıt yapıldığını işitir dururum. Şu denize dökülen İstanbul çöpleri arasında bir hayli miktarda paçavra olsa gerektir. Defterdarlık, tarihi vesikaları Bulgaristan'a sattıydı galiba. Belediye, İstanbul çöplerini, bir surette, tasfiye edip harice ihraç edemez mi? Malum ya, İstanbul, süprüntüsü bol şehirlerden biridir...

Filozoflardan bazıları : "Kâinatta ne yeniden bir şey yaratılır, ne mevcut olan kaybolur. Yalnız mütemadi bir şekil değişikliği vardır. Madde boyuna şeklini değiştirerek akıp gitmektedir," diyorlar...

Şu felsefi nokta-i nazarla, İstanbul'un çöplerini denizde suya ve kuma karışmaktan, kaybolmaktan, daha faydalı bir şekle sokamaz mıyız acaba?

Ama, siz diyeceksiniz ki : "Be adam, kimyadan, hikmetten anlamazsın, şehircilikten, belediyecilikten çakmazsın, gelmişsin buraya, İstanbul çöpleri ve Karaağaç mezbahası işkembe muhtevi-

yatının encamlarını felsefeyle tayin etmeye uğraşıyorsun. Hiç öyle iş olur mu?"

Hakkınız var böyle iş olmaz. Zaten ben de bunu, laf kıtlığında asmalar budayayım, kabilinden söyledim. Kusura bakmayınız, efendim.

[Ben / Yeni Gün, 20.8.1931]

Tahammürat : ekşimiş artıklar; *Muhteviyat* : içindekiler; *Tasfiye* : arıtma, ayıklama; *Malum* : bilinen, belli; *Nokta-i nazar* : görüş, görüş açısı; *Hikmet* : gizli neden, felsefe; *Encam* : son, işin sonu.

Benim fıkralardan
KARPUZ KAVUNA DAİR

Bu yıl karpuz kavun çok oldu. Köşe bucak, "Kurabiye, kesmece, kan kırmızı, baldır bal!" naralarıyla doldu. Halk, harıl harıl karpuz kavun alıyor. Bu sıcakta karpuz yenir doğrusu, hele şöyle soğutulmuş kütür kütür cinsinden olursa.

Balıkpazarı'nı kavun karpuz kokusu, muharebe meydanını kaplayan zehirli gaz gibi, istila etti. Haliç baştan başa kavun karpuz tarlası oldu. Âlâ, güzel, hoş!

Amma ve lakin, iki gözüm, âlâ, güzel, hoş ama, kardeşim, bu karpuz kavun yüzünden, gece saat on, on bire doğru bizim mahalleden geçilmez oldu. Komşu hatunlarla komşu kızlar vesaire, sıcağı kestirmek için yedikleri karpuzların kabuklarını teneke teneke sokağa döküyorlar. Hava zaten ağır, bizim nine fena halde hasta, hatuncağız, lodos havası gibi pencereden dolan bu kavun karpuz kabuğu kokusunu duydu mu bayılıveriyor. Haydi bakalım, pencereleri filan kapatıyoruz. Sıcak. Sıcak. Fıkır fıkır evin içinde kaynıyoruz, kardeşim.

Karpuz kavun bol oldu da iyi mi oldu sanki? İstanbul'un havası bozuldu be kardeşim. Şimdi artık, tahtakurusunu, sivrisineği filan bıraktık, kavun karpuz kokusuyla mücadele ediyoruz. Neylersin, iki gözüm, insanlar tabiatla daimi bir mücadele halindedirler. Daha doğrusu, cümle mahlukat tabiatla mücadele ediyor. Yalnız belediyelerin böyle işlere kulak astıkları yok. Dünyaya bir daha gelirsem belediye olarak geleceğim.

[Ben / Yeni Gün, 24.8.1931]

Cümle : bütün; *Mahlukat* : yaratıklar.

Benim fikralardan
HAYVANLAR VE MEDENİYET...

Yeni bir nazariye sahibiyim bendeniz, efendim. Bu yeni nazariyemde mühim bir keşfin kokusu var diyebilirim, efendim. Benim, keşifli nazariyem, kanser hastalığının serumunu keşfetmek gibi, o kıratta bir şeydir. Eğer Avrupa'da, Amerika'da filan olsaydım, bu keşifli nazariyem sayesinde, belki de, milyoner olurdum. Fakat, bendenizin, milyonerlikte gözüm yok. Nazariyemi harice ihraç etmeyeceğim. Memleket dahilindeki vatandaşlarım keşfimden müstefit olsunlar. Bu mükâfat bana yeter...

Efendim,

Uzun bir laboratuvar mesaisinden, zahmetli bir tarih, hikmet, kimya, biyoloji, balastik ve riyaziyat-ı âliye tetebbuundan sonra, şöyle bir kanaate geldim :

Eğer, hayvanlar olmasaydı, bugünkü medeniyet vücuda gelemezdi. İnsanlar bugünkü medeniyetlerinin teknik esaslarını, bugünkü medeniyet zanaatlarını, hayvanları taklit ederek meydana çıkarmışlardır.

İşte keşifli nazariyem budur...

Şimdi bunu bazı misallerle, derhal ispat edeyim :

İnsanlar, kuşları taklit etmişler : Tayyareyi yapmışlar... Balıkları taklit etmişler : Tahtelbahirleri yapmışlar... Toprak altı trenlerinin yani Metropoliten'lerin esası : Köstebeklerdir... Gemilerin esası : Ördekler, kazlar ve kuğu kuşlarıdır.. Papağanlar : Gramofona numune olmuş. Kaplumbağalar : Tanklara örnek alınmıştır...

Teknik sahasında, daha böyle, binlerce misal getirmek kabildir... Zanaatlara gelince, mesela :

Feministlik : Devekuşundan mülhem olmuştur... Cırcırböceği : Avukatlığı ilham etmiştir... Arpacıkumrusu ve kahvaltılarını yapmış ispinoz ve bülbül gibi kuşlar : gazeteciliğin ilham perileridir... v.s...

[Ben / Yeni Gün, 25.8.1931]

Müstefit : yararlanan; *Hikmet* : felsefe; *Riyaziyat-ı âliye* : yüksek matematik; *Tetebbu* : araştırma, irdeleme; *Tahtelbahir* : denizaltı; *Mülhem* : içe doğmuş, esinilmiş; *İlham* : esin.

Benim fıkralardan
ASRİ DİLENCİLİK

Dikkat ettim, kardeşim. Evet çok iyi dikkat ettim. Eskiden İstanbul dilencileri damdan düşer gibi para isterlerdi. Piyazcılık sanatında geri idiler. Adamın ne idüğünü bilmezlerdi. Sanatlarının ehli değillerdi anlayacağınız.

Fakat, kardeşim, her şeyin teknikleştiği, asri bir hal aldığı şu asırda, dilencilik böyle iptidai bir şekilde kalacak değildi ya. Eh tabii bu da yenileşecek, asrileşecekti... Nitekim, kardeşim, bu da oldu ve şimdi kalın kafalı dilencilerin yerini ince kafalı filozof yapılı üstatlar aldı. İnsanın ruhunu okşayarak, haline ayak uydurarak para topluyorlar. Dilenciliği yabana atmayın, ağabeyciğim... Bu cenabet şeyi herkes yapamaz doğrusu. Herkesin karıştıracağı halt değil bu.

Herhangi bir dilenciye herhangi bir gün :

— Şeker Bayramına kaç ay var? Leyl-i miraç ne zaman?.. Mekteplerin imtihanı ne zaman başlayacak? Mektepler hangi ayda ve ayın kaçında açılacak v.s. gibi sualler sorun, alacağınız cevap, adedi adedine, kelimesi kelimesine, tıpatıp çıkmazsa ben de şu bıyıkları kazıtırım, bileklerimi keserim, kardeşim. Heriflerin gözleri berber aynası gibi alimallah. Mekteplerin imtihan zamanlarında kolunda kitap, harıl harıl derse çalışan çocukları şu ağızla kafese koyuyorlar :

— Allah zihin açıklığı versin. Allah yüzünü kara çıkarmasın. Birincilikle geçersin inşallah. v.s.

Biri erkek biri dişi bir çift gördüler mi, şöylece tongaya bastırıyorlar :

— Allah zengin etsin. Allah muradınızı versin v.s.

Yolda acele acele, telaşlı telaşlı gidiyorsunuz, değil mi?..

Faka bastığınızın resmidir :

— Allah işinize kolaylık versin. Allah rast getirsin. Daire müdürüyle atışmazsınız inşallah...

Hasılı, kardeşim, üstatlar, herkesin halet-i ruhiyesini tahlil ederek şu kesatlıkta her gün çok para kırıyorlar, dâr-ı dünyada...

Ve bu gidişle, kardeşim, Amerika'daki milyoner dilencilere top attıracaklar bizim üstatlar...

[Ben / Yeni Gün, 26.8.1931]

Asri : çağcıl; *İptidai* : ilkel; *Leyl-i miraç* : göğe yükseliş gecesi; *Murat* : istek, dilek; *Halet-i ruhiye* : ruh hali; *Tahlil* : çözümleme; *Dâr-ı dünya* : bu dünya.

Benim fıkralardan
DOKTOR VE UMACI

Bir haftadır hastayım, bir haftadır bizim ev, her sabah, her kapı çalınışında çocuk çığlıkları ve ağlamalarıyla inim inim inliyor. Bu, bir haftadan beri, her sabah, her kapı çalınışında kıyamet koparan çocuklar, benim üç ve beş yaşındaki iki kardeşimdir. Onların böyle bağırmalarına, korkudan kaçacak delik aramalarına sebep : Her sabah beni yoklamaya gelen doktordur. Her kapı çalınışında, doktorun geldiğini zannediyorlar. Basıyorlar feryadı...

Bir haftadır, küçüklerin odama uğradıkları yok. Yalnız ara sıra kapının aralığından, büyümüş gözlü kafalarını uzatıyorlar. Sonra yuvarlana yuvarlana, merdivenleri inip annelerinin boynuna atılıyorlar. Doktorla benim odamda karşılaşmak ihtimali, çocukların en dehşetli korkusu...

Bizim çocuklar için doktor, umacı demektir. Her yaramazlıklarında onları : "Şimdi seni doktora götürürüm!" diye tehdit etmişler ve ediyorlar. Babaları birisini gezmeye götürse, evde kalanını, annesi : "Baban onu doktora götürdü," diye aldatıyor. Geceleri uyumak istemezlerse : "Şimdi doktoru çağırırım!" sözü en tesirli bir uyku ilacı vazifesini görüyor...

Bu doktor-umacı hayali, bu doktor-umacı tehdidi yalnız bizim evdeki çocuklar için kullanılan garip bir terbiye usulü değildir. Komşular da, mahallelilerimiz de aynı vasıtaya başvurmaktadırlar...

Doktor korkusu belki çok eski zamanlardan kalma berbat bir ananedir. Babam bile hâlâ doktordan hafif tertip korkar.

Halbuki, bana öyle geliyor ki, çocuklara verilecek sıhhat ve müspet ilme itimat terbiyesinin en başında :

"Doktoru sevmek" umdesi bulunmalıdır.

[Ben / Yeni Gün, 28.8.1931]

Umde : ilke.

Benim fıkralardan
MAHALLE ARASI HAYVANLARI

Bizim, evleri birbirinin üstüne binmiş, cumbaları birbirinin içine bakan mahallelerimiz garip bir âlemdir. Bu mahallelerde, her ev, sanki en yakın kasabadan yüz fersah uzak bir şatodur. Evlerin arkasındaki bir karış, sözüm ona, tahta perdeli bahçeler ucu bucağı olmayan çiftliklerdir.

Ve bu böyle olunca, komşunun istirahat ve sıhhat hakkına hürmet etmek hiçbirimizin aklına gelmez. Herkes kendi evinde, kendi bahçesinde, bahr-ı muhitlerin ortasında, kimsesiz bir adada yaşıyormuş gibi hareket eder.

Bu iddialarımın en büyük delili, mahalle aralarında, o bir karış tahta perdeli bahçelerde beslenen, yetiştirilen, teksir ettirilen hayvanlardır.

Mesela, bizim mahalle ve bizim komşular. Sağ yanımızdakiler arıcılığa meraklı insanlar. Bahçelerine iki tane kovan kurmuşlar. Bu sıcakta bizim evde tek bir pencere açmanın imkânı yok. Arılar hemen içeriye doluyorlar. Çoluk çocuk hepimizde surat davul gibi.

Sol yanımızdakiler, koyun ve keçi meraklısı insanlar. İki koyunları ve bir keçileri var. Bir teke kokusu, bir koyun kokusu, dayanabilirsen, dayan Allahım...

Kapı karşı komşumuzun güvercinleri var. Mübarek hayvanlar saçağımızı, pencere içlerimizi berbat ediyorlar...

İki ev ötemizde oturanlar, horoz ve tavuğa düşkün. Bir Denizli horozları var, kardeşim, gece yarısı, sabah, akşam, vakitli vakitsiz feryadı bir basıyor, acı acı bir ötüyor, uyuyabilirsen uyu...

Sonra bu mahalle hayvanlarının en fecisi gramofonlar... İşbu hayvanların sekizi dokuzu birden, muhtelif havalardan, çalmaya başlayınca, "Medet ya hak!" diyip dağlara düşmekten başka çare yok...

Hayvanları sevmek, hayvan beslemek yahşi iştir. Ve lakin, insanları sevmek, insanlara acımak da pek o kadar fena bir tabiat değildir gibi geliyor bana...

[Ben / Yeni Gün, 29.8.1931]

Bahr-ı muhit : okyanus; *Teksir* : çoğaltma; *Yahşi* : iyi, güzel; *Tabiat* : huy.

Benim fıkralardan
ATA SÖZLERİNİN İKİNCİ MANALARI

Atasözleri bir âlemdir. Her atasözünün tetkikinden birçok hakikatler elde edilir. Yalnız mesele bu tetkiki yapabilmektedir. Atasözlerinin zahiri, harici manalarına değil, batını hikmetlerine nüfuz etmek lazımdır. Hani, insan, atasözlerinin bu batını ikinci manalarını keşfederse bir darülfünunu bitirmiş kadar âlim olur.

Şimdi, sizinle beraber, bu hususta birkaç tecrübe yapalım. Tecrübeyi, benim keşfettiğim, mantık metodu ile icra edeceğiz. Başlıyoruz :

1. Az tamah çok ziyan getirir. Binaenaleyh, "Çok tamalı az ziyan getirir."
2. Bir sürçen atın başı kesilmez. Binaenaleyh, "Sürçmeyen atın başı kesilir."
3. Çok bilen çok yanılır. Binaenaleyh, "Az bilen az yanılır."
4. Ak akçe kara gün içindir. Binaenaleyh "Kara akçe ak gün içindir."
5. Sakla samanı gelir zamanı. Binaenaleyh, "Saklama samanı hiç gelmez zamanı."
6. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar. Binaenaleyh, "Yalancı olmayanın mumu yatsıya kadar da yanmaz."
7. Çirkefe taş atma üstüne sıçrar. Binaenaleyh, "Çirkefe taş at üstüne sıçramaz."
8. Acı patlıcanı kırağı çalmaz. Binaenaleyh, "Tatlı patlıcanı kırağı çalar."
9. Açtırma kutuyu söyletme kötüyü. Binaenaleyh, "Kapat kutuyu, söylet iyiyi."
10. İt ürür kervan yürür. Binaenaleyh, "İt ürümezse kervan yürümez."

11. Sinek küçüktür ama mide bulandırır. Binaenaleyh "Büyük sinek mide bulandırmaz."

12. v.s... v.s...

[Ben / Yeni Gün, 30.8.1931]

Zahiri : görünen, görünürdeki; *Batını* : içrek, görünmeyen, gizli, içteki; *Hikmet* : felsefe, bilgelik; *Nüfuz etmek* : inceliğine varmak, anlamak; *Darülfünun* : üniversite; *İcra* : yapma, yürütme; *Tamah* : açgözlülük.

Benim fıkralardan
KORKUNÇ İKİ LAF...

Nasrettin Hoca'ya "Büyük bir laf et!" demişler. Hoca merhum : "Deve," demiş.

Bu, büyük bir laf mıdır, değil midir? Bilmiyorum. Hoca merhum, bu cevabıyla ne demek istemiş, hangi gülünç tarafla dalga geçmiş? Bu cihetleri karıştırmak istemem. Bana ne...

Velakin, hakikaten bazı laflar büyüktür, bazı laflar korkunçtur... Lafların daha birçok hassaları olabilir. Ben dünyadaki en korkunç iki laftan bahsedeceğim...

Bahsetmek istediğim iki laf, iki kelime ayrı ayrı dururlarken hiç de öyle müthiş şeyler değildirler. Fakat, bir araya geldiler mi?.. Maazallah...

"Kardeşim" kelimesi, lafı hakkında ne buyurulur? Hiç. Basbayağı laf, değil mi?

Ya, "Vallahi" kelimesi hakkında fikriniz? Arapça bir kelime, yeminlerimizden bir tanesi...

İyi ama, işte bu iki bitaraf kelime bir araya geldiler mi, iki müthiş kuvvet olurlar...

Ben, "Vallahi kardeşim"den daha korkunç iki laf bilmiyorum...

Dehşetli sıkıntı içindesiniz. Belki beş, belki bir tek papele eşedd-i ihtiyacınız var... Bir tek papel sizi nâr-ı cehennemden kurtarıp cennet-i âlâya kavuşturacak. Paralı dostlardan birine gidersiniz :

— Dehşetli sıkıntı içindeyim, dersiniz. Bana hiç olmazsa...

O derhal sözünüzü keser :

— Vallahi kardeşim... der...

Cümlenin sonunu dinlemeye lüzum yok. Bu iki kelime size her şeyi anlatır...

İşsizsiniz... Bir şirketin müdürü ahbabınızdır. Gidersiniz :

— İşsizim. Şu senin şirkette bana elli altmış liralık bir iş...

O derhal sözünüzü keser :

— Vallahi kardeşim... der...

Cümlenin sonunu hiç dinlemeyin... Malum...

Daha misal getireyim mi? İstemez... Zaten, **"VALLAHİ KARDEŞİM"** kelimelerinin dehşetini bilenler bilir. Bilmeyenlere anlatmak mümkün değildir...

[Ben / Yeni Gün, **3.9.1931**]

Eşedd-i ihtiyaç : pek güçlü gereksinme; *Nâr-i cehennem* : cehennem ateşi; *Cennet-i âlâ* : yüce cennet; *Malum* : belli, bilinen.

1934

TAŞI GEDİĞİNE KOYMAK

Elinizin altında dilediğinizden çok taş bulunsun, gedikler istediğinizden uygun olsun, taşı gediğine koyamadıktan sonra, ne gedikler kapanır, ne de taşlar bir işe yarar...

Taşları gediğine koymak kolay değil... İlkönce, hangi taşın hangi gediğe uyabileceğini tasarlamak, sonra da seçilen taşı, büyük bir ustalıkla, eliniz titremeden yerine yerleştirmek...

Bir iş zor olursa, onu kolaylaştırmak yolları aranır...

Düşündüm taşındım, konuşma dilimizde yaşayan, ancak, yazı dilimize sokmakta güçlük çektiğimiz, yazı dilimiz için yeni olan sözlerin, gediklerine konmasını kolaylaştıracak, yavaş yavaş bizi bu işe alıştıracak bir yol buldum gibi...

Çocukluğumda "Gök Bayrak"ı okuduydum. Çok eski, çok uzak günlerin canlı, ateşli, doludizgin bir masalıydı bu... İçinde "tutsak" gibi birçok sözler geçer... Bu "tutsak" sözünü "Gök Bayrak"ı okuyanlar yadırgamamışlardır. Hele "Can Bey" diye bir delikanlı vardır, adı ancak "Can Bey" olabilir...

Anlatabiliyor muyum?..

Yeni sözleri böyle çok eski günlerin masalları içinde, çok kolaylıkla, yerlerine yerleştirebiliriz... Böyle yazıların çoğalması, taşı gediğine koymak işinde, bir yandan yazıcıyı ustalaştırır, öte yandan okuyucuyu yeni sözlere daha kolaylıkla alıştırır...

Bu dediklerim, yalnızca, bir yol açma kolaylığıdır...

[Orhan Selim / Akşam, 16.11.1934]

AY IŞIĞININ SESİ

Sınır dışı gazetelerinde okudum : Çekoslovakya'da ay ışığının sesini almışlar...

Sizin anlayacağınız, gökyüzünde ay hatuna bir sinema yıldızı gibi türkü söyletmişler.

Bu duyulmamış denemede sesli sinema düzenini kullanmışlar...

İlkönce ay ışığı tıpkı sinemada olduğu gibi, şeridin üstüne çizgi çizgi geçirilmiş, sonra bu çizgiler makineden geçirilerek sese çevrilmiş... Ay hatun da böylece başlamış cırlamaya... Ne dersiniz bu işe?.. Ben şaşmadım dersem, yalan söylerim...

Işığın sese döndürülmesi düzenini tersine çevirmek elden gelseydi ne iyi olurdu, diye düşünüyorum... İstanbul'un bol gürültü patırtısını ışığa çevirdik mi, geceleri, yıkım olmadan, karanlık yollarımızı aydınlattık gitti...

[Orhan Selim / Akşam, 19.11.1934]

"RESMEN" VAPUR, "RESMEN" TREN...

Başıma bir iş geldi, hani pişmiş tavuğun başından geçmemiştir. Anlatayım, dinleyin :

Ben Pendik'te otururum. İyi yer, güzel yerdir, yalnız uzak, hele kışın, yol çam sakızı gibi uzadıkça uzar... Diyeceksiniz ki, tren var, atlar gidersin.. Ben şimdiye dek öyle yapıyordum. Ama bundan sonra, başımdan geçtiğini söylediğim işten sonra, trene güvenemeyeceğim...

Vagonlar mı kötü? diyeceksiniz. Hayır, vagonlar ev odası gibi dinlendirici... Yollarda bir bozukluk mu var? Yoo, yollar sapasağlam, trenler demirlerin üzerinde yel gibi kayıyorlar...

Öyleyse ne?

Geçen gün Kadıköy'deydim... Tren gidiş geliş bildirisine baktım; 21,35'te Haydarpaşa'dan kalkan bir tren var... 21,30'da girdim istasyona... Tam bu aralık İstanbul'dan bir de vapur geldi, yolcusunu boşalttı... 21,30, 21,35 oldu, tren kalkmadı; 21,40 oldu yine yerinde; 22 tren yürüyeceğe benzemiyor. Ne oluyoruz? Niye kalkmıyoruz? diye soruşturmaya başladım... "Denizde sis var. İstanbul'dan gelecek vapuru bekliyoruz," dediler. "Hangi vapuru?" "İstanbul'dan 21,10'da kalkıp buraya 21,30'da gelen vapuru...", "Demin bir vapur geldi, tam 21,30'da, İstanbul'dan da 21,10'da kalkmış...", "Doğru, ama o vapur RESMEN 21,10 vapuru değildir, 20 bilmem kaç vapurudur...", "Canım, vapurun RESMEN'i olur mu? 21,10'da kalkmış, yolcularını almış, gelmiş..."

Dinletemedik, 21,10'da kalkan vapur RESMEN 20 bilmem kaçta kalkmıştı. Biz, 22'de kalkacak, kalkacak ama RESMEN 21,10'da kalkmış sayılacak vapuru bekleyecektik... Artık dayanamadım. "RESMEN vapurdan bana ne," dedim. "Ben kara yolcusuyum. Gidiş geliş bildirisi 21,35'te bu istasyondan bir tren kalkacağını gösteriyor. Ben bir devlet işletmesinin bu yazılı sözüne güvendim, geldim. Devlet yalan söylemez!"

İstasyon şefi bunu da dinlemedi... Kara yollarında hiçbir bozukluk yokken, 21,10'da Köprü'den kalkan bir vapur 21,35

treninin yolcularını getirmişken; 21,35 treni 22,20'de kalktı...
Dakikasında kalkmayan tren RESMEN tren değildir...

[Orhan Selim / Akşam, 22.11.1934]

BİZ, KADIKÖY-BOSTANCI ARASI OTURANLAR MAKAS İSTERÜK!

Biz Kadıköy-Bostancı arası oturanlar Makas isterük!

Dün Kadıköy-Bostancı tramvay yolunda, Selamiçeşme yakınlarında bir adam çiğnenerek öldü...

Eh, bekliyordum hani, bir iki aya yakındır tramvay işliyor, şunu bunu ara sıra devirdiği oluyordu ama, daha ezip öldürmediydi... Tramvay işlesin de adam çiğnemesin olur mu? Olmaz!? Sanki bizim kıyıdaki tramvaylar, karşı yakadaki kardeşlerinden geri mi kalacaklar?.. Kalmazlar elbette?!..

Belki ölenin de suçu olmuştur : Dalgınlık, vurdumduymazlık, ağırkanlılık gibilerden... Ama, ne de olsa, o canını demir tekerleklere vererek, vardıysa, suçunu ödedi... Dalgınlık gibilerden bir suç için çok ağır bir ödeyiş!..

***

Bu acıklı iş 8,30'da olmuş... Ben Erenköy'deydim. Dokuzu bilmem kaç vapuruna yetişmek için tramvay beklemeye başladım. Bekle de bekle, bekle de bekle... İki yoldan birisi işlemediği için, Kızıltoprak'ta aktarma maktarma ancak 11,45 vapuruna güç bela yetişebildim. Böylelikle benim bildiğim, 3 saat tramvay gidiş gelişi yoluna konamadı... Benden sonra bu yola konulamayış daha kaç saat sürdü, bilmem...

Bu işin neden böyle uzun sürdüğünü sordum, soruşturdum : "Gidiş geliş yolları arasında MAKASLAR yok denecek kadar az da ondan," dediler...

Oldu mu ya? Makassızlık yüzünden vapurlarımızı kaçırtmak, bizi işimizden gücümüzden alıkoymak yakışık alır mı? Tramvay işliyor, gidiş gelişimiz düzene girdi diye sevindikti... Sevincimizi böyle çabucak yarıda bırakmak olur mu ya?

Uzun sözün kısası : Biz, Kadıköy-Bostancı arasında oturanlar, bugünün işi yarına bırakılmayarak, tez elden MAKAS isterük!..

[Orhan Selim / Akşam, 23.11.1934]

AĞAÇLAR

Ağaçlar var, boy boy, çeşit çeşit, biçim biçim... Boyları başka başka, kokuları biribirinden ayrı... Kimisinin gölgeleri serin olur, kimisinin yemişine tadından doyulmaz...

Göz için olanları var : Karşılarına geçip baktıkça bakarsın, ne bıktırır, ne usandırır... Kulak için olanları var : Dalları arasında yel estikçe yaprakları öyle bir içli içli titreşir, öyle bir haykırır, öyle bir ağlar, ses verir ki, dinledikçe dinler, duydukça duyar, yanlarından ayrılmak istemezsin...

Ben her ağacı bir çeşit adama benzetirim... Al yanaklı yemişleriyle elma ağacı, tosun gibi yavrularını kollarına almış tombul, ak pak bir anayı andırır...

Çam ağacı, uzak ülkelerden gelmiş bir eski günler bahadırıdır ki, kendi kendine güvenmesi, boyuna posuna sevgisi, ağır başlılığı bir bakışta anlaşılır... Hele, ay ışığı altında çamlıklara bakınca bir masal ordusunu görür gibi olursun...

Kara düşüncelere dalmış, aksoylu bir filozoftur selvi... Ölümün kapısı eşiğinde, çeliği kararmış yalın kılıç gibi duruyor... Önünde saygıyla eğilelim...

Salkımsöğütler, saçları topuklarına kadar inen genç kızlardır... Onları dere kıyılarında salınır gördükçe, içim gıcıklanır, çırılçıplak yıkanan güzelleri gözetler gibi olurum...

Her ağaç bir adama benzer... Onlardan bir dal koparmak bir kol kırmak gibi, bir yaprak yolmak bir göz çıkarmak gibi gelir bana... Ben hiçbir adamla, bir ağaçla konuştuğum gibi gıllığışsız konuşmadım. Ağaçların dilinden anlamayan, toprağın dilinden anlamaz. Toprakla konuşamayanlar en bilgili sesi duymamışlar demektir... Ne yazık onlara!..

[Orhan Selim / Akşam, 24.11.1934]

YAZ YAĞMURU, KIŞ YAĞMURU

Yaz yağmurlarını severim. Onlar, serinletici, dinlendirici, yaratıcı, kırıp koparmayıcıdırlar... En çok coştuklarında akarsu olup pırıltılı bir yel gibi geçiverirler...

Şimdi dışarıda, inleyerek, sızlayarak, uluyarak yağan bir kış yağmuru var... Kötü, gönül karartıcı, sırılsıklam, kirli çamaşır gibi bir yağmur...

Ben yaz yağmurlarını düşünüyorum :

Sararmaya başlamış buğday tarlalarının üstünde aksoylu boyalarla kemerlenen bir yağmur kuşağı gözümün önüne geliyor...

Eteklerini kaldırıp bir kaldırımdan ötekisine, yavru kuş gibi seke seke geçen genç bir kızı görür gibi oluyorum. Saçları sarı sarı, gözleri gök... Omuzları ıslanmış, saçları yağmur damlalarıyla pırıl pırıl...

Çıplak ayaklı çocuklar yıkık bir duvarın üstüne çıkmışlar, bir yandan ıslanırken bir yandan türkü çağırıyorlar :

Yağmur yağıyor
Seller akıyor
Arap kızı damdan bakıyor

Yaz yağmuru sıcaktan kurumuş toprağın dudaklarına yaşatıcı bir can suyu gibi iner... Yaz yağmuru kötülük bilmez... Varlıklılar da, yoksullar da severler onu... Ama şimdi su dışarıda, kancıkçasına, gitgide biraz daha üşüterek, ıslatarak üç gündür durup dinlenmeden yağan nesne, ama o, acımak bilmez katı yüreklinin, soyu batasıcanın biridir...

Belki onun da yağması gerek... Belki, o da toprağın içine atılan tohumları yeşertmek için onların gözüne bir ışık gibi sızıyor... Belki... N'eyleyim, ben onu sevmiyorum... Sevip sevmemenin zırvası olursa, belki zırvalıyorum... Belki, toprağın altındaki tohumlar şimdi onu bir türkü gibi dinlerken, belki ben böyle bir kış yağmurunda, geçmiş yıllardan bir yıl, toprağın içine, bir daha ışık göremeyecek, bir daha yeşeremeyecek bir tohum atmışım... Belki...

[Orhan Selim / Akşam, 25.11.1934]

KURTULUŞ

Dün Edirne'nin kurtuluşu kutlulandı... Kurtuluş şenliklerini, birbiri ardından, birbirini bütünleyen, inanılmayacak kadar güzel seslerle örülmüş bir türkü gibi çağırıyoruz!

Bu türkünün her haykırışı, ya dış emperyalizmin, ya iç derebeyliğin beynine inmiş yumruktan çıkan bir yankı, bir ses karşılığıdır...

Sözler vardır, istenilen anlayışa çekilebilir... KURTULUŞ sözünün, nerde olursa olsun, anlattığı nesne tektir...

Sözler vardır, soyları belli olmaz... Kullanıldıkları yere göre boyaları değişir... KURTULUŞ sözü sözlerin en aksoylusudur, nerde olursa olsun, has boyası, yeni doğan güneşlerin alevindendir.

Dün Edirne'nin kurtuluşu kutlulandı, İzmir'in kurtuluşu kutlulanacak, derebeylikten, hakanlıktan kurtuluşumuzu kutluladık, Arap alfabesinden kurtuluşumuzu kutluluyoruz, dilimizin kurtuluşunu kutlulamak da boynumuzun borcudur.

KURTULUŞ sözüyle, yürümek, ilerlemek, değişmek, dönüm yerleri atlamak sözleri kan kardeştirler...

KURTULUŞ sözünü öyle sık sık anıyoruz ki, bu anışın verdiği göğüs kabartıcı yürek açıklığını duymayanlar : "Bıkkınlık getirdik artık," diyorlar... Biz onlara deriz ki, bu sözü daha sık sık, daha yüksek sesle analım, o bizim gücümüze güç, hızımıza hız katar...

En eskimez sanılan düşünüşler, bu düşünüşleri kalıbı içine alan sözler eskiyebilir; bu kara toprak yuvarlağın üstünde eskimeyecek, kocamayacak bir tek söz vardır : KURTULUŞ...

[Orhan Selim / Akşam, 26.11.1934]

ANA

Ne çiçeklenmiş yemiş ağaçları, ne kuracağı yapının taslağını taşıyan kafa; ne yaratılmışı bir daha yaratmak için, yürek gözüyle, boyalara uzanan eller, ne de sonsuz uzaklıklar, erişilmez derinliklerden gelen seslerle dolu bir kulak; ben bunların hiçbiri karşısında, gebe bir ananın önünde duyduğum saygıyı, şaşakalıp eğilmek isteğini duymamışımdır...

Doğurmamış bir kızın ince beli, yemiş vermemiş bir ağacın sıska dalı gibi biçimsizdir...

Yaşayışın en yaratıcı işini, karınlarında onun en büyük verimini taşıyan geniş kalçalı analar yapıyor...

Arının arıyı, buğdayın buğdayı doğurması, adamın adamı yaratması yanında nedir ki...

Bana : "Kızın öldü," desinler de, "Kızın kısırdır, yeşeremeden, çiçeklenemeden, yemişlenemeden, gitgide kuruyarak yaşayacaktır," demesinler...

Gövdelerinin biçimi bozulmasın diye doğurmak istemeyen kadınların güzelliği, içi samanla doldurulmuş cansız kuş kalıplarına benzer... Bu kuş kalıplarının boyaları solmaz, cam gözleri, temizlenmiş pırıl pırıl tüyleri vardır; karşılarına geçip onlara eğlenceyle bakarız... Ama, yalnız eğlenceyle... Saygıyla, imrenerek, severek değil... Onların anlattığı güzellik, onların anlattığı biçim : Kız oğlan kız ölmüş bir Firavun güzelinin mumyası gibidir...

Kadın mumya değil, anadır. Toprak gibi yaratan, toprak gibi doğurdukça güzelleşen, biçimlenen ana...

Her gebe kadın : Bilmem kaçıncı senfonisinin sesleriyle dolu Bethoven'in kafasından daha güçlü, yüreğinden daha güzeldir... Anamı, doğurduğu için seviyorum, yarattığı için sayıyorum...

[Orhan Selim / Akşam, 29 11.1934

KÖPRÜ'NÜN AÇILIŞI İLE KAPANIŞI

Bizde "Haliç" Frenkçede "Altın boynuz" denilen akarsuyun iki yanındaki iki İstanbul parçası, gövdesi daracık, küçücük bir kuşun koskocaman açılmış kanatlarına benzer... Bu daracık gövde bu iki koskocaman açılmış kanatların bağlantısı KÖPRÜ'dür. KÖPRÜ daracıktır, küçücüktür, miniciktir ama, onu ortadan kaldırırsanız, iki yanındaki koskocaman kanatlar kopuverirler, kımıldanamaz, uçamaz olurlar.

Anlatabiliyor muyum? KÖPRÜ deyip geçmeyelim! KÖPRÜ salt asfalttan, demirden yapılmış bir yapı değildir, o, bir büyük kan damarıdır ki, kesilince, kopunca, iki yandaki bugünkü İstanbul'un yaşayışı duruverir...

Köprü'nün bu değerliliğini benim gibi bir gazeteci bile anladıktan sonra, köprülerle neresi uğraşıyorsa orası daha iyi kavramış demektir... Bunu, düne gelinceye dek, böyle düşünüyordum, meğer iş bildiğim gibi değilmiş... Dinleyin, anlatayım :

"Çok yaşayan değil, çok dolaşan bilir" diye bir atasözü vardır. Ben bu sözün doğruluğunu, dün gece bir iş yüzünden Beyoğlu'nda kalıp erkenden, ilk vapurla, 6,30 vapuruyla Kadıköy'e geçmek istediğimde daha candan, daha yakından anladım...

6,20'de Köprü'nün Kadıköy iskelesine geldim... Yağmur çiseliyor, gök kapalı, ortalık alacakaranlık... Kalabalık bir adam kümesi, çoluklu çocuklu, kadınlı erkekli, Köprü'nün Karaköy yakasında bekleşip duruyorlar. Bir böyle yığın da Eminönü yakasında varmış...

Sordum : "Niye böyle bekleşiyorlar burada?"... Dediler : "Köprü açık da bir yakadan ötekine geçemiyorlar!"... Sordum : "Köprü kaçta açılır, kaçta kapanır?"... Dediler : "Şimdilik 5,30'da açılır, 6,30'da kapanır, ama sonraları, kış bastıkça, bu kapanış 7'ye dek gecikir!"... Sordum : "İstanbul'da iş kaçta başlar?"... Dediler : "Tütün depoları, fabrikaların çoğu 7'de işbaşı ederler... Esnaftan da 7'de yerinde bulunmak isteyenler vardır..."

Başka bir nesne sormadım... 7'de işine gitmek için, hiç olmazsa altıda uyanan bir İstanbul var, diye düşündüm... Şu tek sözü demek sırasının da şimdi bana geldiğini anladım :

İşbaşı yedide edilen İstanbul'da KÖPRÜ, altı buçuğa, hele sonraları yediye dek açık duramaz!.. Yanlış düşünüyorsam, bana "Yanılıyorsun," derler elbet...

[Orhan Selim / Akşam, 30.11.1934]

DOĞURMAK VE YAŞATMAK

Geçenlerde "ANA" adında bir yazı yazmıştım. Bildik doktorlardan birisi okumuş. Dedi ki :

"Belki bir iki büyük şehrimizde doğurmaktan çekinen kadınlarımız vardır. Ama, çokluğun çokluğuna bakacak olursak, bizim analarımız doğurmaktan çekinmezler. Hele çiftçi kadınlar, bol verimli bir tarla gibi, doğurucudurlar. Bunca yıldır kırda dolaşır dururum, orta bir sayımla, bir çiftçi kadının üç yılda bir çocuk doğurduğunu söylersem, bana inan..."

Doktor arkadaş şöyle bir durdu. Sonra içini çekerek :

"İş salt doğurmakta değildir ki... Doğanların yaşamasını da kollamak gerek. Bu kollayış işinin iki yüzü vardır. Birisi : Kadına çocuk bakımını öğretmek; ötekisi : Doğan çocuklara bakacak, yardım edecek barkları kırlara dek uzatmak, yaymak...

"Himaye-i Etfal'in en büyük, en geniş çalışma yeri çiftçiler arası olmalıdır. Her köyde bir çocuk bakımevini çabucak açamasak bile, her nahiye merkezinde böyle bir barkın açılmasına çalışmalıyız...

"Yurdun toprakları ne kadar verimliyse anaları da öyle doğurucudur. Toprak verimini arttırmak için nasıl uğraşıyorsak, çocuk verimini de çoğaltmak, doğanları yaşatmak için öylece çabalamalıyız."

Bildik doktor sustu. Ben onun dediklerini yazdım.. "Himaye-i Etfal" de, "Sağlık Bakanlığı" da okurlar elbet...

[Orhan Selim / Akşam, 1.12.1934]

Himaye-i Etfal : Çocuk Esirgeme Kurumu.

İYİLİK - KÖTÜLÜK

Nerdeydi, kimindi? Unutmuşum, bir yağlıboya gördümdü : İki gökkızı karşılıklı duruyorlar. Birisinin saçları sarı, kanatları ak, entarisi ak; ötekisinin saçları kara, kanatları kara, entarisi kara... Ak gökkızının elinde ak çiçekli bir ağaç dalı var; kara gökkızı, ucundan kara kan damlayan bir yalınkılıç tutuyor.

Bunlardan birisi iyilikmiş, ötekisi kötülük...

İyilik olanı hangisi? diye sormak ister mi?

Ucundan kara kan damlayan yalınkılıcın karşısına; eline ak çiçekli bir ağaç dalı alıp çıkacak kadar boşkafalılık gösteren karının iyilik olduğunu anlamadınız mı?

İyilik, kötülük...

Biri unutulur, biri unutulmaz... Biri cılızdır, öbürü güçlü...

Çürük, kötü bir elmanın yanına, genç kız yanağı gibi al kadifeli sağlam bir elma koyun, çok geçmez, onun da yanağı solar, çürüyüverir...

Ama, altın topu gibi bir Dörtyol portakalı, yanına getirilen küflü bir Yafa portakalına sağlık, dirlik aşılayabilir mi?..

Nezleli bir çocuk, beş dakika içinde, iriyarı bir delikanlının kafasına ağrıyı sokuverir... Ama, dipdiri bir ordunun içine sıska bir kocakarıyı salıverin, kocakarı canlanır mı?

İyilik, kötülüğün karşısına, eline ak çiçekli bir ağaç dalı alıp çıktıkça gülünç, cılız olmaktan kurtulamaz... Kötülüğün elindeki yalınkılıcı iyiliğin bileğine vermek gerek!

[Orhan Selim / Akşam, 2.12.1934]

BİZİM BAKKALIN OĞLU EVLENDİ

Duymadınız mı? Bizim bakkalın oğlu evlendi, evlere su taşıyan arabacının kızını aldı...

Duymadınız mı? Bu çok büyük, çok değerli işi duymadığınıza şaştım doğrusu.

***

Duymuş, işitmiş, gazetelerde okumuş, radyolarda dinlemişsinizdir elbet. Bilmem hangi kralın küçük oğlu, bilmem hangi kralın kızıyla evlendi. Şu kadar liralık armağan aldılar sağdan soldan, sofralarına konan pastanın ağırlığı şu kadar kiloydu, gelinin şöyle entarileri, güveyin böyle kunduraları vardı...

***

Neden bizim bakkalın düğününü duymadınız, bu sizi sarmadı da, bilmem hangi kralın oğlunun düğünüyle içli dışlı oldunuz? Yakışıklılığına, bizim bakkalın oğlu, kralın oğlundan daha yakışıklıdır. Aldığı arabacının kızı ise, inanın bana, kral kızının bin kat güzelidir...

Sordum soruşturdum, evlenen kral oğlu ne yazıcılıkta, ne okumuşlukta, ne askerlikte, ne yapıcılıkta, ne diplomatlıkta, ne şunda ne bunda öyle dişe dokunacak bir iş yapmış değilmiş... Kral kızına gelince, o da öyle... Bizim bakkalın oğluyla arabacının kızından bir ayrılıkları yok. Onların da iki gözleri, iki ayakları, bir burunları var, bunların da... Sonra ben kalıbımı basarım ki, bizimkilerden doğacak çocuk, onlarınkinden doğacaktan daha güçlü olacaktır...

Diyeceksiniz ki, onlarınki kral kraliçe tohumu; bizimkiler yine bir bakkalla bir çiftçiden doğmuş... Peki ama bundan ne çıkar? Kim demiş ki, bakkal oğlu, çifçi kızı olmak; kral oğlu olmaktan daha aşağıdır?.. Kim demiş ki... N'eyleyim, anlayamıyorum!..

Efendiliği, ağalığı, beyliği kaldıran bir ülkede yaşadığım için, neden, bilmem hangi kralın oğluyla bilmem hangi kralın kızının evlendiğini duydunuz da, bizim bakkalın oğlunun evlendiğini duymadınız, anlayamıyorum!..

[Orhan Selim / Akşam, 4.12.1934]

DELİKANLI

Yelesi yelde dalgalanan, sağrısı köpüklü, çıplak bir kır ata binmek istiyorum. Ne gem, ne kırbaç... Üzengisiz, eğersiz... Ensesi ellerimde, baldırlarım karnına dolanmış...

Kır atımı sürmek istiyorum. Doludizgin, göz alabildiğine!..

Ağırbaşlılar, gözleri kır atımın nallarından kopan toz toprakla dolu, "DELİ" diye seslenecekler ardımdan... Ben onlara : "KAN"ı unuttunuz, diyeceğim. Kafanın deliliğiyle kanın deliliğini ayırt etmiyorsunuz, diyeceğim... Ben deliyim, ancak diyeceğim, kafası değil kanı deli, ben delikanlıyım, diyeceğim...

Gökyüzünde, yeraltında, yerüstünde başsız, sonsuz akıp giden akışı, boyuna birbirini bütünleyen, hiç kopmayan bir köstek mi sanırsınız? Yavaş yavaş oluşların, olgunlaşmaların birdenbire koparak, bir sıçrayışla kendinden başka, kendinden yüksek bir basamağa çıktığını bilmez misiniz? Bunu bilmem, derseniz, yanardağın haykırışını bana nasıl anlatacaksınız?

Yanardağların haykırışı delikanlıcadır. Yavaş yavaş oluşlar, sıçrama sınırına dayandıklarında, delikanlılığın coşkunluğu ister istemez gösterir kendini!

Dil, yavaş yavaş olgunlaştı, yürüdü, ilerledi. Bu yavaş yavaş oluş, ilerleyiş, sıçramanın sınırına çattı dayandı işte!.. Yanardağ haykıracak. Ben, yelesi yelde dalganan, sağrısı köpüklü kır atıma bineceğim. Doludizgin süreceğim onu, göz alabildiğine!.. Ağırbaşlılar bana "deli" diyedursunlar. Ben delikanlı olduğumu biliyorum.

[Orhan Selim / Akşam, 5.12.1934]

ÖVÜNÜYORUM!..

Adamoğullarının kötülükleri sayıya gelir mi? Yalancılık onda, dolandırıcılık dersen o da onda, yüze gülüp arkadan kalaylama onda, güçlünün elini öpmek, güçsüzün belini kırmak dersen o da onda...

Bu saydıklarım kötünün kötüsü nesnelerdir. Bir de gevezelik, vurdumduymazlık, övüngeçlik gibi ufak tefek kötülükler var.

Ben bugün, toplumun karşısında, bu ufak tefeklerden birisini süsleyip püsleyip sırtıma geçirmek istiyorum. Sizin anlayacağınız, övüneceğim biraz, kendimi öveceğim, övüngeçliği üstüme alıvereceğim... Sağolsun, bizim gazeteci arkadaşlardan birisi yine bana çatarak : "Gururlanacağım, demek için işi ne de uzattın," diyecek. "Elini enseden dolaştırıp kulağını gösteriyorsun," diyecek. Varsın desin... "Gururlanma"nın karşılığı olarak ben size yukarıda saydığım sözleri buldum. Siz hangisini dilerseniz onu kullanırsınız...

Ancak iş burada değil... Size, niçin "övüngeçlik" çeşidinden bir kötülüğe düşmek istediğimi anlatayım.

Bundan bir yedi gün önce "İstanbul Köprüsü'nün geç açılıp geç kapandığını" buracıkta yazmıştım... Geçenlerde, bir de bizim gazeteyi açınca ne göreyim? Köprü bundan böyle erken açılıp erken kapanacakmış... Demek sözümü dinlemişler, İstanbullulara bir yararlığım dokunmuş... Durur muyum? Çabucak, bizim gazetenin yazı işleri bakıcısına koştum :

— Gördün mü, usta, dedim. Bir yazdım. Dokunaklı yazdım. Sözümü yerine getiriverdiler...

O hiç kılını bile kıpırdatmadan :

— Biz bu işle bir yıldan beri uğraşıyorduk, dedi...

Bozulmadım, dersem yalan söylerim. Bizim gazete bu işle bir yıldır uğraşıyormuş... Uğraşsın ne yapalım? Benim yazının dokunaklığı olmadı mı bunda? Ben İstanbullulara şöyle iyilik, böyle iyilik etmiş olmuyor muyum? Övünmek isteğimi kursağımda bırakmak yakışık alır mı? Övüngeçlik, övünme kötüymüş... Kötü olsun, mötü olsun, ben övünmek istedikten sonra kim karışır? Değil mi ya?

[Orhan Selim / Akşam, 6.12.1934]

KIZIM SANA SÖYLÜYORUM...

Ne yüreğimin başında yeşil bir sarık var, kızım, ne gözümde kara bir gözlük... Kendimi bildim bileli, bir gün olsun, düşüncelerime cübbe giydirmedim. Bana göre, Süleymaniye, yeryüzünde, yeryüzünün sevgisiyle söylenmiş unutulmaz bir Sinan türküsüdür, kızım, başka bir nesne değil... Deden orda, alnını hasırlara koyarak, kendi güçsüzlüğüne ağlarmış! Ben bugün, yine orda, adamoğullarının yaratıcı gücüne inanıyorum. Yalnız buna, başka bir nesneye değil!..

Sen daha küçüksün, kızım, yaşın on dört. Biraz daha büyüyünce sana laikliğin ne demek olduğunu anlatacaklar. Onu anladığında anlayacaksın ki, baban ondan da bir adım ilerdedir... İşte bunun için, kızım, sana şimdi söyleyeceklerimi, yobaz bir kafanın sözleri sanma...

Seni beğenmiyorum. Kafanın dışını beğenmiyorum! Senin gibi okuma çağında, okullu bir kızcağızın saçlarını kıvırtması, bu kıvrılmış saçların üstüne okul şapkasını, bir eski günler külhanbeyinin fesi gibi, yampiri giymesi bana kötü geliyor... Şapkanı böyle giymeyi kimden öğrendin? Hangi gözü çıkası kötü sinema yıldızı fingirtisinden özendin buna? Yakışıklı olayım diye mi böyle yapıyorsun? Daha on dört yaşındasın, dilersen on sekizinde ol, okullusun, okuma çağındasın, senin yakışıklığın şapkanın biçimiyle değil, şapkanın altındaki kafanın içiyle çoğalır, azalır...

Seni beğenmiyorum, kızım... Kafanın içini beğenmiyorum. Arkadaşlarınla konuştuklarına kulak kabarttım. Giyim, kuşam, süs, tuvalet... 14 yaşındasın, yetmiş yaşında kocakarı gibi dedikodu yapıyorsun. Kaytan bıyıklı sinema delikanlılarının adını ezbere biliyorsun da, geçen gün sana bir kocamış, dudakları boyasız hatuncuğun fotoğrafını gösterdim, "Bu kim?" dedim, bilemedin... Onu bilmeni çok isterdim kızım. O, kadın soyunun en büyüklerinden biriydi. O, Madam Küri idi, kızım... Ona benzemeni öyle dilerim ki!..

Saçı kıvrılmış, yampiri şapkalı, kızım, seni beğenmiyorum... Sen benim kendi kızımsın, KIZIM SANA SÖYLÜYORUM, GELİNLERİM SİZ DE DİNLEYİN!..

[Orhan Selim / Akşam, 9.12.1934]

KADINLAR TAKMA SAKAL TAKMALI MI?

Ben, ne ekonomik, ne politik, ne moral (ardı ardınca üç Frenk sözü söyledim, bugünlük göz yumuverin), evet, ben, şu yukarıda saydığım üç nesne bakımından kadınla erkek arasında bir ayrılık gözetmeyenlerdenim. Bunu böylece önceden söylemiş olayım da, şuracıkta yazacaklarım ters anlaşılmasın...

Kadınlar, erkek giyimine, kuşamına özenmeli midirler? Bu doğru mudur?

Biz erkeklerin bile birçoğu, hele yazın sıcaklarda, kravat, yakalık takmaktan bıkmış usanmışken, giyim kuşamda da bize benzemek için kadınların kravatlanmalarını anlamam... İşe, bilgiye, politikaya karışan bir kadının erkek gömleği, erkek yakalığı takması gerek olduğunu bir türlü kavrayamam. Kadınla erkek arasında ne siyasal, ne moral, ne de ekonomik bir ayrılık olmasın demek : Erkekler de kadınlar gibi çocuk doğursunlar, kadınlar da erkekler gibi sakallanıp bıyıklansınlar, demek değildir.

Kafa, gövde sağlığı bakımından biteviye bulunmasını dilediğim bu iki soydan, ne erkek kadınlaşmalı, ne de kadın erkekleşmeli. İkisi de kadınlıklarını, erkekliklerini koruyarak biteviyede adamlaşmalı. İki soyun da kendine göre öyle iç güzellikleri, incelikleri, duyguları vardır ki, bunların da birbirine benzemesini istersek, yeryüzü üstünde yaşanamayacak gibi kötüleşir...

Fileli, ajurlu, dantelalı, ipekli iç çamaşırı giyen bir erkek için ne buyurulur? Benim güzel, benim güçlü, benim düşünceli, ince, kız kardeşlerim, sizin iç çamaşırınızı giymeye kalkan bir erkek için ne düşünürsünüz? İşte siz de bizim yakalıkla kravatı takıp sırtınıza bizim ceketi giydiğinizde, aşağı yukarı, öyle oluyorsunuz... Sakın ha kızmayın, bir takma sakalla, takma bıyığınız eksik...

[Orhan Selim / Akşam, 12.12.1934]

BİR BARDAK ÇAY

Önümde bir bardak çay duruyor. Ağzı geniş, beli ince, altı yayvan, çevresinin yaldızlı çizgileri dökülmüş bu cam bardağın içindeki ılık, kokusuz, boyası solgun suya bakıyorum. Gül yaprağından ince Çin fincanlarında erimiş yakut gibi ışıldayan, kuru karanfil kokulu çayları düşünüyorum...

Çocukken düzenlisöz düzmeye özenirdim. Evde uyuz bir kedi vardı. Tüyleri eski bir pösteki gibi dökülmüş, gözünün teki kör bir kedicik. Anam :

— Şunun için bir koşma yaz, dedi...

Yazdım. Tüylerinin aklığını kar parçasına, yumuşaklığını pamuğa, gözlerinin boyasını denize benzettim. Sonra, götürdüm yazdığımı, günün en büyük ozanlarından birine gösterdim...

Okudu : "Şu kediyi bir göreyim de, sana düzenlisöz düzmekte usta olup olmayacağını söylerim," dedi.

Uyuz kediyi, günün anlı şanlı ozanına götürdüm. Büyük usta bu küçücük nesneyi görünce :

— Sen, dedi, bu uyuz hayvanı, yazdığın yazıdaki gibi gördükten sonra, diyeceğim yok... Durma çalış, yolun açık olsun!..

Ben, işte o gün bugündür, kötüyü, uyuzu gördükçe, daha iyiye, daha güzele inanır, böylece düşüncemin, dokunduğu yeri ışıldatan sopasına dayanarak yürür giderim...

Boyası solgun, kokusuz, ılık suya bakıp gül yaprağından ince Çin fincanlarında erimiş yakut gibi duran, kuru karanfil kokulu çayları düşünmek bir yaşayış yasasıdır benim için...

[Orhan Selim / Akşam, 13.12.1934]

ÇOK BOYANIYORSUN KADINIM...

Çok boyanıyorsun, kadınım, çok boyanıyorsun. Bana inan : Bu yüz göz yaraşmıyor sana... Kan boyalı ağzın adam yemiş gibi. Çocuğun varsa, onu sen bu dudaklarla nice öpebilirsin? Kocan, nişanlın, sevgilin varsa, onlar senin bu dudaklarını nasıl öpsünler?

Çok boyanıyorsun hatun kişim, çok boyanıyorsun! Benim ninem de sürme çekerdi gözlerine, senin gibi değil... Sen o ipek, o uzun kirpiklerinin tellerini örtü püskülü gibi birbirine yapıştırıyorsun, gözbebeklerin kara demir parmaklıklar ardından bakan, boyunları bükük iki tutsağa benziyor.

Böyle alaca bulacalık ne için, kimin için? Yüzüne baktıkça utançtan yüzüm kızarıyor. Etini boyayarak satılığa mı çıkardın? Bu yoluk kaşlarınla, ağzının tadını bilen et düşkünlerine bile güzel görünemezsin ki...

Sen de adamsın, boyalı kadınım, sen de adamsın. Omuzlarının üstünde bir kafa, göğsünün içinde bir yürek taşıyorsun. Adamın en güzel, en işlenecek, temizlenecek yeri, kafasıyla yüreğidir. Dudağının boyasına, yanağının allığına, kirpiklerinin rimeline senincedeğin düşkün bir varlığın, yüreğiyle, kafasıyla uğraşmaya günü mü yeter? Dudaklarının boyası kızardıkça yüreğinin benzi soluyor, kirpiklerinin rimeli karardıkça gözlerin koyun gözü gibi budalalaşıyor. Bunu anlamıyor musun?

Bütün bunları seni horlamak için yazmıyorum, kadınım... Sen bu gidişle horlanmaya bile değmeyeceksin. Sen azlıksın. Yalnız, "Üzüm üzüme baka baka kararır," derler; senin gibi boyalı azlığa baka baka, boyasız çokluğun da boyanacağından korkuyorum. Bunun önüne geçmek isterim. Dileğim yalnız budur...

[Orhan Selim / Akşam, 14.12.1934]

ÇOK AÇILIYORSUN KADINIM...

Bildiklerim arasında tek tük varlıklılar da yok değildir. Geçenlerde bunlardan birisi, büyük otel... (Şu "otel" sözü yerine öztürkçe "konukevi" diyeyim mi? Hayır, demiyeyim...) evet, bunlardan birisi, geçenlerde, büyük otellerden birinin salonunda kızını evlendirdi... Otel salonunda evlenmek modası için diyeceğim yok... Moda işleri düşünce ölçüsüne vurulamaz ki...

Salon tıklım tıklım doluydu... Düğün şenlikleri 10'da başladı, gün ağarıncaya dek sürdü... Çağrılanların arasında, Paris'ten daha o gün gelmiş bir de gazeteci vardı... Bizim varlıklı bildiğin teyzesinin kızının kocasının dayısı, geçen yıl Paris'e gittiğinde bu mösyöyle tanışmış. İstanbul'a geldiğini gazetelerden okuyunca koşmuş, düğüne çağırmış. Çelebiye, bizde de "suareli" düğün dediğinin nice olduğunu göstermek istemiş...

Parisli gazeteci ile konuşmaya başladık... Adamcağız bir parça afallamışa benziyordu.

Salonun dört bucağını dolduran sırtları kuyruk sokumlarına, göğüsleri göbeklerine dek açık, dekolte, şık bayanlara bön bön bakıyordu. Moda kaynağı, şıklık ülkesi Paris'ten gelen bir gazetecinin, bizim suarelik bayanlarımızın giyimi kuşamı önünde böylece şaşakalması beni de şaşırtmaya başladı. Şunun bir ağzını arayayım diye düşünüyordum ki, adamcağız birdenbire :

— Bu düğüne ne de çok kadın artist çağrılmış, dedi. Yoksa, bu aksoylu familyanın tiyatro, sinema, bar, kafeşantan işleriyle sıkı bağları mı vardır?

Parisli mösyönün ne demek istediğini kavrayamadım...

— Ne buyurdunuz? Anlamadım doğrusu, dedim.

Fransalı gazeteci ortalıkta kırıta kırıta dolaşan, hamam kaçkını gibi yarı çıplak hatunları göstererek :

— Bu madamlar sinema, tiyatro, yüksek bar artisti değil midirler?.. dedi. Bakın şu sarışına! Sizin Marlene Dietrich'iniz olacak. Tıpkı onun gibi giyiniyor...

Adamcağızın, "Sarışın Venüs"e benzettiği hatun, iki çocuklu,

ağırbaşlı bir kocanın karısı, aksoylu hatunlarımızdan biriydi...

Parisli gazeteci, kadın konukları birer birer, şu artiste, bu bar şarkıcısına benzetip duruyordu boyuna... Ben, düşünüyordum :

Artistliği hor görenlerden değilim. Yalnız artistlikte bile ar ile kasaplığın ayrı ayrı nesneler olduğunu sanırım.

Rolü isterse en ağır bir kadın artist bir et satıcısı kılığına girebilir. Ancak rolü istesin istemesin, etini, salt bizi gıcıklamak için, göstermekliğin artistlikle de alışverişi yoktur düşüncesindeyim...

Çok açılıyorsun, kadınım...

[Orhan Selim / Akşam, 15.12.1934]

GÖLÜ GÖRMEDEN...

Benim saygıdeğer okuyucularım! Gözlerim yere bakar, yüzüm utançtan kızarmış, ellerim boyuna birbirine sürter, ne diyeceğimi şaşırmış, karşınızda dikilip duruyorum bugün!.. Boyumdan büyük söz etmişim, gölü görmeden paçaları sıvamışım, sizi de aldatmışım, kendimi de... Biz kim, bir yazı yazarak köprüyü erken açtırıp erken kapattırmak kim?..

Bilmem, benim yazıları günü gününe okumaya katlanıyor musunuz? Bana karşı böyle bir iyilikte bulunanlar varsa içinizde, bundan birkaç gün önce "ÖVÜNÜYORUM" başlığıyla yazdığım nesneyi okumuşlardır.

Orada, Köprü'nün erken açılıp kapanmasını bir tek yazıyla elde ettiğimi ileri sürerek, baba hindi gibi böbür böbür böbürleniyorum... Böbürlenemez olaydım, o yazıyı yazan ellerim kırılsaydı, bizim yazı işleri bakıcısı : "Boyundan büyük işlere karışma, çocuğum," deyip yazdıklarımı gazeteye koymasaydı...

Ben övünmeye özenmeden önce Köprü 6,30'da kapanıyordu, ben o yazıyı yazdıktan sonra 7,10'da kapanmaya başladı... Hani, bir daha : "Canım, bu nasıl olur, İstanbul Köprüsü yediyi on geçeye dek açık kalır mı?" diyecek olsam, kızarlar da Köprü'yü büsbütün kapatmamaya kalkarlar... Hele, yine gazetelerde, "Köprü bundan böyle erken kapanacak," diye bir yazı okuyup, "Gördünüz mü işte erken kapattırttım," diyerek övünmeye başladım mı bir, köprücüğün dubalarıyla mubalarıyla yerinden sökülüp, bir daha geri gelmemek üzere Hayırsızada'ya sürüleceğinden korkarım...

İstanbul'a iyilik ettik derken kötülük etmişiz... Köprü'cülere söz veriyorum, bir daha bu işi anarsam dilim kurusun, bir daha ben şöyleyim, böyleyim diye övünürsem gençliğime doymayayım!.. Ancak siz yine siz olun, şu köprücüğü biraz daha, bir parçacık daha erken kapatmak büyüklüğünü gösteriverin!..

Gelin, böyle bir iyilik ediverin ey saygılı, ünlü bay köprücüler...

[Orhan Selim / Akşam, 16.12.1934]

ÖLÜM KORKUSU

Ölümden korkma, kızım, ölüm yok ki korkasın. Gövdeden ayrı can denen bir nesnenin, yeryüzünün ötesinde, sonsuz yaşadığına inandığım için değil, inanmadığım için söylüyorum bunu sana. Maddenin uçsuz bucaksız akışından başka, bu akışın dışında bir varlığın olmadığını anladığın gün, senin başucunda ölüm korkusu öyle kara kanatlı bir kuş gibi dolaşamaz olur.

Ölüm, en derin, en geniş bir anlayışla, kımıldanmamak, değişmemek, durmak demektir. Kımıldanmayan, değişmeyen ne var? Yerin yedi kat dibindeki taş parçasından tut da göklerin sonsuzluğunu çizen kartallara dek, bir bardaktaki sudan kafandaki düşünceye dek, madde, başsız sonsuz bir kımıldanış, değişiş, bir gelişme bir devrim içindedir. Sen de onun içindesin.

Kızım seni bir yığın sözle avutuyorum, ölüm korkunu uyutmak için ninni söylüyorum sana.

Ben başımın ağrısını bile yarım yamalak uyuşturmak için hap yutmazken, senin büyük korkunu uyuşturmak alçaklığını nasıl gösterebilirim?.. Korkunu uyuşturmak değil, sonsuz yaşamanın yelesine yapışıp o korkunun üstüne doludizgin yürümek istiyorum. Olmayan ölümden korkmadığın gün, ancak, yaşamanın, sevmenin, anlamanın, inanmanın ne olduğunu öğreneceksin!..

[Orhan Selim / Akşam, 18.12.1934]

BİZE BUYRUN!..

Bizim Erenköy, gerçek yaşanacak yerdir. Buram buram reçine kokan, yaz kış yemyeşil çamları vardır. Suyumuzun tadına doyulmaz. Ağaçlıklar arasında, irili ufaklı kuş yuvaları gibi köşklerimizi bir görseniz, bağlarımızın kabuğu ince, suyu ballı üzümlerini bir yeseniz, Erenköy'ümüzden bir daha ayrılmak istemezsiniz. Topunuz olmasa da içinizden birisi bize buyursun, Bay Belediyeciler!.. Yazlığı kışlığı içinde, sudan ucuz bir köşk tutalım ona. Ne olur, Bay Belediyeciler, içinizden birisi, şöyle biraz dişlilerinizden bir yurttaş, Erenköy'ümüze ün getirsin!..

Söz veriyoruz, bize bu ünü verecek olanınıza bir kurtarıcı gibi saygıyla bakacağız. Denize sevgisi varsa, Caddebostan'ın kıyıları üç adımlık yerdir, bir sandal tutarız kendisine... Ata binmeye düşkünse "Sipahiocağı"ndan en aksoylusunu getirtiriz. Evi evlerimize komşu olacak, bizim gibi Erenköy'de oturacak Bay Belediyecinin bir dediğini iki etmeyeceğimize noter karşısında ant içiyoruz! Nasıl söz vermeyelim ki, belki böylelikle yazın tozdan, kışın dizboyu çamurdan kurtuluruz; yazın un çuvalından çıkmış, kışın şu Hindenburg'u Hindenburg eden bilmem ne bataklığından geçmiş gibi olmayız belki...

[Orhan Selim / Akşam, 21.12.1934]

GÖRMEMİŞİN OĞLU...

Beyoğlu, Nişantaşı, Taksim gibi apartmanları bol yerlerde dolaşırken nerde bulunduğumu şaşırdığım, kendime gelmek için gözlerimi yumduğum oluyor.

Nasıl şaşırmayayım?

"Aslan", "Kaplan", "Ayışığı" adında apartmanlar, bana, balta girmemiş bir Afrika ormanına düştüğümü sandırıyor... Handiyse aslanların böğürdüğünü, kaplanların kükrediğini duyacağım.

"Fatma Hanım", "Ayten Hanım", "Leman Hanım", "Süleyman Bey", "Hasan Bey" gibi adları taşıyan apartmanların arasına düşünce, kadınları dekolte, erkekleri smokinli bir salona girmiş gibi oluyorum.

Benim bildiğim, adama, hayvana, gemiye ad takılır, apartmana numara konur. Lokomotife, otomobile de öyle...

Evinizdeki maroken koltuğun boynuna bir yafta geçirip "Güneş" adını takmanız ne kadar komikse, apartmanınıza da "Gül" adını koymanız o kadar yakışık almaz.

Bu gidişle bu taş yapıcıklara soyadı da takacaksınız... Böylelikle adamcağızın birine nerde oturduğu sorulunca, şöyle bir adres verecek :

"Şişli'de Ayşe Sukaya'nın orta katında".

Atasözleri çok kez yaşanılan devre uymasalar da ara sıra doğruluklarını yitirmiyorlar. Ben bu anlı sanlı apartmanları gördükçe dilimin ucuna : "GÖRMEMİŞİN OĞLU OLMUŞ..." sözü geliyor...

[Orhan Selim / Akşam, 22.12.1934]

ATKESTANESİ YAPRAKLARI

Kara cüppesi topuklarında, ak sakalı göbeğinde, Rabin Dranat Tagor adlı bir Hint ozanı vardır. Saçına, sakalına bakmadan, elini ensesinden dolaştırıp kulağını göstererek bir sürü sevgi şarkıları yazar. O yazarken beni düşünmez, bilirim; gel gelelim, ben onu okuyup alay ederim... Bugün de dilediğiniz kadar siz benimle alay edin. Bir başka çeşit Tagor'luk damarım kabardı, n'eyleyeyim? Tutamıyorum kendimi, yazıyorum :

Sevgili. Kış geliyor işte... Atkestanesi yaprakları, tırnakları kınalı ellere benziyor, dallarından teker teker kopup düşüyorlar. Gökyüzü bir ayrılış sözü gibi dokunaklıdır. Toprak ışıksız bir uykuyu andırıyor. Yüreğimde, başlanıp bitirilmemiş şarkılar var : Senin kulaklarında inci bir küpe, saçlarında fildişi bir tarak, gözlerinde bir Hint sürmesi olmasını özlediğim şarkılar...

Sevgili. Kış geliyor işte. Otlar kokularını, deniz gençliğini çoktan yitirdi. Ben, boyası kendinden nar gibi kızıl ağzına, altın gözlerine bakıp düşünüyorum. Bir yaz gecesinde yıldızlara, yaprakların arasında yürüyen kabuğu yaldızlı bir böceğe, ustamın yazdığı yazıya bakarken nasıl düşünüyorsam, öyle düşünüyorum sana bakıp... Sen, başsız ve sonsuz yaratılışın bir parçası olduğun için böyle güzelsin. Sen, yaratılmamış yaratılışın yarattığısın. İşte, ben, bunun içindir ki, sana baktıkça etimin içinde bir yürek, kafamın içinde düşünce denen bir nesnenin varlığını anlıyorum. Sana dokundukça, yalnız etim değil, yüreğim de, kafam da kamaşıyor, ürperiyor...

Sevgili. Kış geliyor işte. Kışın ardından yaz gelecek, yazın peşinden yine kış... Biz seninle atkestanesi yapraklarını ya yemeşil, dalların üstünde, ya sapsarı, toprakta göreceğiz... Sonra gün gelecek, atkestanesi yapraklarını bir daha göremeyeceğiz... Bir kış akşamında sana bunu üzülesin diye söylemiyorum. Atkestanesi yapraklarını bir daha görememekten ne sen korkarsın, ne de ben...

[Orhan Selim / Akşam, 23.12.1934]

BİR YEŞİL KRAVAT UĞRUNA!..

Yaşı 24'tü. Bir toptancı ambarında, ayda 25 papele günde 14 saat çalışıyordu. Öksüzdü. Kafasının içi kargacık burgacık sayılarla; yüreği, golfundan çizgilisine kadar çeşit çeşit pantolonların, boy boy ceketlerin gölgeleriyle doluydu.

Adam vardır, yemek için yaşar, o şık giyinmek, son moda kuşanmak için yaşamaktaydı...

Geçen yaz, bir terziyi dolaba koyup yakası şöyle, beli böyle yeşil bir ceket pantolon yaptırdı. Bir cuma akşamı Beyoğlu'nda yukarı aşağı dolaşmaya başladı. Yüreği gözlerinde, gözleri vitrinlerdeydi. Masal şehirlerinin büyülü köşkleri gibi pırıl pırıl yanan vitrinler... Birdenbire bir vitrinin önünde dikildi. Orada, ışıldayan nikel bir çubuğun üstünde yeşil bir kravat duruyor. Altın çizgili, ipeği bir genç kız yanağı gibi aydınlık yemyeşil bir kravat...

Yeşil kravata baktı, baktı... Dayanamadı. Girdi mağazadan... Bildiği bütün Fransızcayı toparlayarak vitrindeki kravatın değerini sordu... "Gömleğiyle beraber 25 lira," dediler...

25 lira. Bütün bir aylığı... Altın çizgili, yemyeşil ipek kravatı ne olursa olsun almalıydı. Ceketiyle "asorti" olacaktı.

On iki lira elli kuruş, oturduğu odaya vermekteydi... Bundan kesemezdi... Boğazından kesti... Yedi günlerce kuru ekmek yedi. Tramvaya binmedi. Üç ayda 25 lira biriktirdi. Gitti, aldı yeşil kravatı!..

Mağazadan çıkarken, Kafdağı'nın ardındaki Şamnu'ların elinden, yeryüzünün güzeller güzeli kızını kurtarmış bir bahadır sanıyordu kendini. Yalnız, açlıktan gözlerinin ışığı sönmüş, dizleri titrek bir bahadır...

Toptancı ambarında çalışan 24 yaşındaki delikanlı altın çizgili yeşil kravatını ancak bir yedi gün takabildi... Yedinci günün sonunda, yeşil kravatını ağzından boşanan kanla boyayarak yatağa düştü... Üç gün sonra öldü...

Beni bir yeşil kravat uğrunda can veren delikanlının ölüsüne çağırdılar... Gitmedim...

[Orhan Selim / Akşam, 24.12.1934]

NE O, DELİKANLIM?..

Ne o, delikanlım? Niye bu kadıncağızın peşinden gidiyorsun? Bildik mi? Bildik değilse, bu kadıncağızdan istediğin ne? Deminden beri bakıyorum; ne arkasına dönüp gülümsüyor sana, ne de durup seni beklediği var!.

Ne o, delikanlım? Neler söylüyorsun bu kadıncağıza? İki kişi birbiriyle böyle mi konuşur? Sesin niye öyle kısık? Niçin sen onun omuzlarının dibine kadar sokulup böyle fısıldadıkça o kaşlarını çatıyor? Çok kötü sözler mi söylüyorsun onun kulağına?

Ne o, delikanlım? Kadıncağız adımlarını hızlandırdı. Senden kaçmak istiyor gibi geliyor bana. Sen, senin gibi omuzlarının üstünde bir baş, göğsünün içinde bir yürek taşıyan bir benzerini böyle tiksintiyle korkutacak kadar kötü kişi misin?

Yazık sana, delikanlım! Senin de ya genç bir anan, ya güzel bir kız kardeşin, ya bir nişanlın, karın, sevgilin vardır. İster misin ki onlar da yolda giderlerken böyle senin gibi bir delikanlı peşlerine takılsın ve onların da gül yüzleri böyle bir tiksintiyle buruşsun? Sen bu kötülüğü kardeşlerinin karısına, kızına yaparsın da, başkaları seninkilere yapmazlar mı sanıyorsun?

İstersen, anlarsan, çünkü darılma, senin gibi kadın peşine düşen bir delikanlının diyeceklerimi anlayacağını ummuyorum, evet, delikanlım, istersen, anlarsan başka türlü de konuşabiliriz. Peşine düştüğün, söz attığın, takıldığın varlığı, alınıp satılan bir kumaş parçası, pazara çıkarılmış bir kısrak mı sandın? Senin gibi, senin kadar, belki de senden iyi düşünebilen, duyabilen, çalışabilen, dövüşebilen, adamlık kümesinin bir yarısını bu kadar aşağılık mı görüyorsun?

Anamın, karımın, sevgilimin, kız kardeşimin, yaşayış ve iş arkadaşımın peşini bırak delikanlı! Onun atmaya acıdığı, tiksindiği tokadı yoksa benden yiyeceksin!..

[Orhan Selim / Akşam, 25.12.1934]

BULDOK, DEVE, KISRAK, TAZI...

Abanoz saplı bir bıçak gibi keskin görüşü olan bir bildik dedi ki :

"Buldok köpeği şu son yüzyıllar İngiliz kültürünün yarattığı nesnedir. Büyük bankerleşmiş Ingiliz lordu, buldokta, kendini en iyi anlayan, kendi gibi düşünen, kendi gibi gören arkadaşını bulmuştur. Buldok inanılmayacak kadar çirkindir; ancak bu çirkinliğini bir duyulmamış kendini beğenmişlik, bir kurum, bir ağırlık maskesiyle örter.

"Buldok havlamaz, akademik hırlar. Kılığa, giyime, kuşama öylesine değer verir ki, üstü başı eskice bir adamı görünce sivri, biçimsiz dişlerini gösterir, karalar giymiş, pul pul şapkalı bir centilmene karşı duyduğu saygı sonsuzdur.

"Buldok ne iş, ne de süs hayvanıdır. Ne koyun sürülerini korur, ne de bir salona güzelliğiyle güzellik katar. Buldok, 'ar için ar' görüşünün en göze görünür verimlerinden biridir..."

Görüşü, abanoz saplı bıçak gibi keskin olan arkadaşımın buldok için söylediği ve benim buracığa, boyalarının, çizgilerinin güzelliğini, inceliğini koruyamadan geçirdiğim bu sözlerden sonra düşündüm : Her kültürün böyle kendine uygun yarattığı hayvanlar var.

Çöl ve bozkırlar kültürü, ceylan gibi tez koşan, öküz gibi dayanıklı, koyun gibi süt, keçi gibi yün, dana gibi et veren kısraklarla develeri yaratmış.

Derebeyliğin örneklik hayvanı, ince belli tazıdır. Yalınayak kullarının kafalarını uçurarak uçsuz bucaksız topraklarında doludizgin av peşinde koşan derebeyi kendine tazıdan iyi bir nesne yaratabilir miydi?

Bir Frenk atasözü vardır : "Bana kiminle görüştüğünü söyle, sana, senin kim olduğunu diyeyim!" gibi bir nesne...

Şimdi de ben, bu yazdıklarımdan sonra, şöyle bir atasözü uydurdum :

"Bana hayvanını gösterin, size adamın kültürünü söyleyeyim!"

[Orhan Selim / Akşam, 27.12.1934]

DANSLI ÇAY... NOEL AĞACI...

"Yılbaşını kutlulamak için yaptığım danslı çaya gelmenizi candan dilerim."

Şu yukarıda okuduğunuz yazıları bir kartın üstüne yaldızla dizdirtip bana bir arkadaş göndermiş. Ben, bizde yılbaşını kutlulamak diye bir görenek olduğunu bilmiyorum. Bu bir Frenk göreneği olsa gerek.

Yılbaşını ben ne diye kutlulayayım? Yılbaşıyla öteki günlerin, bence, bir ayrılığı yok ki... Yılbaşında ne olmuş? Emperyalizm o gün mü denize dökülmüş, yoksa Halifeliğin kaldırılması böyle bir yılbaşı gününe mi rastlar?

Belki de büyük bir bilgili adam bundan şu kadar yıl önce, böyle bir yılbaşında, adamoğullarına verecek bir nesne bulmuştur. Öyle mi? Hayır mı? Öyleyse yılbaşı neyime gerek?

Gelelim "DANSLI ÇAY"a... Şekerliyse çayın içildiğini, dereyse geçildiğini bilirdim. Ancak, ister geçilen, ister içilen çeşidinden olsun, çayın dans ettiğini bugüne dek duymamıştım doğrusu...

Danslı çay... Bu salçalı makarna gibi bir nesne de olabilir... Öyle mi? Hayır mı? Öyleyse bu danslı çay ne olsa gerek?..

Bana "yılbaşını kutlulamak için danslı çay" yapacağını yaldızlı bir kartla bildiren arkadaşa dün vapurda rastladım. Yanında karısıyla üç çocuğu da vardı. Yanaştım, şuna, gönderdiği kartla ne demek istediğini sorayım, dedim. O bana ağız açtırmadan çabucak söze başladı :

— Görülecek şeydi doğrusu. Bizim çocuklar bayıldılar...

Afalladım :

— Neydi o görülecek nesne? Çocuklar niye bayıldılar? dedim...

— Noel ağacını görsünler diye bizimkileri ..... restoranına götürdüm. Bir Noel ağacı kurmuşlar, görülecek şey...

Bizim arkadaş vapur Kadıköy'e gelinceye kadar Neol ağacını anlattı durdu. Ben bir türlü punduna getirip danslı çayın ne demek olduğunu soramadım.

Yalnız iskelede, o otomobiline ben tramvayıma binmek için birbirimizden ayrılırken, dayanamadım, kulağına eğildim :

— Hay, kafana Noel ağacı yıkılaydı, dedim...

Şimdi aksoylu arkadaşıma karşı böyle bir kabalıkta bulunduğum için onun "yılbaşı kutlulamasına" gidemeyeceğime, salçalı makarna çeşidinden danslı çayın ne biçim nesne olduğunu göremeyeceğime yanıyorum.

[Orhan Selim / Akşam, 28.12.1934]

KLİŞE SANTİMİYLE ÖLÇÜLEN SAYGI...

Adını yazmak istemez, "Bilmem ne derneği" diyelim, bir yıllık çalışmasını, bir yılda yaptığı işleri anmak için bir "Yıllık" çıkarmak istemiş. Geçen gün bir kitabımı bastırmak için gittiğim bir baskı evinde bu "Bilmem ne derneği"nin yıllığına girecek yazıları diziyorlardı. "Yıllık" on altı yaprak olacakmış. Dizilen yazılara bir göz attım: Üç yaprak "Bay Umumi Müdür"e, iki yaprak "Bay Müdür Muavini"ne, bir yaprak "Bay Başkâtip"e, yarım yaprak "Bay Şube Şefi"ne ayrılmış. 16 yapraklık bir yıllığın altı buçuk yaprağında Bay Umumi Müdür'ün, Bay Müdür Muavini'nin, Bay Başkâtip'in, Bay Şube Şefi'nin değerleri göklere çıkarılıyor, kendileri şöyle aslan, böyle kaplanlar, onlar olmasa dernek yaşayamazdı gibi sözler ediliyor... İyi, on altı yapraklık bir "Yıllık"ta bu kadarı biraz çokça gibi olsa da, ne yapalım, "Bilmem ne derneği", "Bay Umumi Müdürü"nü övmemezlik edemez ya? Bu, sırası gelsin gelmesin, yeri olsun olmasın, bir basamak üstümüzdekini övmek huyundan öyle çabucak vazgeçemeyiz elbet!..

Ancak, derneğin yıllığını sıraya koymak için baskı evine gelen iki bayın arasında geçen konuşmaya kulak kabartınca afallar gibi oldum doğrusu. Bu baylar, Yıllık'a basılacak klişeleri getirmişler. Birinci bay ikinci baya diyor ki :

— Olamaz kardeşim, Bay Umumi Müdür'ün klişesi Bay Müdür Muavini'nin klişesinden yarım santim kısa! Bay Umumi Müdür'ün Bay Müdür Muavini'nden bu yarım santim kısa klişesini nasıl "Yıllık"ımıza basabiliriz? Düşün iki gözüm, Bay Umumi Müdür'ün klişesi Bay Müdür Muavini'ninkinden yarım santim kısa olsun! Bu duyulmuş, işitilmiş, görülmüş müdür? Bay Umumi Müdür'ün klişesi yarım santim kısa!.. Bu sıra saygı gözetmemek demektir...

Birdenbire içimden bir coşkunluktur geldi :

— Ne çıkar, baylar, Umumi Müdür'ün klişesi Müdür Muavini'nkinden yarım santim kısa olursa ne çıkar? Ne günden beri saygı, sıra, klişe santimiyle ölçülüyor? diyecek oldum... Deme-

dim... Diyeceklerimi buracığa yazdım işte!.. Anlayana sivrisinek saz, anlamayana!..

[Orhan Selim / Akşam, 29.12.1934]

RADYO!..

Siz bu başlığı okuyunca, benim, İstanbul Radyosu'nu ele alıp şu on günden beridir, karanlık bir Katolik kilisesi gibi, "Noel ağacı şarkısı", "Noel kar serpintisi", "Noel çamları", Noel elinin körüsü diye, laik bir ülkede, İsa propagandasıyla kafamızı şişirişine çatacağımı anlamışsınızdır. Günün birinde İstanbul Radyosu'nda "Mevlut" okunduğunu duyarsanız şaşarsınız gibi geliyor bana. Bizim "Radyo sarık mı sarıyor?" dersiniz... Ancak, saygıdeğer radyomuzun "Noel bilmem nesini" çalarak boynuna sekiz kiloluk bir haç, bu dinci kılıkların yasak edildiği devirde, sırtına bir papaz cüppesi geçirdiğini neden görmüyorsunuz?

Adamoğlunun kafası, adamoğlunun eliyle yaratılan, maddeye ve adamoğlunun yaratıcılığına inanışımızı arttırması gerek olan radyo...

Bu, gökyüzünde görünmez kuşlar gibi dolaşan en işitilmez seslerin koskocaman kulağı, uzakların uzaklığına ses veren bu ışıklı ağız, karanlıklarda kaybolmuş bir masalın propagandasıyla mı uğraşacak?

Kendi kafamızın yarattığı gölgelere kendimizin kul köle olmamız yetmiyormuş gibi, bir de kendi kafamızın en yakışıklı, en dinç, en verimli oğlunu ona uşak mı yapacağız?

Coştum. Daha diyeceklerim çok. Susayım daha iyi!..

[Orhan Selim / Akşam, 30.12.1934]

İÇİNDEKİLER

1924

Türkiye'de Amele Sınıfı ve Amele Meselesi 9
Diyalektik Materyalizme Küçük Bir Methal 13

1930

"Keşkül-ü Fukara" Tatlısı ve Halk Fırkası 19
Bir Makalenin Sekiz Parçası 21
Müddeiumumi Bey İstical Buyurmayınız 23
Hay Görüşemez Olaydı 25
Çocuğun İsmi 26
Sağ mı, Sol mu Meselesi 28
Hava Meselesi 30
Falcılık 31
Bir Sıçrarsın Çekirge, İki Sıçrarsın Çekirge 33
Ağzınızdan Çıkanı Kulağınız İşitsin! 34
Yine Başlayacaklar mı? 36
Arkadaşım Haklıdır 38
O Vakit Ne Olur? 40
Tasarruf Haftası 42
Kırklara Dair 43
Külli Şey'in 44
Gördüm Uyandım 45

1931

Fenerbahçe, Galatasaray'a Dair 49
Siyatik ve Milli Tasarruf 50
Zanaatların En Acayibi 52
Yaşasın! Yaşasın! Hilal-i Ahmer! 54
Size Bir Çift Sözüm Var 56
Ve Minel Garaip! 58
Mantık Kuvveti 60
Adam Tartan Makine 62
Bir Çocuk, Beş Herif 64

Sürat Asrı ve Tebrik Telgrafı 66
Nüfus Siyaseti 68
Tokatlıyan'ın Camekânları 70
Memba-ı Varidat 72
Levhalar Yazıyorum 73
Amerika Garabetler Memleketi 75
... 77
Zavallı İstanbul! 78
Fikr-i İcat 79
Beş Adedinin Kerametlerine Dair 81
Dalgınlığa Dair 83
Bir Liraya Bir Fasıl 85
İsveç misin Be Mübarek! 87
Suya Sabuna Dair 89
Enişte ve Bacanağa Dair 90
Nezaket-i Kelama Dair 92
Şişmanların Seyahati 94
Kadınlara Gösterilen Hürmete Dair 95
Hiss-i Kabl-el-vuku Hakkında 97
Bu Fıkra da Bir Hikâye 99
Sirkeci Garında Bir Nutuk 101
Sarmısak ve Gazino 103
Kırtasiyecilikle Yeni Usul Mücadele 105
Hey Gidi Dünya Heeeey 107
Hiss-i Bad-el-vuku Hakkında 108
Yaz Kokuları 110
Dondurma Makinesi 112
Merhamete Dair 114
Eğlenceli Bilmeceler 116
Arabalara Taksimetre 117
Beylik ve Efendilik 119
Gürültüyle Mücadele Cemiyeti 121
Tarih ve Şarap Ticareti 122
Pazarlığa Dair 124
İhtiyatkârlığa Dair 126
Aman Be Jan Dark! 127
Mühim Bir Anket Açıyorum! 129
Duvar Olmak İsterdim 130

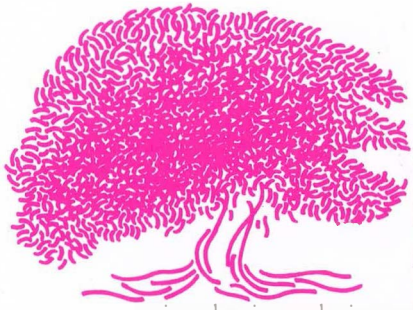
Aslan Olmak İsterdim 132
Balık Olmak İsterdim 133
Vah! Zavallı! Vah! 135
İhtar Meselesine Dair 137
Sıcakta Yazı Yazmak 138
Güneş Olmak İsterim 139
Tahsil-i Âli Meselesi 140
Sinek Avlamayan Bakkal!.. 141
Yandım Buzun Elinden 143
Sözüm Yabana v.s. 145
Ev Sahibi Mantığına Dair 146
Mehtap Safası 148
Amerikalılar ve Süpürge 150
Kavak Ağaçlarına Dair 152
Havadan Sudan 153
İstanbul'un Çöpleri 154
Karpuz Kavuna Dair 156
Hayvanlar ve Medeniyet 157
Asri Dilencilik 158
Doktor ve Umacı 160
Mahalle Arası Hayvanları 161
Atasözlerinin İkinci Manaları 162
Korkunç İki Laf 164

1934

Taşı Gediğine Koymak 169
Ay Işığının Sesi 170
"Resmen" Vapur, "Resmen" Tren 171
Biz, Kadıköy-Bostancı Arası Oturanlar Makas İsterük! 173
Ağaçlar 174
Yaz Yağmuru, Kış Yağmuru 175
Kurtuluş 176
Ana 177
Köprü'nün Açılışı ile Kapanışı 178
Doğurmak ve Yaşatmak 180
İyilik-Kötülük 181
Bizim Bakkalın Oğlu Evlendi 182
Delikanlı 184

Övünüyorum! 185
Kızım Sana Söylüyorum 186
Kadınlar Takma Sakal Takmalı mı? 187
Bir Bardak Çay 188
Çok Boyanıyorsun Kadınım 189
Çok Açılıyorsun Kadınım 190
Gölü Görmeden 192
Ölüm Korkusu 193
Bize Buyrun! 194
Görmemişin Oğlu 195
Atkestanesi Yaprakları 196
Bir Yeşil Kravat Uğruna! 197
Ne O, Delikanlım? 198
Buldok, Deve, Kısrak, Tazı 199
Danslı Çay... Noel Ağacı... 200
Klişe Santimiyle Ölçülen Saygı... 202
Radyo! 204

Yayımlayan: Adam Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş.
Kapak: Ana Basım Sanayi A.Ş.
İç Baskı: Şefik Matbaası

Nâzım Hikmet'in çok güç koşullarda korunmuş, elden ele geçmiş, bazıları sağlığında basılamamış, bazıları özen gösterilmeden basılmış olan yapıtları, bu işe gönül vermiş eleştirmenlerin çabalarıyla, içerde ve dışarda, yıllardır derlenip toparlanmaya çalışılmış, ama çeşitli nedenlerden kaynaklanan yanlışların, karışıklıkların, tutarsızlıkların bir türlü önü alınamamıştır.

Şimdi Adam Yayınları size Nâzım Hikmet'in yepyeni bir toplu yapıtlar derlemesini sunuyor.

Bu yolda daha önce yapılan bütün olumlu çalışmalar, Nâzım Hikmet'in kitaplarının ilk basımları, arkasında bıraktığı müsveddeler — mekanik yaklaşımlara düşmeden, durumlara, türlere göre ayrı değerlendirmelere gidilerek — büyük bir özen ve duyarlıkla yeniden gözden geçirilmiş, konunun uzmanı eleştirmenlerin özverili katkıları ve ortak çabalarıyla, sanatçının özellikleri, kendine özgü kullanımları gölgelenmeden, yanlışların düzeltilmesi, karışıklıkların, tutarsızlıkların giderilmesi sağlanmıştır.

ADAM

ISBN 975-418-099-7

9 789754 180992

adam 405